

A VÉSZKORSZAK IDŐSZAKA, MIT ÍRTAK.

A korabeli újságok – elsősorban a napi sajtó – rendszeresen foglalkoznak a vészkorszak előkészületeivel. Ezért érdekes a helyi és egyes megyei újságok cikkeinek olvasása. Az újságcikkek esetenként ma túlzónak tűnnek. A helyi napi sajtóban megjelent egykori cikkek válogatását a lehető legkevesebb megjegyzéssel közöljük, az Olvasóra bízunk a véleményalkotást.

Több mint fél évszázad távlatából olvasva az írásokat, azt gondolhatja az Olvasó, - még az is, aki megélte az akkori időket – hogy talán szélsőségesek azok, amiket akkor írtak. Az ilyen gondolatokat erősítik azok a mai vélekedések, próbálkozások, melyek azt állítják, hogy a „régen” leírtak nem a valóságról szólnak, túlzók, kitaláltak. Sem az 1945 előtti, sem az 1945 utáni helyi újságok írásai nem túloznak, néhány „lelkesítő” célzatos cikk kivételével. Inkább azt lehet megállapítani, hogy nagyon sok részlet, fontos történet nem szerepel, vagy csak általánosítva és sok elhanyagolással került megírásra. Az érdeklődőnek, aki mélyebben tudni szeretné, mi történt itt a városban, járásban, megyében, azokban az időkben, alaposan el kell gondolkodnia az olvasottakon. Mert a válogatásunk nem teljes, és ha egyes ügyekben a részletes és teljes ismeretre törekszik az Olvasó, további írásokat kell felkutatnia és elolvasnia.

Azt reméljük, hogy az általában érdeklődők képet alkothatnak azoknak az időknek az eseményeiről, az uralkodó nézetekről, a hangulatról. Az újságok akkor is azokról a dolgokról írtak, melyek az olvasókat érdekelték, vagy szerették volna, hogy azok érdekeljék az olvasókat, amiről írnak. Mindenesetre az idézetek mindegyike közvetlenül, vagy közvetve a helyi zsidósággal függ össze. Ebből sajnos az is következik, hogy akinek nincsenek helyi ismeretei, nem látja meg minden esetben az összefüggést, ezért egy-egy rövid megjegyzést írunk egyes cikkek végén. Ezzel a jobb eligazodást és értést kívánjuk segíteni azok számára is, akik nem helyi lakosok, nem éltek itt, vagy később születtek és azokról az időről nincsenek személyes emlékeik.

A válogatásban nem törekedtünk teljességre, hanem az egyes időszakok kiválasztásával az érdeklődést szeretnénk felkelteni. A válogatást az 1945 utáni időben azért folytatjuk, hogy a nagy változást bemutassuk a folyamatban.

Nézzük az újságokat:

„MOSONVÁRMEGYE” 1939 március 2. „Elnöki lemondások. Scheiber Pál mosoni fűszer nagykereskedő, aki évek óta viselte a mosoni izraelita járási hitközségek, nemkülönben az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés mosonmegyei fiókszervezetének elnöki tisztségét, mindkét tisztségéről lemondott és elhatározásáról értesítette a járás főszolgabíráját is. A távozó elnök személyét mindkét testületben őszinte megbecsülés vette körül, és távozását sajnálják. Utóda megválasztásáról még nem döntöttek.”

1939. április 6. „Orvosi hír. Dr. Malz Ármin fogorvos Moson, katonai szolgálatából visszatért és rendelését újból megkezdte.”

1939. június 22. „Szekeres Richárd 70 éves. – A Tölténygyár nagy családi ünnepe. – A Magyaróvári Tölténygyár vezetősége, tisztviselő- és munkáskara a Hubertus Sport-egylet

rendezésében díszes külsőségek között ünnepelte kiváló igazgatójának: Szekeres Richárdnak 70 éves születése napját. Erre az alkalomra június 17-én este közelből és távolról az emberek ezrei sereglettek egybe, hogy leróják szeretetük és tiszteletük adóját azzal a férfiúval szemben, akitől mindenki csak szeretetet, megbecsülést és segítséget kapott. Általános a megállapítás, hogy a sajátmaga által elismert nyers modora mögött a legjobb szív rejtőzik. Bármilyen nyersen beszéljen is a hozzáfordulóval, nem volt még rá eset, hogy teljesíthető kérés meghallgatástalanul maradt volna.

Amikor ezelőtt 20 évvel a gyár élére került, a telep elhanyagolt munkásházakból, bennük tüdővéstől fertőzött munkásokból állott. Rombolt köztük a dühös demagógia. Elégedetlenség, békétlenség gyötörte az embereket. Az ő igazgatása alatt mindez megváltozott. Megértő emberi szíve nyomban meglátta a bajokat, s az óta állandóan a munkások sorsának javításán, a munkásság szellemi és testi szintjének emelésén fáradozik. Ebből a célból építtetett, javított munkásházakat, marti fürdőt, kádfürdőt, segélyhelyet, napközi otthont, óvodát, munkáskaszinót. Ezért alapította a Hubertus Sport-egyletet. Ez a viruló egyesület gondoskodik a test egészségének fejlesztéséről a különböző sportágak gyakorlása útján és a szellemi szint emeléséről a rendszeres önművelés, előadások, műkedvelő szereplések és a dalegyesület útján.

Az ünnepelt kitűnő képességeit legfelsőbb helyen is méltányolták. Egész sor kitüntetésnek a tulajdonosa. Többi között a Ferenc József-rend lovagja és királyi tanácsos.

Az ünnepi estén a minisztériumok, gyárvezetőségek, a város vezetői és a társadalom széles rétege kereste fel Szekeres lakását, hogy tolmácsolja jó kívánságait, és ezzel megkülönböztetett tiszteletét nyilvánítsa. Ott láttuk Bengyel altábornagyot, Declerc és Schreiner tábornokokat, vitéz Bahó ezredest, Barlanghy és Üregdi Nagy alezredekereket, dr. Tóth és Czirner miniszteri tanácsosokat, dr. Tóbiás, dr. Egry, vitéz Irsy miniszteri osztálytanácsosokat, Scossa és Fleischmannt a Nemzeti Bank felügyelőit, és számos messziről jött vendéget. Városainkból dr. Sattler János polgármesterrel az élen, majdnem minden hivatalunk és intézményünk, és vállalatunk vezetőit, helyőrségünk tisztikarának nagy részét, a Vadásztölténygyár teljes tisztikarát.

Gyönyörű ajándékok tömegét nyújtották át a jubiláló igazgatónak. Felsorolunk közülük néhányat. Schreiner János tábornok 400 vésett aláírással hatalmas ezüst dobozt nyújtott át a vállalat nevében és kristály hamutálcát gyújtótartóval a maga nevében, Szécsényi István a Hubertus elnöke briliánssal és smaragddal ékített arany gyűrűt egyesülete nevében, dr. Czopf ezüst plakettet a labdarugó alszövetség nevében, báró Weisz Jenőék arany cigarettatárcát, Brázay Zoltánék gyönyörű ezüst virágtartót, Declerc tábornok pompás íróaljzatot.

Este fél 9-kor szekeres igazgató vendégeivel a sportpálya emelvényén helyezkedett el. A levente zenekarral az élen felvonult a gyár tűzoltószakasza, sportolójának küldöttsége, gyönyörűen feldíszített kerékpárokkal magyarruhás leányok és asszonyok, pöttömnyi óvodások élén Zumpf Csibaj szűrben, árvalányhajás kalapban, kezében kivilágított transzparencsokkal, a gyári dalárda vegyes kara, a gyár tisztviselői, a MOVE-lövészek gyári százada, a Hadastyánok dísz-szakasza, majd a gyár munkásainak hatalmas tömege végeláthatatlan sorokban lampionokkal, fáklyákkal, egy óriási méretű, kivilágított 70-es számmal és az egész tömegben végighúzódnó hatalmas betűsorról: „Éljen a mi 70 éves igazgatónk!”

Szinte gépszerű pontossággal vonult fel a hatalmas tömeg és sorakozott szemet gyönyörködtető csoportokban az emelvény előtt. A meghívott nagy vendégsereg, a nézők százai nem egyszer tapsolásban fejezik ki elragadtatásukat. A nagyszerű fegyelemmel

végrehajtott felvonulás után a dalárda dalban köszöntötte 70 éves igazgatóját, majd Szécsényi István köszöntötte a Hubertus Sport-egylet nevében, kérve a mindenhatót, hogy tartsa meg az egyesület díszelnökét jó erőben, egészségben, hogy támogató jó szívével továbbra is gondoskodjék egyesületéről. Meghatott szavakban mondott köszönetet Szekeres igazgató az ünneplésért, kérve a munkásságot, hogy mint eddig, a jövőben is itt a határszéli hazafias magatartásával, lángoló magyarságával adjon példát mindenkinek. Kis magyarruhás óvodás leánykák állottak most a mikrofon elé, és bájos versben köszöntötték az ezüstfejű, fiatal 70 éves igazgató bácsit, aki könnyekkel szemében csókolgatja a kis apróságokat. A dalosok magyar nótái után Paulusz karnagy a Rákóczi-indulót vezényelte, amelynek hangjaira az előkelőségek elhagyják az emelvényt, és elhelyezkednek a kávézó épülete előtt, hogy végigszemléljék a díszfelvonulást.

A menet elhaladtával Szekeres igazgató a meghívott vendégekkel a Hubertus Sport-egylet helyiségébe vonult az ünnepi díszel megterített 150-terítékes asztalhoz.

Schörghofer ínyesmester konyhaművészeti remekei (erőleves, tok tartármártással, csirkesült, torta, sajt, fekete, gyümölcs, sör, különböző borok, pezsgő) fogadta a vendégeket. Természetesen az üdvözlőbeszédnek egész sora hangzott el itt is, hogy méltassa Szekeres Richárd érdemeit. Szekeres igazgató közvetlen szavakkal köszönte meg az üdvözléseket. Az első pohárköszöntőt Schreiner János tábornok mondta, utána Tobiás Kornél miniszteri osztálytanácsos, Zumpf János gyári tisztviselő a lövészek nevében és Szücs Sándor ev. lelkész beszélt. Barlanghy Iván alezredes alkalmi versét olvasta fel, Panajott Pál vidám, élő újságot szerkesztett erre az alkalomra. Szekeres igazgatóságáról és tetteiről adott tréfás szavakkal, igen szellemes ismertetést. Élénk derűség fogadta.

Éjfél felé oszladozott a társaság, de voltak, akiket a kora hajnali órák még a szíves vendéglátó-asztalnál találtak.

A Magyaróvári Tölténygyár munkásai az alábbi sorok közlésére kértek fel bennünket: Szeretett Igazgató Urunk! Sokan nem voltunk itt, akik ma itt vagyunk, amikor Nagyságod ezelőtt két évtizeddel átvette a gyár vezetését. Sokunknak nincsenek hát személyes tapasztalataink Nagyságod igazgatóságának első éveiből. Azoktól, akik itt éltek és ma is itt élnek, azt halljuk, hogy Nagyságod az addig itt soha nem tapasztalt, megértő, segítő kézzel, aggodalmaskodó szeretettel állt ennek a gyárnak az élére. Azt mondják ezek a munkástársaink, hogy Nagyságod fáradságot nem ismerve, apostoli buzgósággal kötözte, gyógyította ezt az akkor ezer sebből vérző, ezer szükség-jajtól gyötrődő munkásságot. Tette mindezt akkor, abban az időben, amikor megcsónkított szeretett hazánk porba tiporva és a dolgozó tömegek a nagy égés után még mindenféle külső belső és szélső baloldali demagógiának üres frázisokkal kecsgető légkörében éltek.

Úgy jött ide Nagyságod, mint az Igazság embere, jött, mint egy nagy eszmének ideális lelkű szolgája, jött, mint magvető, aki olyan földön akar dús kéréket termelni, ahol ezelőtt még nem arattak soha, csak elvétve szálankint. Szórta Nagyságod a magot két kézzel, de nem hiába szórta. A dolgozó munkásság elfordult azoktól, akik tévútra akarták vezetni. Elfogadta Nagyságod utasításait, felhagyott a múlt eszméivel, egy célt tűzött ki, amit Nagyságod megvilágított: a Hazát, a munkát, az otthon szeretni! ... És most, amikor mi, akik itt vagyunk, mint szerető gyermekei, körül vesszük azzal az igaz szeretettel, mint fiú az édesatyját és hálással köszöntjük 70. születésnapján. Köszönjük, hogy nekünk és gyermekeinknek ezt a szép sporttelepet építtette, köszönjük a gyermekóvodát, a klubhelyiséget, lakóházainkat, amit Nagyságodnak a jósága hozott létre, köszönjük a munkaalkalmat, a hazaszeretetet.

Szeretet és igazság csodálatos találkozása! Benne van ebben az ölekezésben az egész világrend értelme és célja. Áldás és hála kél ajkunkon. Legyen áldott mindazért, amit értünk tett és végül kérjük a mindenható szeretet és minden igazságos Istenét, hogy sokáig tartsa meg nekünk nagyságodat, tartsa meg ennek a gyárnak továbbra is szeretett igazgatójául és vezéréül és engedje a Mindenható, hogy megérhesse Nagy-Magyarország feltámadását.

Magyaróvár, 1939. június hó 18-án. Szerető munkásai.”

1939. augusztus 3. „Értelmiségi alkalmazottak bejelentése. A vonatkozó rendelkezések értelmében, az iparban és kereskedelemben az értelmiségi alkalmazottak új bejelentése ismét esedékes volna. A bejelentési kötelezettséget azonban felfüggesztették a zsidó közéleti és gazdasági térfoglalás korlátozásáról szóló törvény végrehajtási utasításának megjelenéséig, mert az fog részletes tájékoztatást adni a mihez tartásról és a bejelentési kötelezettségről is. Így most mint a hatóságok bennünket tájékoztattak, a bejelentések ügyében további intézkedésig semmiféle nyomtatványt nem kell kitölteni és beterjeszteni.”

„A munkatáborba Mosonmagyaróvárról és járásból bevonultak azok az 1916 évfolyambeli egyének, akik katonai szolgálatot még nem teljesítettek, de szolgálatra alkalmasak. A városból 15, a járásból 37 szolgálatköteles jelentkezett Komáromban a gyűjtő helyen, ahonnan tovább kiképzés után munkahelyekre osztják szét a bevonult munkaszolgálatosokat.” (sz.megj. zsidó munkaszolgálatosokról van szó.)

1939. augusztus 13. „Nem kell bejelenteni az alkalmazottakat az értelmiségi kormánybiztosnak augusztus 15-én. A vállalatok érdeklődésére az értelmiségi kormánybiztos az azt a felvilágosítást adta, hogy mindaddig, míg a II. zsidótörvény végrehajtási utasítása meg nem jelenik, a vállalatok nem tartoznak bejelentést tenni a kormánybiztosnak, ellenben a II. zsidótörvény végrehajtási utasításának közzététele után nyomban meg kell tenni a bejelentést. Természetesen a II. törvény rendelkezéseinek megfelelően. A törvény végrehajtási utasításában majd megjelenik a megfelelő űrlapminta, melyen a bejelentéseket megfelelő formában meg kell tenni. A vállalatok tehát augusztus. 15-éig semmiféle bejelentési kötelezettséggel sem tartoznak a kormánybiztoságnak.”

1939. augusztus 31. „A zsidó választók igazolása a vármegyében. A vármegye központi választmánya a legutóbb tartott ülésén 144 zsidó vallású magán kérelmét bírálta el. Az elbírálás során 14 kérelmező igazolni tudta az előírt feltételeket, míg 130 kérelmezőnek nem állapították meg a választó jogosultságát. Az elutasítottak jogorvoslatért 15 napon belül a közigazgatási bizottsághoz fordulhatnak.”

1939. szeptember 7. „Az iparjogosultak bejelentésében mit kell igazolni, és milyen okiratokat kell csatolni október 15-ig. Az iparjogosítványokról intézkedő rendelet kimondja, hogy minden olyan iparos (kereskedő), akinek iparigazolványa vagy iparengedélye van – kivéve, ha az iparjogosult kereskedelmi társaság, egyesület vagy más jogi személy, amelyeknél a bejelentési kötelezettség az illető társaságok igazgatósági és felügyelőbizottsági, illetőleg társasági tagjaira vonatkozik, - saját személyét illetően az elsőfokú iparhatósághoz a törvény 1. §-ának körébe tartozó adatokról 1939. október hó 15. napjáig bejelentést tenni tartozik

A bejelentések alapján az elsőfokú iparhatóság megállapítását november 15-től december 1-ig hivatalos hirdetőtábláján kifüggeszti. A megállapítások ellen 1940 január 1-ig felszólalással lehet élni a másodfokú iparhatósághoz.

Miután Mosonmagyaróváron és a megyében is igen sok embert érint ez a rendelkezés, és miután sokan nem tudják, hogy a bejelentések során mi mindent kell

igazolniok, röviden ismertetjük a végrehajtási utasításhoz mellékelt minta alapján, hogy milyen kérdésekre kell a bejelentés során választ adniok, és hogy milyen okiratokat kell ahhoz csatolniok az érdekelteknek.

Az ipart űző iparosok bejelentésének tartalmaznia kell az ipart űző nevén, lakhelyén, születésének időpontján, az iparjogosított iparigazolványát (iparendélyét) kiállító hatóság nevén, az engedély számán és keltén, az iparüzésre feljogosított iparok felsorolásán, valamint az ipargyakorlás székhelyének, az üzlet helyének (utca, házszám) felsorolásán kívül a bejelentő, valamint a házastársának adatait, vallását, vallásváltoztatását. A 11-12-13-14. kérdőpontokhoz a bejelentő és házastársa atyjának, anyjának nevét, vallását, vallásváltoztatását, a 15-20. kérdőpontokhoz a szülők házasságkötésének időpontját, az atyai nagyatyja és nagyanyja, az anyai nagyatyja, nagyanyja nevét, vallását, vallásváltoztatását, a 21-27 kérdőpontokhoz a bejelentő házassága megkötésének időpontját, a házasságból 1939. május 5-én életben volt gyermekek születésének időpontját kell beírni, és hogy ezek mikor lettek keresztény hitfelekezet tagjai, valamint, hogy az 1939. május 5-én állott-e fenn házastársával kötött olyan megegyezés, amely szerint a születendő gyermekek az izraelita vallást követik. Végül a bejelentő és házastársának 1849. január 1. előtt született legközelebbi zsidó felmenőinek nevét, születési helyét és idejét kell beírni. A 28. kérdőpont: Az 1939: IV. t.c. 2. §-ában megjelölt mentességek valamelyike megilleti-e, és ha igen, milyen alapon és milyen okiratokkal igazoltan? A 29. kérdőpont: Ha a bejelentő, mint közkereseti, vagy betéti társaság tagja üz ipart, betételének értékét is meg kell jelölni.

Mindezek után büntetőjogi felelősségének tudatában ki kell jelentenie a bejelentőnek, hogy zsidónak nem tekinthető, vagy zsidónak tekintendő személy-e?

A házastársakra vonatkozó adatokat csak annak kell kitöltenie, aki az 1939 évi IV. t.c. 1.§. 3. bekezdésének b/ pontja alapján tekintendő nem zsidónak. A 28. pontot csak zsidónak tekintendő személyeknek kell kitölteniök. A bejelentéshez mellékelni kell az abban feltüntetett adatokat igazoló okiratokat.

Annak, aki 1895. október 1 előtt keresztény hitfelekezet tagjaként született, a 11-20 kérdőpontokat, aki pedig 1895 október 1 után született és mind az ő, mind a szülei keresztény hitfelekezet tagjaiként születtek, a 15-20 kérdőpontokat csak kitöltenie kell, de az abban foglaltakat csupán az iparhatóság felhívására kell okiratokkal igazolnia.

Zsidónak tekintendő személynek csak a 28 kérdőpont kitöltése esetén kell az abban foglaltakat okiratokkal igazolnia, egyébként okiratot csatolni nem szükséges.”

1939. szeptember 10. „A vármegyei virilisták névjegyzéke. ... Ez alkalommal vizsgálták felül a névsort a társadalom hatékonyabb védelme szempontjából hozott törvény értelmében is, és itt 5 zsidó, illetve volt zsidó vallású virilista megyebizottsági tag ügye került elbírálásra. 2 virilistának jogosultságát igazolták, 3-at pedig töröltek a névsorból.”

„Zsidó italmérési engedélye. A hivatalos lap csütörtöki száma közölte az iparügyminiszter rendeletét, melynek értelmében zsidónak italmérési engedély ki nem adható, a most érvényben lévő engedélyeket pedig 5 év leforgása alatt be kell vonni.”

1939. szeptember 21. „Iparosok és kereskedők bejelentési kötelezettsége. Az un. zsidótörvény végrehajtási utasítása alapján október 15-ig minden iparos és kereskedő, akinek iparigazolványa van, büntetés terhe mellett bejelentéssel tartozik személyi adatait a bejelentésre szolgáló ív adatainak pontos kitöltésével és benyújtásával. A bejelentés céljaira szolgáló űrlapok a Polgármesteri hivatal, illetve községekben a jegyzői hivatalokban már most átvehetők. Az iparüzést folytató jogi személyekre is vonatkozik e bejelentési

kötelezettség, mely esetben a vezetőség testületének személyi adatait kell bejelenteni. E bejelentések alapján állapítják meg az iparúzó és jogosultak felekezeti százalékos arányát, amely meghatározza majd azt, hogy a jövőben kinek adhatnak újabb iparendélyt.”

1939. október 1. „Hírek. Doktorráavatás. Kelen Endre állatorvost, Kelen Gábor magyaróvári divatáru kereskedő fiát a budapesti Műegyetemen, szombaton „summa cum laude” az állatorvosi tudományok doktorává avatták.”

1939. október 12. „A II. zsidótörvénnyel elrendelt igazoltatást a magyaróvári állami rendőrségen Ivánkovits József dr. szombathelyi rendőrkapitány megkezdte.”

1939. október 15. „ - Hova és hogyan kell beküldeni az értelmiségi bejelentéseket? Az iparosok és kereskedők folyó hó 15-ig bejelenteni tartoznak minden olyan munkásukat és alkalmazottjukat, akik középiskolai osztályokat végeztek, vagy ha nem jártak is középiskolába, értelmiségi munkakörben foglalkoznak. Így bejelentendők a kiszolgáló személyzet összes tagjai, raktárak kezelésében, irodákban foglalkoztatottak, számadással, vagy pénzkezeléssel megbízottak, stb. stb. A hatóságok által kibocsátott és ott átvett személyi lapok rovatait a munkaadóknak kell összegyűjteni, és az egyidejűleg bemutatott származási, születési okmányok segítségével megállapítani, hogy az illető alkalmazottak nem zsidónak, vagy zsidónak minősülnek-e. Erről a munkaadó a személyi lapra igazolást vezet rá, és a személyi lapokat megőrizni köteles. Viszont a személyi lapok alapján az összesítő kimutatásba bevezeti a kívánt adatokat, s ezt az összesítő kimutatást és csak ezt fel kell küldenie levélben (kívánatos ajánlott levélben) az Értelmiségi Munkanéklüliség Kormánybiztosságának Budapest, V., Klotild-utca 10 c.) – Félévenként, vagyis június elsejére és január elsejére ugyanilyen összesítő lapok segítségével mindig kimutatást kell ugyanide küldeni az időközi változásokról bekövetelt személyi lapok alapján a munkaadóknak. A jelen első kimutatást tehát most 15-ig kell beküldeni.”

1939. december 14. „A mosoni gyermekelőadások. Annyi szépség és jóság egy halomban, Hogy el sem mondhatom dalomban.

Mosonban – mint már jeleztük – az állami népiskola tanulói műsoros előadást tartottak folyó hó 8-án és 10-én, hogy segítségével meleg ruhát, lábbelit, karácsonyi ajándékokat adhassanak szegényebb sorsú kis társaiknak. A közönség szeretettel karolta fel a szeretet kezdeményezését, mindkét előadáson szép és nagyközönség gyönyörködött az apró színészek pompás szereplésében. Mert gyönyörködni lehetett igazán. Gondosan tanulták be szerepeiket, még a legöklömnyibb apróságok is, sok fáradtsággal hordták össze a szép csillogó díszleteket, pazar ruhácskák színes áradata hullámozott, kedves táncok egész sora pergett le és angyal csengő, csilingelő énekek szállottak az egekbe ajkaikról.

Megnyitó ünnepi beszédet Rákosi Elek káplán mondott. Minden szava az ember- és gyermekszerepet apostoli szava volt.

A „Karcsi álma” című 3 felvonásos színdarab szereplői: Jézuska Back Irén, Mikulás Rongits Margit, Krampusz Hencz Mária, Muci Csókay Mária, Márta Nusser Ilonka, Ibolyka Pollreisz Etel, Karcsi Makay Magdus, és az angyalkák: Eckhardt Mária, Geiszbühl Erna, Gerlach Erzsébet, Jónás Nelli, Knausz Márta, Kóbl Eta, Légrádi Frida, Mayer Piroska, Polhammer Aliz, Polhammer Eta, Pollreisz Márta, Szieber Etuka, Töresvári Magda és Török Éva.

Drága, összecsókolni való kis színtársulat voltak. Valamennyi a legnagyobb dicséretet érdemi és még közülük is kiemelkedett Makay Magdus néhány társával.

Simon Jenő jóízű monológjával kacagtatta meg a hálás közönséget Eigner József.

Egy következő színdarab a „Mili néni játékboltja” volt. Itt azután még jobban kibontakozott a gondos rendezés és betanítás, nemkülönben a kis szereplők ügyessége. A darab szereplői voltak: Mili néni, játékkereskedő Varga Katalin, Feri bácsi, bolti-szolga Schmuck László, Tóni bácsi, bolti-szolga Pintér Pál. Babák: Magyar leányok Pottyondy Hedvig és Schmauser Anna, Francia leányok Buszek Margit és Bakodi Erzsébet, Néger leány Lieszkovszky Ludmilla, Japán leány Gerstl Judit, Törpe Schirhuber Jenő, Mackó úr Back Ervin, Hóember Ekker Ferenc, Kéményseprő Stadler Péter, Zsuzsika Polhammer Bibi, Matyi Horváth Kató, Bűvész Kvasnicka Zoltán és Boszorkány Czencz Margit.

A legnemesebb jótékonyosság munkáját, a rendezést, a sok fáradságot megköszönjük a népiskola buzgó tantestületének, és közöttük is legelső sorban Szeidl Margit, Tamásy Károlyné és Komonczy Anna tanítónőknek, akik a lelküket, a szívüket adták oda.” (sz. megj. itt még együtt szerepelnek olyanok, akiket később megkülönböztettek és üldöztek).

1939. december 17. „A zsidóság arányszáma Mosonmagyaróváron az ipar és kereskedelemben. A vonatkozó kormányrendelet értelmében a bejelentések alapján, Mosonmagyaróváron is megállapították az arányszámot. E szerint a város területén a zsidóknak kiadott érvényes iparjogosítványok száma az összes érvényes iparjogosítványok számának 14.68 %-át, illetve az ipar jogosítvánnyal bíró zsidók száma az összes iparvállalatok számának 15.15 %-át teszi ki. A megállapítást december. 15-től 31-ig a városháza hirdető tábláján kifüggesztették. A fenti arányszám megállapítása ellen február 1-ig felszólalással lehet élni a vármegye alispánjához címezve.”

1942. január 8. „Az 1942 évi Bécsi Tavasz Vásár a háborús viszonyok dacára a német termelés és technika fejlődésének jegyében 1942. március hó 8-15-ig az eddigiek felülmúló méretekben fog megtartatni. Beutazási vízumok a Wiener Messe budapesti Kirendeltsége útján V., Vörösmarthy tér 1. alatt szerezhető be. A nagy torlódásra való tekintettel és a jelentkezésre szabott rövid idő miatt az utazni kívánók, saját érdekében, részvételi szándékukat azonnal jelentsék. Felhívjuk az érdeklődők figyelmét, hogy a német hatóságok magánlátogatást nem engedélyeznek. A vízum iránt érdeklődők kérelmeit célszerű levelezéssel, iparigazolvánnyal, vagy cégkivonattal kell megindokolni. A német hatóságok közlése szerint a Bécsi Vásárra zsidók beutazási engedélyt nem kaphatnak.”

1942. január 22. „A mosonmagyaróvári Karolina kórház igazgatósága ad 760/1941 szám. Pályázati Hirdetmény. ... megüresedett egy segédorvosi állásra pályázatot hirdet, eredetben, vagy hiteles másolatban a következő okmányokat kell csatolni: 1 a 7720/1939. M. E. sz. r. 1. és 3. §-ban foglalt rendelkezésnek megfelelően a leszármazási iratokat (annak igazolására, hogy valaki az 1939: IV. t.c. alkalmazása szempontjából nem tekinthető zsidónak, elegendő, ha kimutatja, hogy 1895 évi X. hó 1.napja előtt keresztény hitfelekezeti tagjaként született, vagy ha az 1895 október hó 1 napja után született mind ő maga, mind szülei keresztény hitfelekezeti tagjaként születtek, egyúttal ... írásban kijelenti, hogy őt a törvény 1 §-a értelmében nem lehet zsidónak tekinteni.”

1942. március 12. „Szekeres Richárd. Március 9-én a Mindenható magához hívta Szekeres Richárd királyi tanácsos, ny. gyárigazgatót, akitől oly fájdalmas megilletődéssel búcsúzunk.

Bámulatos dolgozni tudásával, a munka iránti hallatlan lelkesedésével, egyike volt azoknak, aki 50 évvel ezelőtt báró Weiss Mannfreddelel úttörői fáradhatatlan fejlesztői voltak a magyar iparnak. A világviszonylatban is figyelmet érdemlő mai csepeli W.M. üzemeknek egyik megalapítója, szervezője, a szó szinte betű szerinti értelmében építője volt.

Nagyszerű teljesítményeire I. Ferenc József királyunk is felfigyelt, amikor neki a Ferenc József rend tiszti és lovagkeresztjét, majd a kir. tanácsosi címet adományozta.

Az első világháború két évét a W.M. műveknél tölti, majd dinamikus egyénisége arra készítette őt, hogy 47 éves korában önként jelentkezett a harctéri szolgálatra. Bátor magatartásával itt is elnyeri feljebbvalói elismerését, és megkapja a II. oszt. ezüst, bronz vitézségi érmet, rövid szolgálat után hadnagy rangot és Signum Laudist.

Amikor a világháború után a Magyaróvári Hirtenbergi Tölténygyár magyar édekeltség kezébe került, Szekeres Richárdot bízták meg annak vezetésével, újjászervezésével. Azóta köztünk, velünk élt. Magas életkora dacára fiatalos lelkesedéssel, soha el nem fáradó akarással, kötelességén messze túlmenően végezte kiválóan munkáját. Minden iránt érdeklődött. Mindenhol ott volt, ahol munka, ahol baj, ahol segítségre, támogatásra szoruló emberek voltak. Szigorú, mindig munkát követelő, de jóságos, lágyan simogató kezű atyja, támogatója, vezetője volt a vele dolgozóknak. És amikor elfáradt, amikor sok-sok munka után visszavonult, nemes, nagy emberi szíve akkor sem hagyta pihenni. Mindenkin, mindig segített és támogatója, pártfogója volt és maradt akkor is városunk minden szociális, kulturális megmozdulásának, az ő örökké fiatal, mindig melegen érző szívével.

Elment közülünk. Szegényebbek lettünk egy igaz szívű, nemesen érző, sokat dolgozott emberrel. Meghajlunk az Úr akarata előtt és emlékét hűen, soha nem homályosuló tisztelettel és szeretettel őrizzük.”. (sz.megj. Az előzőeket elolvasva és visszagondolva a Mosonvármegye 1939. június 22. „Szekeres Richárd 70 éves” című cikkre, nehéz elgondolni, hogy voltak, akiknek nem tetszettek az igazgató úr intézkedései és „vén zsidó” kifejezéseket használtak mögötte).

„Egy internált szabadítási botrány bonyodalmi. Egy mosonmagyaróvári kereskedő kihágási és internálási ügye országos botrányá dagadt a napokban, mert az internált kiszabadítására egy egész alkalmi bünszövetkezet alakult és ezek hamisított okmányokkal és hamis távirat, illetve radiogram segítségével kísérelték meg nehéz pénzek kicsalása ellenében az internáltszabadítást.

A dolog ott kezdődött még múlt év decemberében, hogy Knapp Mór mosonmagyaróvári ismert ócskavas-kereskedőt feljelentették többszörös forgalmi-adó eltitkolásáért. A kereskedőt őrizetbe vették unokaöccsével, Knapp Alberttel együtt, mert bár a pénzügyigazgatóság által kirótt 13 000 pengő adócsalási bírságot a kereskedő családja, kifizette az ügyből kifolyólag hamis tanúzásra való rábírás kísérlete ellen indult meg az eljárás mindkettő ellen a magyaróvári rendőrségen és a gyanúsítottakat a rendőrség gyűjtőtáborba internáltatta Kaposvárra.

A fiatalabb Knapp időközben kiszabadult legális úton, Knapp Mór kiszabadítására pedig összeköttetéseket kerestek, és megbízhatóságát igyekeztek bizonyítani. Egy győri Győri (RAAB) József nevezetű ügynök, egy Kallós György dr. nevű budapesti ügyvéd, egy Lauffer Nándor nevű Komárom-megyei nagybérlő és egy Gulassa László nevű volt komáromi párttitkár, ez idő szerint győri lakos és könyvkiadó, vállalkozó újságíró azt az ajánlatot tették Knappéknak, hogy 20 000 pengő ellenében kiszabadítják Knapp Mórt. A kialakult összegből le is fizettek Gulassának és Győri Józsefnek, akik Laufferrel együtt látogatást tettek Mosonmagyaróváron 8 000, majd 6 000 pengőt.

Knapp Mór haza is került egy szép napon ideiglenes feltétellel, de a magyaróvári rendőrkapitányságnál, mikor jelentkezett, gyanúsnak találták a helyzetet, és másnap visszakisértették az internálótáborba. A megindított vizsgálat azután meglepő eredményekre

vezetett. Kitűnt, hogy a szabadításra alakult bűnszövetkezetet egy győrmegyei pártfőúr aláírásával és pecsétjével hamis bizonyítványt használt és a belügyminisztérium nevében leadott hamisított utasításra bocsátották szabadon Knappot. A budapesti ügyvéd időközben megmérgezte magát, az ügy többi szereplőit pedig a győri rendőrség letartóztatta. A vizsgálat folyik, s még további meglepetésekre és bonyodalmakra enged következtetni.

Jellemző az, hogy a bűnyűben legsúlyosabban szereplő Gulassa László mind Komárom-megyében, mind Győrben előkelő férfiakkal talált és szerzett nagyon kedvező összeköttetéseket, sok befolyásos egyéniség bizalmába férkőzött be és így élt vissza más vonatkozásokban is helyzetével.”

„Iparengedély nélkül. A rajkai főszolgabírói kirendeltség vezetője Klinger Miksa rajkai lakost, aki ügynökséget és alkusztevékenységet folytatott iparigazolvány nélkül, ezért a kihágásért 250 pengő pénzbírsággal büntette.”

1942. március 19. „Fogházbüntetés embercsempészetért. Ledl József 43 éves rajkai embert a győri törvényszék három hónapi fogházbüntetéssel sújtotta, mert három zsidószármazású személyt átcsempészett januárban a határon. Szolgálatáért 1600 márkát kapott. Ledlnek segítőitársai is voltak, Reichel Józsefné és a két Kramanics nővér személyében, akiket a törvényszék egyenkint 50 P-re ítélt. A határon átsegítettek azonban nem értek el utazásuk céljáig Budapestre, mert a vonaton letartóztatták őket és megfelelő büntetés után vissza küldötték oda, ahonnan elindultak”.

1942. március 26. „A zsidók tulajdonában lévő mező és erdőgazdasági ingatlanok forgalmának korlátozása és zárlat alá helyezése.

A kormány a miniszterelnöknek a Magyar Élet Pártjában tett bejelentéséhez képest a legrövidebb időn belül törvényjavaslatot kíván beterjeszteni a zsidók ingatlanaira vonatkozó földbirtok-politikai rendelkezésekről. A törvényjavaslat teljesen elkészült és most már alkotmányos letárgyalása elkerülhetetlenné teszi annak nyilvánosságra hozatalát. Tartani lehet azonban attól, hogy a zsidók igyekezni fognak a törvény hatálya alá kerülő vagyontárgyaikat a bekövetkező rendelkezések alól már előre elvonni. Ezért a kormány a fennálló rendkívüli viszonyok közt rendelkezésére álló kivételes hatalom alapján máris megfelelő intézkedést tett, hogy a zsidók kijátszási szándéka már eleve megghiúsuljon. A hivatalos lap csütörtöki száma közölte a tárgyban a kormány rendeletét

A rendelet megtiltja, hogy zsidó mező- vagy erdőgazdasági ingatlanát, az ingatlan alkotórészét, tartozékát, ezekkel kapcsolatos üzemét és üzemi berendezését, továbbá kis- és nagyközség területén lakóházzal, vagy gazdasági épülettel beépített, vagy beépítetlen bármely ingatlanát átruházza. Az ilyen átruházás érvénytelen. A jövőben ingatlanra jogügylet alapján tulajdonjogot csak akkor lehet bejegyezni, ha az átruházó büntetőjogi felelősségének terhével kijelenti, hogy nem zsidó. A rendelet hatálybalépése után létrejött jogügylet alapján zsidó ingatlanára tulajdonjogot bejegyezni nem lehet.

A rendelet arról is gondoskodik, hogy a zsidók gazdasági üzemeket az eddigi állapotban fenntartsák. Az, akinek tulajdonában 5 katasztrális holdnál nagyobb szőlő, vagy gyümölcsös, vagy 500 kat holdnál nagyobb kiterjedésű egyéb mezőgazdasági ingatlan van, köteles erről a községi előjárásnál a rendelet hatálybalépésétől számított 3 nap alatt bejelentést tenni. Az említett nagyságú ingatlanra vonatkozóan a bejelentést akkor is meg kell tenni, ha ilyen ingatlant egységes üzemként kezelnek, és több tulajdonosa van. Az ilyen ingatlanon gazdálkodó zsidó haszonélvező és haszonbérlet is köteles bejelentést tenni. A bejelentéssel egyidejűleg át kell adni az említett személyek tulajdonában lévő ingatlanokról, azok alkotórészéről, tartozékairól, üzeméről, üzemi berendezéseiről, holt felszereléséről,

állatállományáról és készletéről készített leltárt. A leltár helyességét a községi eljáróság nyomban ellenőrzi és a megfelelő pótlásokkal hitelesíti. A leltárba vett vagyontárgyakat hatósági zár alá vetteknek kell tekinteni. Az ilyen hatósági zár alatt álló vagyontárgyakat tulajdonosa köteles megőrizni és a rendes gazda gondosságával tartozik gondoskodni az ingatlanokon a gazdálkodás folytatásáról. Az utóbbi kötelezettség a haszonélvezőt és haszonbérletet is terheli.

A zár alatt álló vagyontárgyak elidegenítése súlyos büntetőjogi következményekkel jár. Ha a földművelésügyi miniszter úgy látja, hogy az arra kötelezett az előbb említett kötelezettségeinek nem tesz eleget, vagy egyébként is, ha az állag fenntartása, vagy a termelés folytonossága végett szükséges, a gazdasági felügyelőt a gazdálkodás felügyeletére utasítja. Ha zárlati kezelést rendelt el a földművelésügyi miniszter, a vagyontárgyak megfelelő kezeléséről és az üzemfenntartásáról a zárgondnok gondoskodik. Erdőgazdasági ingatlanok és erdőgazdasági ipari üzemek tekintetében a földművelésügyi miniszter az erdőigazgatóságot utasíthatja a gazdálkodás felügyeletére, illetve szükség szerint ezekre az ingatlanokra is külön felügyelőt, vagy zárlati kezelést rendelhet el.

A rendelet alkalmazásában azt kell zsidónak tekinteni, aki az 1941 évi XV. t.c. (az u.n. fajvédelmi törvény) értelmében zsidó. A rendelet hatálya tehát azokra is kiterjed, akik a második zsidótörvény rendelkezései értelmében kivételezett zsidók. A rendeletet alkalmazni kell a kereskedelmi társaságokra, egyesületekre és egyéb jogi személyekre is, ha vezetőségük összetételében, vagy a vagyonban nagyobb részben zsidók részesülnek. A rendelet pontosan megjelöli a mező és erdőgazdasági ingatlanok és a hatálya alá eső mező, vagy erdőgazdasági ipari üzemek fogalmát is.

A rendelet súlyos büntetést szab ki arra az esetre is, ha valaki a rendeletben megjelölt elidegenítési tilalmat megszegi, vagy a bejelentési, vagy leltárbemutatói kötelezettségének nem tesz eleget, vagy a leltár felvételénél valamit kihagy. A rendelet 1942 évi március hó 19 napján lépett hatályba.”

1942. április 16. „Halálos ítéletek a győri merénylettervek miatt. Semmiféle vonatkozás nem vezetett Mosonvármegyébe. A győri ügyben – csak így nevezték utóbbi időben azt a bonyolult rombolási és merénylettervet, amelyet idejében sikerült leleplezni és meghiusítani -, a bűnösök fejére lesújtott az igazságtétel ökle. A honvéd rögtönítélő bíróság Budapesten halálra ítélte a főbűnösöket. Nádas Ernő volt győri magántisztviselőt, ennek házvezetőnőjét: Piesz Irmát és Marton Dezső színházi ügynököt. Nádas szombaton kivégezték, a másik kettő pedig kegyelmet kapott 15 évi, illetve életfogytig tartó fegyházbüntetéssel. A többi bűnösök: Singer Endre, Szántó Strasser György, Lengyel Löwy Endre, Neubauer György, és Békefi László elítélését a rendes katonai bíróságra bízták.

Mint hírlik, tolvajlás, orgazdaság, csempészás, áruhalmozás, és elrejtés címén még számos egyén ellen folyik az eljárás, akiknek bűneire a sötét tervvel megindult házkutatások és vizsgálatok vezettek rá. Híre járt annak is, és ez a feltevés makacsul tartotta magát, hogy a bonyolult bűnügy számai Mosonmegye és Mosonmagyaróvár területére is szétágaznak, de megállapítást nyert, hogy ez a híresztelés minden alapot nélkülöz, mert vidékeinken senki, semmiféle kapcsolatban nem volt a bűnszövetkezet tagjaival.”

1942. április 26. „A bor- és sör-nagykereskedelem gyakorlását, valamint szeszes italok közvetítését néhány hónappal ezelőtt engedélyhez kötötte a kormány. Most rendelet jelent meg, amely fontos intézkedést tartalmaz ebben a kérdésben. Az eddigi rendeletek ugyanis csupán arról gondoskodtak, hogy az említett iparágakat csak keresztény magyar kereskedők folytathassák. Az új rendelet ezen túlmegegy, és módot nyújt arra, hogy a megfelelő szakértelemmel rendelkező és személyi szempontból is alkalmas keresztény kereskedők

átvehessék a zsidó bor-nagykereskedők felszerelését. Ezeket a felszerelési tárgyakat zár alá vették és az elsőfokú iparhatóság jelöli ki azt a keresztény kereskedőt, akinek a volt bor-nagykereskedő berendezését, vagy helyiségét is átadni köteles. A felszerelési tárgyak vételárát a legutóbbi vagyoadó bevallásban szereplő érték szerint állapíthatják meg. A rendelet módot ad arra, hogy az összeget 5 évi részletekben fizessék vissza. A szükséges felvilágosításokat a pénzügyigazgatóságok, a zárolt felszerelési tárgyak megszerzésére vonatkozóan pedig a kereskedelmi, és iparkamarák adják meg.”

1942. május 28. „A magyar kézre visszatérő birtokok. A kormány nyilvánosságra hozta a zsidóbirtokok igénybevételéről szóló új törvényjavaslatot. Az új javaslat közzététele fontos gazdasági és nemzeti esemény, hiszen egészben véve, több mint egy millió hold területről van szó. De jelentős politikai esemény is a javaslat, mert azt az eddigi tervekkel szemben átdolgozták, és több tekintetben megszigorították.

A zsidó fogalmát fajvédelmi alapon állapítják meg. Zsidó tehát az, akinek legalább két nagyszülője zsidó hiten született, továbbá az, aki maga is az izraelita hitfelekezet tagja. Nem zsidó az, akinek csak két nagyszülője volt zsidó, ő maga ellenben kereszténynek született és amellet mindkét szülője házasságkötésük idején keresztény hitfelekezet tagja volt.

Az erdőgazdasági ingatlanokat is elveszik a zsidóktól, sőt bizonyos esetekben az élő és holt felszerelés átvételére is módot ad a javaslat. Így például a keresztény birtokos, aki zsidó haszonbérlojének felmond, annak élő és holt felszerelésére igényt tarthat.

A magyar föld teljes zsidótlánítása a javaslat legfontosabb célja. Ezért nemcsak a zsidó fogalmát határozták meg fajvédelmi alapon, hanem lehetővé teszik, hogy a haszonbérlet terén is érvényesüljön a fajvédelmi elv. A jövőben zsidók mezőgazdasági, vagy erdőgazdasági ingatlan csak miniszteri engedéllyel vehetnek haszonbérbe. A keresztény haszonbérbeadó földbirtokos, amennyiben ingatlanát házi kezelésbe akarja venni, vagy kis-haszonbérletbe adni, a törvény hatálybalépésétől számítva 60 napon belül felmondhat bérlojének, s annak élő és holt felszerelését részletre megvásárolhatja.

Egyszerű kártalanítási módszert mond ki a törvény, s ennek folytán az átvételi eljárás rövid és gyors lesz. A kártalanítás összegét mezőgazdasági, az erdőgazdasági ingatlanoknál, és háztulajdonosoknál külön-külön állapítja meg a javaslat. A térítés megállapítása szerint mezőgazdasági ingatlanoknál a térítést a kataszteri tiszta jövedelem alapján számítják. Tíz korona kataszteri tiszta jövedelemig a kataszteri tiszta jövedelem minden koronája után 60 pengő, 10-15 korona közé eső jövedelem után minden korona után 50 pengő, 15 koronán felül eső minden korona után 40 pengő térítést kell megállapítani. Házadó alá eső ingatlanoknál a házadóalap minden pengője után 10 pengő a térítés, erdőgazdasági ingatlanokért pedig az átlagos tiszta jövedelem húszszorosát kell térítésként megállapítani.

Kötvényeket kapnak az eddigi zsidótulajdonosok a térítés összegének megfelelő összegben. A kötvények 30 év alatt évi 3-5 százalékot utólag kamatoznak. Az élő és holt felszerelésért megállapított térítést készpénzben zárolt számlára kell befizetni. A volt tulajdonosok a kötvényeket nem kapják kézhez. Méltánylást érdemlő esetben kisebb ingatlanokért a térítést készpénzzel is ki lehet fizetni.

Kivételezést a törvényjavaslat nem ismer. Egészen kivételes elbánást érdemlő egyes esetekben országos érdekből lesz ugyan néhány mentesítés, ez azonban csak személyhez fűződik, és nem örökölhető. A feltételek különben olyannyira szigorúak, hogy csak egy-két esetről lehet szó, s ezekben is nem az illető személyek, hanem az ország érdeke mondja ki majd a döntő szót.

A törvényjavaslat mai formájában tehát minden eddigi tervvel szemben erős szigorítást jelent.”

1942. június 21. „Embercsempészek a határon. Faji rokonság révén, de jó pénz, könnyű kereset csábító hatása alatt is felburjánzik időnkint a határon az embercsempészet. Múlt héten Weisz Sándor mosoni és Jankovics János horvátkimlelakosokat leplezték és tartóztatták le zsidó egyének átsempészésének ténye következtében. Pár nap múlva, a szemfüles csendőrök Hegyeshalomban tartóztattak le néhány utast, akik Budapest felé igyekeztek volna. Kitűnt, hogy őket Lenkó István és Lenkó Ferenc rajkai lakosok csempészték át a határon nagy pénzek ellenében, és ráadásul még meg is dézsmálták értékeiket. A csendőrök Lenkóékat is a törvény kezére jutatták.”

1942. július 16. „Fajgyalázás. A rendőrség fajgyalázás vádja alapján eljárást indított Spiegel Jakab mosoni városrészbeli gyári alkalmazott ellen, a vonatkozó törvény rendelkezései alapján.” (sz. megj. Tudniillik, a zsidótörvények alapján.)

1942. július 19. „Embercsempészetek a határon át. A magyar határrendőrségnek, csendőrségnek és törvényszéknek egyre több munkát okoz a határon át jó pénzért folytatott embercsempészet. Legutóbb egy Klein Sámuelné bécsi asszony segítségével irányított nagyobb arányú csempésztést lepleztek ismét le, amelynek szereplőit a győri törvényszék három héttől három hónapig terjedő fogházbüntetéssel és 50 pengőtől 1000 pengőig terjedő pénzbüntetésekkel sújtotta. A határon való "átsegítésben" immár nemcsak megrögzött és közismert csempészek, rovott-múltú dologkerülők és minden sötét kalandra kapható pénzéhes bűnözők szerepelnek, hanem jómódú polgárok, és tekintélyesebb gazdák is, akiknek ez a kilengése így jelentékenyen súlyosabb beszámítás alá esik. Megtörtént, hogy tűzoltóparancsnok vállalkozott a megbélyegző és szégyenletes szerepre. Az ilyeneknek bűnére nem lehet mentség, szemben azokéval, akik a kockázattal életkörülményeiket szeretnék megjavítani.”

1942. augusztus 6. „Kisbodakon a Duna-parton augusztus 2-án egy feloszlásnak indult női hullát találtak. A hatósági vizsgálat megállapította a rajta lévő ruházatról, amelyre sárga zsidócsillag és zsidóbetűs monogram volt, hogy a jól öltözött, ápolt, 40-45 év körüli nő mintegy másfél hét előtt fulladhatott a vízbe. Kiletét megállapítani nem sikerült. ... a hullát dr. Kokovai István halászi körorvos vizsgálta meg. A temetési engedélyt megadták.”

1942. szeptember 6. „Gyászmemorialis a kormányzó-helyettesről a mosoni zsidó templomban. A mosoni izr. templomban a múlt pénteki istentisztelet alkalmával dr. Klein főrabbi mély átérzéssel könnyekig megható nagy gyászbeszédet tartott a hősi halált halt kormányzó-helyettesről.”

1942. december 13. „Adomány. A mosoni zsidógyermekkedden, december 8-án vallásos előadást tartottak. Az előadás tiszta jövedelmét, 20 pengő 50 fillért a vöröskereszt javára adományozták. Az összeget eljuttattuk rendeltetési helyére.”

„Az 5 holdnál kisebb zsidóingatlanok sürgős átengedésre kötelezése. Ismeretes a kormánynak az a törekvése, amely arra irányul, hogy a zsidók tulajdonában lévő ingatlanokat mielőbb keresztény kezekbe juttassa. Az 5 holdnál nagyobb zsidóingatlanok átengedésre kötelezés útján való átvétele máris gyors ütemben folyik. Az 5 holdnál kisebb zsidóingatlanok összes területe alig 24 000 kat. hold, viszont tulajdonosainak a száma több mint 14 000. Erre tekintettel a gyorsabb átváltás érdekében a kormány lehetővé tette, hogy az ilyen kisebb ingatlanokat a zsidók meghatározott idő alatt eladhassák. bár ez a határidő csak folyó év december hó 9. napján jár le, a földmivelésügyi miniszter most kiadott rendelete máris gondoskodik arról, hogy ha az ingatlanokat az említett napig el nem adják, a zsidók az

ingatlanok közhatalmi úton vétessenek ki a kezükből. – A rendelet szerint az el nem adott ingatlanokat december hó 15. napjáig a községi előjárásnál be kell jelenteni. Ha az ingatlant nem jelentik be, a községi előjáróság a bejelentésről hivatalból gondoskodik, s a mulasztó ellen büntető feljelentést tesz. Hasonlóképpen jár el a községi előjáróság akkor is, ha a zsidók az ingatlanok megművelését elhanyagolják. A községi előjáróságok a bejelentés alapján december 31-ig kötelesek kitölteni a véghatározat hozatalához szükséges tervezeteket, és nyomtatványokat. A községi előjáróságok által felterjesztett adatok alapján a földművelésügyi miniszter átengedésre kötelező határozatának meghozatala után az ingatlanokat a községi előjáróságok haladéktalanul birtokba veszik, és azt felhasználás céljára az OMCSA helyi szervezeteinek, tehát általában a Közjóléti Szövetkezeteknek adják át. A Közjóléti Szövetkezetek az ingatlanokat a hadiözvegy és hadiárva, hadirokkant, és hadigondozott a földművesek elsőbbségben részesítésével a sokgyermekes falusi családok földhöz-juttatására, és megélhetésük megalapozására, valamint községi és egyéb közjóléti célokra használják fel.”

1943. március 7. „A II. osztály. Kis gimnazistáink a nyilvános szereplés útján. Vasárnap délután a kegyesrendi gimnázium II. osztályú tanulói kiállottak a porondra – a világot jelentő deszkákra -, hogy bemutassák akarásuknak, lelkesedésüknek, magánszorgalmuknak sokféle, színes, kedves termését. Meghitt, meleg, családi kör volt az egybegyűltek sokasága, amely megtöltötte színültig a rajztermet. De az, amit a kis diákok produkáltak, több volt a zárt iskolai megnyilatkozásnál, az ígéret volt, beharangozó volt, fogadalom volt a magasabb-rendű élet számára.

Ha szűkre szabott terünk megengedné, minden szereplővel hosszabban, érdeme szerint foglalkoznánk. Mert megérdemelné minden szám, minden szereplő. Megérdemelnék, hogy mint felnőtt, komoly férfiakkal, úgy nézzünk velük szembe. És megrázzuk magyarosan szeretettel a kezüket, a magyar remény, a magyar biztatás melegével, ahogy a nagy fogadalmaknál tenni szokták. Magyarára, bajtársammá fogadlak!

Somlay Lajos egy remek Mécs László verset szavalt. Pánczél Károly hasonlóképpen Mátyás király emlékezetéül. Az egész osztály, mint jeles szavalókórus mutatkozott be. Glaser Béla latinul szavalta Petőfi egy költeményét.

A magyar dal sem hiányzott. Két tüzes Horthy-ének. Azután közös hazafias dalok. Tiszta, bátor, erős énekhangok.

Majd muzsikaszámok tarkították a műsort. Bartalos Ottó, Gyulasi János, Kokas János és Szakály Ferenc szájharmonikával ügyeskedtek szólóban és együttesen. Zeneszámot produkáltak Bartalos, Csády Imre, Hartl Gyula, Singer Tamás, és Stadler Imre.

Ügyes művészműtárványokkal lepte meg a közönséget Villax Ödön. Bokszmérkőzést rendeztek Somlay vezetésével és Singer mókája mellett Kubik Olivér-Szlávik Szilárd és Diewald József-Lendvai Lajos. Hogy legyen ízelítő mindenből, Belovicz Zoltán, ez a kis színészkomikus mókázott kedvesen. Helyes adomákat, javarészt székely adomákat adtak elő Berger Ödön, Fekete György, Bergovits János, Kubik, Molnár, Singer, Süle Ferenc, Szalay Ferenc és Szlávik.

A komolyabb és még érdekesebb része az előadásnak a tanulnivalók kereteiből adódott. Német fordítás Ritter Mihály, latin fordítást Somlyay Lajos és Szlávik adott elő szabatosan. Földes Sándor és Fekete György pedig 100 betanult latin közmondásból vizsgáztak meglepően.

Egy kis színdarab is mulattatta a közönséget Bartalos Ottó, Bergovits János és Diewald József előadásában. A bemondó szerepét Ladocsai Lajos töltötte be minden kellékével a kívánalmaknak.

A komoly részek a vallásos és hazafias eszmék gyarapítását célozták, és nem tévesztettek célt. Az ügyes csoportosítás Mátyás király nagy alakjának és emlékének felidézésére sok alkalmat talált.

Erdélyi József osztályfőnök úr, aki annyi tettekkel és szeretettel vezeti fiait az önművelődés és az életre való előkészülés útján is, büszke lehet tanítványaira.” (sz. megj. Magyarrá, bajtársammá fogadlak! De 1944 nyarán elpusztították közülük a zsidókat.)

1944. február 20. „Dr. Weisz Gyula. A lapunk csütörtöki számában közölt családi gyászjelentő nyomán értesült már közönségünk dr. Weisz Gyula haláláról. A lapzártakor érkezett szomorú hírral nem tudtunk érdeme szerint foglalkozni, ezért most emlékezünk meg a nemes, önfeláldozó élet elmúlásáról.

Dr. Weisz Gyula valóban mintaképe volt a lelkiismeretes, a betegeknek éjjel-nappal rendelkezésre álló kötelességtudó orvosnak. Sohasem vonta ki magát vállalt kötelességeinek teljesítése alól. Éjszakákon át kocsizott, ha betegek állapota úgy kívánta. Ez a szinte túlzott lelkiismeretesség örölte is meg szervezetét, s ez döntötte idő előtt sírba. Nagy tudása, kibúvókat sohasem kereső lelkiismeretessége általános szeretetet hozott számára a betegek és számos elismerést a hatóságok részéről.

Dr. Weisz Gyula a magyaróvári járás tiszti orvosa, s a vármegye tiszteletbeli főorvosa volt, a Karolina-kórháznak alorvosa és az OTI-nak is orvosa. Az első világháborúban tartalékos főhadnagy-orvosként szolgált hosszú időn keresztül a fronton, ahonnan súlyosan sebesülten jött haza. Háziorvosa volt magyaróvári tartózkodása idején Frigyes királyi herceg és Izabella királyi hercegasszonynak, és nagyra-becsült háziorvosa sok családnak. A lelkiismeretesen kezelt és meggyógyított hálás betegek ezrei áldják emlékezetét.

Dr. Weisz Gyula Mosonmagyaróváron született 1885. június 11-én. Iskoláit Mosonmagyaróváron és Pápán végezte. Orvosi oklevelét Budapesten szerezte. A köteles kórházi gyakorlat után szülővárosában: Magyaróváron nyitott rendelőt. Az országos közegészségügy átszervezése alkalmával 1936 nyarán vonult nyugalomba hivatalos állásából, de orvosi gyakorlatát még hosszabb ideig folytatta.

A pihenés nélküli önfeláldozó munka megörölte idegeit ugyannyira, hogy mintegy három évvel ezelőtt kénytelen volt az orvosi gyakorlattal felhagyni, míg végül most február 15-én a budapesti szent János-kórházban megváltotta szenvedéseitől a halál. Temetése vasárnap, február 20-án délelőtt fél 11-kor lesz a mosoni izr. temetőben.”

1944. március 5. „A győri püspök nagyböjti szózata a haza belső ellenségeiről. Báró Apor Vilmos, győri püspök a nagyböjt alkalmából böjti szózatot intézett híveihez. A főpásztor a mai nehéz időkre hivatkozva azt a kérdést fejtegeti a keresztény lélek szempontjából, hogy milyen érzülettel kell szembenéznünk a jövővel. Isten mindeddig megkímélt bennünket – mondja a szózat -, de nem szabad elbízunk magunkat.

Hazánknak azzal tartozunk, hogy ezekben a nehéz időkben megóvjuk a belső békét. Akinek ma van valamije, azon legyen, hogy segítségére siessen szűkölködő felebarátjának. „Ellensége a magyar hazának – folytatja a püspök – és Istennek is az, aki a mai súlyos helyzetet arra használja, hogy a népben nyugtalanságot és visszavonást szítson, aki egymás ellen uszítja a társadalmi osztályokat, különböző fajokat és népeket, aki a szabadság örve alatt

zúrzavart, vagy az egység cégére alatt a zsarnokság bármely formáját akarja ősi alkotmányunk helyébe állítani. Ne hallgassunk azokra, akik ma felelőség nélkül ígéretekkel kápráztatnak el, és soha meg nem valósítható álmoképeket varázsolnak szemeink elé.”

A belső fegyelem, a munka és a testvéri összetartás hangoztatásával fejezi be szózatát Győr püspöke.”

1944. április 2. „Pándi Antal, a mosonmagyaróvári választókerület országgyűlési képviselőjének levele és cikke:

Győr, 1944. március 29. Kedves Andor bátyám! Miután a Győri Nemzeti Hírlap is a mai napon egyik cikkemet közölte, remélem, Te sem zárkózol el a csatolt írásom közlésétől. Szeretném, ha megjelenne, mégpedig a legközelebbi számban, mert most minden neheztelést félretéve szükségesnek látom, hogy a lelkek kibékítésében, s a nemzeti munka összefogásában együtt működjünk. Lapodnak hivatása van, s Neked is oda kell sorakoznod az új munkálók sorába, s magyar szívvel, magyar hittel haladnod az eljövendő szebb és boldogabb Magyarhonért. Szeretettel köszöntlek: Bátorsággal! Híved: Pándi Antal.

Bátorság! Régi magyar nemzetiszocialista köszöntéssel fordulok hűségese mosoni választóimhoz. A sorsfordulat első percében szívem minden dobbanásával ott voltam, ott voltam népem és vezérem földjén, a magyar nemzetiszocializmus ősi fészkeben. Szemem előtt végig vonultak: a régi harcok, a nagy felbuzdulások, a kemény kitartások, a sok-sok méltatlanság, üldöztetés, letartóztatás, csendőri zaklatás, bírói ítéletek, mandátumfosztások, melynek első áldozata a mi szeretett vezérünk és pártvezetőnk Pálffy Fidél volt, a gúnyolódások németbérencségek, istentelenség vádjai, s a legenyhébb jelző a hazaárulás. És ezt mind állottuk keményen, kitartóan, bátran, mert az igazságunkba vetett rendíthetetlen hitünk és fanatizmusunk adta meg ehhez a nagy lelkierőt. Ennek a bátorságnak és kitartásnak első látható eredménye a választáskor mutatkozott meg. Összefogott a nép, s akart! A nép mert! S hiába minden akadékoskodásnak, hiába kormányparancsok, a nép akarata győzött, s még csak egy csekélyke szabálytalansággal sem volt vádolható, mert törvénytisztelően és fegyelemmel cselekedte. Azóta sem volt alkalma, úgy közigazgatásnak, min egyéb hatóságnak, a legnagyobb akarat mellett sem bizonyítani, hogy mi rendbontók, fegyelmetlenek, istentagadók lettünk volna. Nem volt alkalma senki fiának sem arra, hogy a mosoni magyar nemzetiszocialistákról hazafiatlanságot bizonyítson, s türelmetlenséget, vagy gyűlöletet állapítson meg (kivéve a zsidók, szociáldemokraták, bolsevisták és hasonló szerzet ellen.) ...

Látszólag csendesen viselkedtünk, de ezt csak a magyaróváriak jelenthették, mert a községek szelleme töretlen volt, összefogásuk a régi kipróbált pártéletük folytatólagos, Magyaróvár csöndesebb lett, mert a nyilaskeresztesektől történt kilépésünk óta, amidőn az ottani járásbíróóság párthelyiségünket nekik ítélte, bennünket, a győztes pártot, s engem, a kerület képviselőjét, hontalanná tett. ... Így lett Moson a székhely, Magyaróvár helyett. Aki azt hitte, hogy ezzel segítette eltemetni Magyaróvár nemzetiszocialista mozgalmát, az keservesen tévedett, mert az lappangott a hamu alatt, s Moson lüktetésében mutatkozott meg. ... Hűségért hűséggel adóztam, népemmel népemért dolgoztam, s csak a látni nem akarók, a kishitűek, a meghunyászkodók sokasága a haszonvágók, a destruálók, a nemzetgyalázók és ország-rontók, a badoglioskodók, és nem utoljára a 3400-as rendeletbeliek, később a 6840 rendeletesek nem akartak tudomást venni arról, hogy ez nem lehet másképpen. ...

Ott állunk végre becsületesen, tisztán, a kipróbált bajtársak sorában Hazánk, Európa védelmében, s itt állunk elszánt akarattal egy ország újjáépítésének előestéjén, nem haraggal, nem gyűlölettel a szívünkben. Nincs bosszúállás és üldözés, csak a nagyon bűnösök felelősségre vonása. Erre az építőmunkára hívjuk fel magyar testvéreinket, nyíljék ki a

szemük, s bízzanak bennünk, mert ez a helyes út, ez az egyedüli út a második ezer év felé! Sorakozz testvér! Fegyelemmel és bátorsággal! Pándi Antal országgyűlési képviselő.”

1944. április 9. „Válaszlevél Pándi Antal országgyűlési képviselő úrnak.

Nagyon tisztelt Képviselő Uram! Kedves Barátom! Súlyos betegségem, s hosszantartó kényszerpihenésem után most, hogy múlt lapszámunkban megtiszteltél soraiddal, megkísérlem, hogy újból felvegyem elejtett tollamat. ... És talán nem véletlen, talán a szomorú, de örök magyar sors intése, hogy éppen ebben a levélben mondhatom el azt, amit az utóbbi hetek sorsfordulásai és változásai megérleltek bennem, és kiváltottak lelkemből azokon a néma vajúdásokon túl, amikről – ki-ki, a megítélése szerint – csak önmagunk számára tartunk lelkiismeret-vizsgálatot és beszámolót. ...

Most pedig térjünk napirendre! Csekély személyemhez intézett soraidban a lelkek kibékítésére, a nemzeti összefogás szükségére hivatkozva elismered Képviselő Uram, hogy lapomnak hivatása van, s hangsúlyozod, hogy nekem is fel kell sorakoznom magyar hittel, és magyar szívvel a boldogabb Magyarország építőmunkásai közé. ... elhiszed-e Képviselő Uram, hogy én írtam le először ezelőtt negyven esztendővel Magyarországon ezeket a szavakat, hogy nemzeti szocializmus. A Győri Naplóban. Hirdettem, amint ma is hirdetem, hogy minden berendezkedésnek, minden újításnak, minden törekvésnek a nemzet és csakis a nemzet közössége érdekében kell állnia, és a nemzet gyökeréből kell sarjadnia. A gúny, és a lekicsinylés nyilaival lövöldöztek rám akkor a keresztény szocialisták, és a szociáldemokraták oldaláról is, mint javíthatatlan és álmodozó soviniztára, de én ezt a sovinizmust büszkén és féltve megőriztem, mint legigazibb fegyveremet, további harcaim számára is. ... Most is készséggel közöltük cikkedet, s azt bármikor szívesen tesszük a jövőben is, ha magyar ügyet, nemzeti ügyet, közös szent ügyet szolgálhatunk vele. Ruff Andor.”

(sz. megj. Talán érdemes elgondolkodni, hogy 1944. március végén, április elején még mindig a zsidóság az egyik fő ellenség, és azt kell-e bizonygatni, ki és milyen régen nemzetiszocialista-sovinizta. Nem volt ennél fontosabb országos nemzeti ügy? Vagy nem látták, nem akarták meglátni?)

1944. április 23. „A kereskedelem teljes átállítása. – Zár alá vették a zsidó üzleteket. – A kormány erős ütemben hajtja végre azokat az elhatározásokat és intézkedéseket, amelyek azt célozzák, hogy a zsidóság a magyar közgazdasági életből teljesen kikapcsolassék.

A legutóbbi rendelkezés április 20-iki hatállyal a zsidó tulajdonban lévő kereskedéseket szüntette meg, az árukészleteket zár alá helyezte. A zár alá vett árukból semmit további intézkedésig eladni nem szabad.

Azoknak az üzleteknek fenntartására és vezetésére, amelyeknek üzemben tartása honvédelmi, vagy közérdek, a közigazgatási hatóság vállalatvezetőt rendel ki, s annak irányítása mellett folytatják majd az árusítást.”

1944. április 27. „Hírek. – Büntetések a megkülönböztető csillag nem viselése miatt. Back Antal mosoni kereskedőt 200 P, Kohn Frida magyaróvári lakost 200 P, Kohn Zsuzsanna magyaróvári lakost 200 pengő pénzbüntetésre, Kohn Károly magyaróvári gyári segédmunkást 10 napi elzárásra ítélte a magyaróvári rendőrkapitányság a zsidók részére előírt sárga csillag nem viselése miatt.”

„Árurejtés. Minap a mosoni városrészben Neumann Mór kereskedő raktárában 18 q elrejtett lágyvashuzalt találtak feljelentés folytán megindított raktárkutató alkalmával. Az

idős kereskedő csak három és fél métermázsza vashuzal tárolására emlékezett, és annyit is vallott be. A győri uzsorabíróság áruejelrejtésért 3 000 P pénzbüntetésre ítélte.”

„Zsidók csak rendőrségi engedéllyel utazhatnak. A magyaróvári rendőrkapitányság figyelmezteti a zsidóknak minősítetteket, hogy csak rendőrségi engedéllyel hagyhatják el lakóhelyüket. Utazási engedélyt csak a legfontosabb esetekben ad a rendőrség, csakis bírósági, vagy más hatósági idézés alapján. Teljesen céltalan tehát utazási engedélyért a rendőrséghez fordulni a jelzett igazoló iratok felmutatása nélkül.”

1944. május 7. „Elásott vagyont vett őrizetbe a hatóság. Egy háztartási alkalmazott bejelentése alapján folyó hó 2-án Kelen Gábor volt magyaróvári divatáru kereskedő Magyar utcai házában udvarán az orgonabokrok alatt elásva 31 700 pengőt talált a hatóság, amelyet őrizetbe vett. A tekintélyes vagyon, mint megállapították, Kelen Gábor és fia, akiket az óta elvittek közmunkára, az egyik legutóbbi éjszakai légiriadó alatt ásta el befőttes üvegekbe rejtve.” (sz. megj. Deportálták őket, mint zsidókat.)

1944. május 11. „A levente ifjúságot felszólították: a leventesapkát és jelvényt állandóan viselje! Járjanak elöl jó példával a leventék, különösen az ifjúvezetők.

A Levente Hírközpont jelenti: A Leventék Országos Parancsnoka legutóbbi parancsában elrendelte, hogy a leventeifjúság, a leventeintézményhez való törvényes tartozását nemcsak értelmileg, hanem külsőleg is juttassa kifejezésre, és ezt domborítsa ki büszke érzéssel. Lelkületében legyen meggyőződve arról, hogy a leventeifjú jelenti a magyar jövőt és az ő öntudata, magabizása, erős akarata a jövőért való munka alapja.

Külsőleg pedig – mint ahogy az Ifjúság Honvédelmi Nevelésének Országos Vezetője emlékeztető rádiószózatában rámutatott – a leventeifjú mindig, mindenütt leventesapkában jelenjen meg, s bal karján viselje a leventejelvényt. Járjanak elöl jó példával, különösen az ifjúvezetők, s legyenek példamutatók mindenben, ebben is alárendeltjeiknek.

Ugyanekkor a Leventék Országos Parancsnoka figyelmeztette a leventeifjúságot arra is, hogy a levente egyenruha fokozott megbecsülése érdekében addig is, amíg az anyagbeszerzés nehézségei meg nem szűnnek – miután háborúban minden anyagot a honvédség számára kell biztosítani – egyenruhát csak a leventeélettel kapcsolatos eseményeknél viseljen. Zsidók nem viselhetnek leventejelvényt, sapkát és egyenruhát.”

„Mosonmagyaróvár megyei város polgármesterétől. 3205/1944. sz.

Határozat. A m. kir. Kereskedelem és Közlekedésügyi Miniszter Úrnak 50 500/1944. sz. rendelete alapján az illetékes Soproni Kereskedelmi és Iparkamara meghallgatása után fontos honvédelmi, hadiüzemi és közellátási érdekből tovább is fenntartani indokolt Knapp Mór zsidó ócska-vaskereskedő, vasgyűjtő Mosonvár utca 7. sz., valamint Vasúti-úti telepeire a lakatosműhely és üzemre kiterjesztőleg Gerványi István mosonmagyaróvári lakost ideiglenes joggal vállalati vezetőnek rendelem ki.

A kirendelt vállalati vezető díjazását az elvégzendő nagyfontosságú tevékenységének és a hasonló munkakörben foglalkoztatott alkalmazottak díjazásának arányában havi 1000 P, azaz: Egyezer pengőben állapítom meg a vállalat tulajdonosának költségére.

Figyelmeztetem a kirendelt vállalati vezetőt, hogy az üzem fenntartása és továbbvitele végett szükséges intézkedéseket haladéktalanul köteles megtenni. A vállalat nevében az ebbe az ügykörbe tartozó bármilyen jogcselekményt jogérvényesen végezhet, a vállalatot, vagy annak ingatlanait azonban nem idegenítheti el.

A vállalati vezetőnek az alábbi ügyletekhez az illetékes miniszter előzetes írásbeli hozzájárulását kell kérnie: a/ a megelőző évi üzleti forgalom egy havi részét meghaladó értékű kötelezettség elvállalásához; b/ a vállalat ingatlanait terhelő jelzálogjog, vagy a telekkönyvbe bejegyezhető más jogok alapításához és törléséhez; c/ a vállalatnak, vagy annak egyes részeinek, továbbá a vállalat ingatlanainak bérbeadásához; d/ a vállalat berendezési tárgyainak – gépeinek, eszközeinek és más felszereléseinek – elidegenítéséhez, vagy hat hónapnál hosszabb időtartamra való bérbeadásához; e/ cégvezetési meghatalmazás adásához és visszavonásához; f/ egy évet meghaladó időtartamra szóló szolgálati szerződés kötéséhez. Mosonmagyaróvár, 1944. május 6. Dr. Sattler János s.k. polgármester.”

1944. május 14. „- Zsidó ügyvédek törlése az ügyvédi kamarából. A győri ügyvédi kamara a múlt héten törölte a kamara névsorából a zsidó ügyvédeket, és ügyvédjelölteket. A töröltek között, vannak dr. Stadler Ignác és dr. Weisz Lajos mosonmagyaróvári ügyvédek is. Az előbbi irodájának felszámoló gondnokává Csiszár Sándor, az utóbbinak pedig dr. Parzer Károly mosonmagyaróvári ügyvédeket jelölte és rendelte ki az ügyvédi kamara. A kamarában csak egy kivételezett győri zsidó ügyvéd maradt.”

„- Zsidó vagyontárgyak bejelentése. A mosonmagyaróvári államrendőrség ezúton is figyelmezteti a társadalom tagjait, hogy zsidó tulajdont képező vagyontárgyakat senki ne rejtegesse magánál, s ha ilyen van birtokában, vagy őrizetében, azt azonnal jelentse a rendőrségen. Ha ilyen rejtegetésről bárkinek tudomása van, és valódi adatokkal rendelkezik, szintén jelenteni köteles a rendőrhatalóságnál.”

1944. május 21. „Egyesített vármegyéink zsidóságának tömörítése Mosonmagyaróváron. A vonatkozó rendelet értelmében a héten megindult és részben befejezést is nyert, a vármegyebeli zsidóság tömörítése Mosonmagyaróvárra.

A rendelet úgy intézkedik, hogy minden törvényhatóság, illetve járás területéről egy helyre, lehetőleg zárt területre kell összegyűjteni a zsidókat könnyebb és rendszeres ellenőrzés szempontjából. A rendelet azt is kimondja, hogy a 10 000 lakóval bíró községekben kell kijelölni a gyűjtőhelyeket. Miután Győr-Moson-Pozsony egyesített vármegyék területén csak Mosonmagyaróvárnak van tízezernél nagyobb lélekszáma, az alispán elrendelte a megye területén élő összes zsidóknak ideköltöztetését. Győr város, mint külön törvényhatóság természetesen maga állította fel gettóját.

Városunk polgármestere a felsőbb hatóságok közbejöttével és jóváhagyásával a mosoni városrészben az Osztermayer-utcát, a Mosonvár-utcát és zsidó-templom környékét jelölte ki az összegyülemlő zsidóság lakóhelyéül, mégpedig oly módon, hogy elsősorban az ott lakó zsidó családok lakásait veszik igénybe, illetve a zsidó családokhoz költöztetik együvé a jövevényeket, és a városrész más területein lakó zsidókat. Mintegy 1 300 lélek költözött és költözik be a megye különböző községeiből és a városrészből e lakásokba. Amennyiben nem volna elegendő férőhely a megjelölt terület keresztény lakóit átköltöztetik a felszabaduló lakásokba, és ezeknek lakásait is a zsidóságnak adják át. Az intézkedéseket dr. Perjámosy Elemér városi tanácsnok, mint a lakásügyek lebonyolítója vezeti, s a közvetlen intézkedéseket Mayer János nyugalmazott közs. főjegyző bonyolítja le, míg a végrehajtást Frischmann Oszkár eszközli hitsorsosai között. A keresztény vallású zsidókat összetelepítik egy-egy lakásba, és figyelemmel vannak arra is, hogy a hasonló foglalkozásúak, és társadalmi állásúak lehetőleg együtt lakjanak.

A magyaróvári városrészben lakó zsidó családok áttelepítésére csak később kerül a sor abban az arányban, amely százalékban férőhelyet még tudnak számukra biztosítani.

Rajkáról és a mosonmegyei községekből a betelepítés már megtörtént, és kedden hosszú kocsisor hozta a győrmegyei községekből legszükségesebb házi és ruházati eszközeikkel együtt a rendelet alá tartozókat. A további intézkedések rendszeresen folynak, és a hatóság, amelynek munkája ezzel a nem csekély feladattal is szaporodott, fennakadás nélkül teljesíti kötelességét.”

„- A kimlei Lunczer család kincse. A zsidó családoknak Mosonba történt tömörítése és költöztetése során a csendőrök átkutatták Lunczer Ferdinánd volt horvátkimlei kereskedőnek és nővérének Lunczer Juliannának holmiját, majd ruházatát és nagy mennyiségű értéket találtak náluk elrejtve, amit a kötelező vagyonvallomás alkalmával eltitkoltak, és így akarták a nyilvántartás elől maguknak megmenteni és biztosítani. A nő cipőjéből 4 000 pengő készpénz, a nyakából és kebléből arany ékszerek és pénzek, és a kocsiülésből pedig sok más értékű tárgy került elő. Nem kevesebb, mint 81 darab aranypénz, sok arany- és ezüst ékszer és tárgy, 17 623 pengőről szóló takarékbetétkönyv, 51 darab 100 pengős és 178 darab kisebb címletű készpénz került elő a kutatás révén. A nevezetteket Győrbe kísérték, ahol az ügyészség dönt további sorsukról.”

1944. május 28. „A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetségének szervezkedése. Mintegy két hónap előtt alakult meg Budapesten a fenti új, színmagyar érdekekért küzdő bajtársi szervezet. A múlt héten megtartott országos közgyűlés, amelyen Mosonmagyaróvárról is többen részt vettek, vitéz Imrédy Bélát választotta meg elnökévé. A további szervezkedés országsszerte megindult és ebből az alkalomból juttatták el hozzánk közlésre az alábbi felhívást:

Felhívás a Keleti Arcvonal Magyar Frontharcosaihoz. Bajtárs! Te voltál az, aki két évvel ezelőtt búcsúztál el a családotól, és elindultál kelet felé, hogy a Don mellett tartózkodj fel a keleti veszedelmet, a bolsevizmust. Te voltál az, aki büszkén és félelmet nem ismerve teljesítetted azt a kötelességet, ami minden magyar előtt a legszentebb feladat, megvédeni ősi határainkat minden külső ellenség ellen.

Te voltál Bajtárs a kurszki, sztarioszkoli, korotojaki és urywi csaták hőse, a Te véred omlott ezeken a helyeken, ahol messze keleten védted a Hazádat, falodat és védted a családodat, mert nem akartad szent határaink közelébe engedni a felfordulás, az istentelenség és nemzetközi zsidóság uralmát. Magyar szívvvel, becsületes önfeláldozással harcoltál, mert azt hitted, hogy idehaza ezzel biztosítod a rendet, nyugalmat, és biztonságos munkát.

Bajtárs, tévedtünk mindnyájan, akikkel akkor roboztak kelet felé a katonavonatok, mert alattomos ellenséget hagytunk idehaza a hátunk mögött. A letűnt Kállay-Keresztes Fischer-klikk, és a csatornákból előbújó marxista zsidóság megkezdte aknamunkáját a jobboldali keresztény magyarság ellen és főleg ellened Bajtárs, akinek nagy bűnöd volt az ő szemükben izzó hazaszereteted, és meg nem alkuvó jobboldaliságod, mert láttad ott kinn a bolsevizmus szörnyű pusztításait.

Nem a Te bűnöd volt, ami történt. Itthon fékevesztetten tombol a „békevilág”, kevés ember törődött a háborúval, észre sem vették, hogy háború van, és észre sem vettek Téged, aki a poklot járta meg odakinn. Amikor hazajöttél, szerénynek kellett lenned, mert zsidó, vagy zsidóbújtató dísz-keresztény munkaadód felelősségre vont, hogy a sok „henyélés” után, mikor fogod pótolni az elmulasztott munkát? Nem volt becsületed a zsidóság csatlósa előtt és Te láttad már lelki szemeid előtt a zsidóság kérlelhetetlen bosszúját, mert harcolni mertél oroszországi fajtestvéreik ellen.

Nem értettük a pálfordulást, zavarodottan álltunk az itthoni öngyilkos politikával szemben, zavarodottan és kétségbeesetten láttuk, hogy lépésről- lépésre hogyan szervezkedik

a zsidó marxizmus, szociáldemokrata, kigazda, békepárt és még egy sereg hasonló fedőnév alatt, Keresztes-Fischer védnöksége mellett. Tehetetlenül kellett néznünk azt is, amikor már nyilván a hatalomátvételtől és a feltétel nélküli megadásról írtak mérhetetlen ostoba cikkeket.

„Mi mindnyájan Veled voltunk odakint és Veled jöttünk haza. Azóta sem hagytunk el Téged. Titokban, zárt ajtók mögött szervezkedtünk, mi, akik között szétszakíthatatlan kapocsként élt és él a közös áldozathozatal nagyszerűsége. Bajtárs! Ma már azonban nem vagyunk többé számkivetettek és elnémított, eldugott rabszolgák. Ma már szabad szervezkednünk, és szervezkedünk is. Hívunk Téged Bajtárs, aki velünk küzdöttél a keleti arcvonalon. Hívunk, mert Te vagy a bolsevizmus koronatanúja. Te a magad szemével láttad, hogy mit tett az orosz néppel a zsidóság. Tehát ismered ezt a fajzatot és ismered a marxizmust. Ismered és tudod is, hogy miképpen kell vele elbánni. Hívunk azért is, mert Te különb magyar vagy! Ennek fegyverrel a kezében adtad tanújelét. Téged tehát ebben az országban több kötelezettség terhel, de több jog is illet meg. Hívunk rajtad kívül minden magyart, aki valaha fegyverrel a kezében harcolt a hazáért, vagy honvédsorban szolgálta nemzetét. Hívjuk végül az antibolsevista magyar ifjúságot!

Jöjjetek és foglaljátok el itthoni őrhelyeiteket! A Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség Veletek akarja biztosítani, hogy 1/ Itthon rend legyen! A magyar nép véget vet az öngyilkos, kétkulacsos komédiának. Zsidók és béreseik jegyezzék meg maguknak, hogy aki a nemzet akarata ellen a kisujját is megmozdítja, az nemcsak a magyar állam rendvédelmi szervével találja magát szemben, hanem elsősorban velünk, akik saját bőrünkön tanultuk meg, hogy mit jelentene az ő győzelmük.

A zsidók örüljenek, hogy az új magyar rendszer kíméletesen, és úri módon bánik velük. Becsüljék tehát meg magukat, és ne juttassák eszünkbe, hogy fajtestvéreik és zsoldosaik szórnak robbanó gyermekjátékszereket, rongybabákat a magyarság legdrágább kincse, a magyar gyermek elpusztítására. A zsidóság béresei pedig tanulják meg, hogy a zsidócsillag nem kitüntetés. Nem tanácsos, és nem ajánlatos tehát zsidók társaságában olyan tüntetően, és fennhézva mulatozni, mint azt látjuk. Számolják fel a gettóbeli összeköttetéseiket, és higgyék el, hogy a júdáspénz nem szagtalan csereeszköz, annak ára van, amit mi fogunk megfizettetni...

A politikai kalandorok hagyják végre abba a pártoskodást. Személyi igények, sértett hiúság, háttérbe kell, hogy szoruljanak e sorsdöntő napokban. Aki ebben az országban, a harcoló magyar honvédhátában rendbontást csinál, az elsősorban velünk találja magát szemben!

2/ Egységes, tehát küzdőképes nemzeti-szocialista szellemű magyar társadalmat akarunk! Pártok és politikusok, akiknek nem fér kétség a becsületéhez, az egységért küzdjete! Nekünk mindegy, hogy eddig ki, melyik magyar jobboldali pártban szolgálta nemzetét, csak tántoríthatatlan elvhű magyar ember legyen! Félre kell tenni a személyi kérdéseket, és egy pillanatra sem szabad elfelejtenetek, hogy itt most elsősorban nem politikusokra, hanem világnézetileg tisztult és képzett magyar szakemberekre, katonákra van szüksége a nemzetnek. Pártok és politikusok! – a küzdő, magyar katona követeli tőletek az egységet! Egyesületek! Ma nem megbontani, hanem egy táborba kell hozni a magyarságot. Aki tehát fölösleges: önként oszolja, és ne várja meg, hogy kényszerítsék erre!

3/ Akarjuk, hogy a magyarság, nemzeti becsületéhez híven, német szövetségeseink oldalán minden erejével vegyen részt a zsidó-bolsevizmus és szövetségesei elleni harcban. Ez a harc az európai népek és köztük a magyarság életéért is folyik. Minden magyarnak tudnia kell, hogy az egyetlen helyes magyar út az európai szolidaritás útjával fut párhuzamosan, és ha attól eltér, akkor pusztulásba viszi a magyarságot. Ez az út pedig önfeláldozást, és élethalál

küzdelmet parancsol minden igaz magyarnak. Mi már meghoztuk a magunk áldozatát, és meghozzuk ismét, ha a parancs szólít, ne féltse más sem a bőrét. A külön utakat emlegetők pedig ne felejtsek, hogy mi láttuk, amikor a bolsevisták a saját falvaik lakosságát halomra ölték, csupán azért, mert nekünk, vagy a németeknek szállást adtak. Ostoba és gyilkos dolog azt hinni, hogy Sztálin bolsevista söpredéke egy pillanatig gondolkoznék azon, hogy velünk, az idegenekkel ugyanezt megtegye-e?

4/ Akarjuk, hogy e földön minden a harcoló katonáért, és a győzelemért történjék. Az első falat kenyér a katonáé, a második pedig azé, aki a magyar katona után a legtöbbet teszi a győzelemért. Nem akarunk elhagyatott katonafeleségeket, és katonapácokat elhagyott gyermekeiket látni! Akarjuk, hogy a magyar munkás becsülettel megkapja a magyar kenyérből, ami neki jár. A nemzet parazitái, a munka haszonélvezői, a munkás kizsákmányolói – akik eddig habzsoltak és élvezték mások munkájának gyümölcsét – menjenek félre az útból, mert ezután már nem lehet igényük semmire. Tökéletes és teljes magyar közösségi szellemet akarunk, hogy ebben a szellemben emelkedjék, és növekedjék lebíratatlan erejűvé a magyarság ellenállása. Az idő helytállást, és áldozatot követel tőlünk. Sokat, sokkal többet kell dolgoznunk, mint eddig. Az eljövendő Magyarország olyan lesz, amilyenek mi építjük!

Bajtárs! Akarsz-e ezért az eljövendő Magyarországért, a magyarok Magyarországáért velünk együtt küzdeni? Ha él benned a kötelességteljesítés szent tüze, akkor eljössz közénk!”

Vár a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség mosonmagyaróvári Szervezete, Szent István út 23. Harc! Gerványi István a mosonmagyaróvári Bajtársi törzs szervezője.”

Mivel a cikkben a keleti front nagy csatáit említi a szerző, ide kívánczok az 1944-ben kiadott Jánosy István: „A repülés ABC-je” című könyvből néhány idézet. A könyvben szereplő Ilovszkoje védelme 1943 január havában című írás szerzője Dósa József repülőszázados és a naplója alapján készült. A következőket írja.

„1943. I. 14. Riadó! Megszállni a Nikolajevka-Ilovszkoje-i körvédelmi vonalat! – hangzik el a 2. repülő dandárparancsnok parancsa. ... Megszállni a körvédelmi vonalat! Mennyi fáradság, mennyi munka és izzadság fűződik a sok-sok védőálláshoz: bunkerhez, lövészárokhöz és óvóhelyhez. Dandárparancsnokunk, vitéz Fráter Tibor ezredes úr irányítja és állandó személyes felügyelete mellett – aki, szinte a jövőbe látva, legelsőrendű feladatának tekintette a vonalak kiépítését – ősz óta építették nap, mint nap, derék árkászaink és munkásszázadaink. Esőben, szép időben, nyirkos hidegben és a havas dermedtségben egyaránt. Szüntelenül. Utóbb vasárnapjuk, pihenőnapjuk sem volt szegényeknek. Hiába, az idő sürgetett, az állásoknak készen kellett lenniök, mert senki sem tudhatta, hogy a régóta vésteljes csendben lévő bolsevisták mikor zúdítják neki óriási tömegeiket a Donnál védelemben lévő hadseregünknek. A védelem tehát épült, fejlődött, folytatta körfutását, amíg végül is – a legutolsó napokban – bezárult a kör. ...

Január 16-án azonban egészen komollyá válik a helyzet. Ekkor már innen is, onnan is sítalpas orosz járőrök kerülnek elő. Fejjel mennek a falnak, megzavarodva, nagy veszteségekkel vonulnak vissza. ...

A tőlünk északra körülbelül 8 km-re levő Afanaszjevka községet már elfoglalták. Lécz József vezérkari százados, egyik gyaloghadosztályunk vezérkari főnöke, két menetszázaddal az utolsó pillanatig hősiességgel feltartóztatta a nagy számbeli és tűzfőlényben lévő ellenséget. fokozatosan, lépésről lépésre engedték át az oroszoknak a terepet és Ilovszkojára érve a repülődandár kötelékébe léptek. ... Afanaszjevka elfoglalása után alighogy kifújta magát, összeszedelőzködtek, s gyalogrészeikkel, valamint tüzérségükkel Ilovszkoje felé nyomultak előre. Ott feketéllett az úton egy körülbelül századerejű orosz,

valamint 1-2 löveg a hozzátartozó tehergépkocsival. A légvédelmi tüzérek egészen közel engedték őket. Amikor azután „megnyugtatólag” látták a távolságot, eldördültek a gépágyúk, s készen volt a legpompásabb úttorlasz a bolsik ellen. Egymás hegyén, hátán heverték összetorlódva, egymásba futva lövegek, vontatóikkal és tehergépkocsik. A gyalogságból alig pár ember menekült. Elsőrendű munka volt. ...

Január 17-én a község déli részén lévő egyik munkásszázadunk is kitüntette magát. Partizánokkal és orosz sí-járórokkal vívtak hajnal óta tűzharcot, amikor egyszer csak megnyílt a bozótos, és egy hatalmas T52 harckocsi dugta ki ocsmány lánctalpát. A századparancsnok – vitéz Keresztúry főhadnagy – a géppuskákat azonnal a harckocsira irányította, és megfelelően állást változtatott velük, hogy mennél hatásosabban tüzelhessenek a harckocsira. Az állásváltoztatáshoz volt idő, mert a harckocsi megállt az erdőszélen. ...

Novij-Oszkolban az egyik munkásszázadunknál éjjelezem. Parancsnokuk, vitéz Keresztúry főhadnagy, elmondja, hogy a január 19-én este lefolyt áttörés után Budennyjon át érkeztek ide, vitéz Keresztury főhadnagy apjukként bánik az emberekkel, nyugalma lenyűgözően hat rájuk. ...

Az éjszakát még Novij-Oszkolban töltöttem és reggel egy kis személygépkocsin Platthy századossal és Paulini századossal Belgorodba indultunk. Agyonterhelt utakon, óriási hóviharak közepette, néhol többórás, egy alkalommal nyolcórás kényszerű várakozás után, amikor is kis híja, hogy meg nem fagyunk, piszkos orosz házakban töltött rövid pihenés után Belgorodba, majd onnan Charkovba jutottunk.

Lassan-lassan mind többen és többen érkeztek a városba. A bajtársak mindnyájunkat kitörő szeretettel fogadtak. Csillogó szemmel hallgatták elbeszéléseinket, s szomorúan vettek tudomást az elszenvedett véres veszteségekről.

A dandárparancsnokság azonnal teljes erővel hozzálátott a beérkező alakulatok szállásának, élelmezésének és ruházódásának előkészítéséhez.

És igaz örömmel, s jogos önérzettel hallgattuk vitéz Fráter ezredes urat, aki a Korten altábornagynak, a Luftwaffenkommando Don parancsnokának hozzánk intézett táviratát ismertette. Korten altábornagy táviratában büszke örömét és elismerését fejezte ki az ilovszkojei támponton harcolt magyar repülőknél, s kifejezte azt a reményét, hogy a szövetséges magyar és német repülőerőknek további dicsőséges működése végül is eléri a kitűzött nagy célt: a végső győzelmet. ...”

Többször tesz említést Nagybaczoni Nagy Vilmos is „Végzetes Esztendők” című könyvében a zsidó munkaszolgálatosokról. Két idézet a könyvből:

„Lemberg után a következő éjjelezési állomás Proszkurov volt, a régi osztrák határon, Podoliában. Itt a magyar állomásparancsnokságon étkeztünk. Ez a terület már a magyar megszálló erők körletéhez tartozott. Magyar munkásalakulatok is voltak ebben a városban. Reggel láttam egy munkásszázadot fegyelmezetten, rendben, katonai egyenruhában menetelni a munkahelyére.

A német állomásparancsnok mondta, milyen kár, hogy itt a zsidó munkáskezeket kiirtották, mert azokra nekik nagy szükségük lett volna. Elmondta azt is, hogy a magyar munkásalakulatok nagyon rendes munkát végeznek. Velük teljes mértékben meg van elégedve. Délelőtt folytattuk utunkat Vinnyica felé, melynek közelében volt a német vezéri főhadiszállás. A terv szerint a látogatás Hitlernél még az érkezés délutánján megtörténik. ...

Miután visszafelé vezető úton a 2. hadsereg előjárója, Weichs vezérezredes hadiszállására repülök, Bjelgorodba, igyekszem elérni, ... A 2. hadsereg-parancsnokság székhelyén működő tábori kórház is megismerkedtem. A betegek ellátása sok kívánnivalót mutatott. Különösen a zsidó munkaszolgálatos betegek és sebesültek elhelyezése volt nagyon szűkös és nyomorúságos. Ágyak hiányában az emberek a szoba padlójára helyezett szalmaszőnyegekön, vagy éppen csak szalmán feküdtek. Itt találtam olyan sebesültekre is, akik az állások előtti területekre előreküldve, aknaszedés közben sebesültek meg. ..."

Úgy látszik, a munkaszolgálatosok azért megállták a helyüket, erről tanúskodnak az idézetek is. Továbbfolytatva az újság cikkeket.

1944. május 28. „A vármegye közgyűlése üdvözölte a kormányt és a miniszterelnököt. Győr-Moson-Pozsony egyesített vármegyéék törvényhatósági bizottsága szombaton, f. hó 20-án rendes közgyűlést tartott dr. Kászonyi Richárd főispán elnöklésével.

...

A mosonmagyaróvári Karolina-kórháznál 2 segédorvosi állás szervezését határozta el a közgyűlés.

Az alispáni jelentés során dr. Sommer Timót, Zemanek Vince, dr. Markos János, Steuer József, és Csiba Andor megyebizottsági tagok szólaltak fel. Zemanek az árvizek és a belvizek ellen kért gyorsabb intézkedéseket szivattyúk szaporításával, és munkába állításával. Petényi Oszkár miniszteri osztálytanácsos, a folyammérnöki hivatal főnöke adta meg a felszólalásra a választ azzal, hogy talajviszonyokban és a Duna iszapoltásában rejlő helyzetben a víz áttemelésekkel nem minden esetben lehet segíteni, sőt a szivattyúzás helyenkint nagyobb romlást idézhet elő. Ahol a helyzetet orvosolni lehet, az ármentesítő társulatok legbuzgóbban elkövetnek mindent a károk enyhítésére.

Dr. Markos és Steurer József a babakelengye szükséglet enyhítését kérte a zsidókereskedésekben lefoglalt anyagok felhasználásával és kiosztásával, s utóbbi azt is kérte, hogy Mosonmagyaróváron a zsidócsaládok volt lakásait minél előbb adják ki a rászoruló családoknak. A főispán kijelentette, hogy minden ilyen irányú bejelentésre azonnal és kielégítően intézkedik a lehetőség keretei között."

1944. június 4. „- Előadás Simonyi Iván volt magyaróvári képviselőről. A Zsidókérdést-kutató Magyar Intézet igazgatója: dr. Bosnyák Zoltán „A magyar fajvédelem előharcosai Magyarországon” című előadássorozatában kedden, folyó hó 23-án este Simonyi Ivánról tartott előadást. Simonyi a múlt század 70-es éveiben indult közéleti pályájára és Istóczyval szoros együttműködésben az elsők között volt, akik harcot hirdettek a zsidók magyarországi térhódítása ellen. Pozsonyban lakott, ott a „Gzenzbote” című német nyelvű, de magyar szellemű lapot alapította és szerkesztette, és a magyaróvári választókerület küldte be a képviselőházba, ahol két cikluson keresztül harcolt elveiért. Több külföldi zsidóellenes kongresszuson is részt vett, s azokon előadásokat tartott, rámutatva azokra a jelenségekre, amelyeket már akkor veszedelmeseknek tartott egész Európa szempontjából. Lapjában is, ami nagyon elterjedt volt abban az időben Moson vármegyéjében, kemény csatákat vívott a liberalizmussal szemben.”

„Öngyilkosság. Hauser Lipót ménfőcsanakai illetőségű 58 éves szabász folyó hó 1-én a mosoni városrész elkülönített zsidónegyedében nadrágszíjára felakasztotta magát egy félreeső helyen. Mire rátaláltak, már halott volt.”

1944. június 11. „- Vállalati vezetői kijelölés. A lezárt zsidó üzletek és vállalatok vezetőinek kirendelése ügyében az érdeklődőknek az illetékes kereskedelmi és

iparkamarákhoz kell fordulni, ahol minden jelentkezőről külön személyi lapot kell az illetőknek kiállítani.”

1944. július 2. „Tudnivalók a zsidó üzlethelyiségek és lakások leltározásáról. A zsidó üzlethelyiségek és lakások már folyamatban lévő leltározása előreláthatólag folyó évi július hó 8-ig befejezést nyer, miért is a hatóságok felhívják mindazokat, akiknek őrzetében, vagy birtokában olyan zsidó tárgyak vannak, amelyeket eddig még nem jelentettek be, hogy azokat pótlólag folyó évi július hó 5-ig, mint utolsó határidőig feltétlenül jelentsék be a Pénzügyőri Biztosi Kerület Vezető Úrnál (Horthy Miklós u. 23. I. em.), mert különben ellenük a bűnvádi eljárás meg fog indítatni.

Egyúttal felhívják a hatóságok mindazokat, akiknek bármiféle ingóságok megőrzésre, javításra, átalakításra, stb. zsidó üzletben, műhelyben, vagy lakásban maradt, hogy ezen ingóságuk kiadására vonatkozó igényüket folyó évi július hó 8-ig bezárólag szintén jelentsék be a fent megadott címre, a rendelkezésükre álló igazolásokkal együtt, mert az ezután bejelentett igények már figyelembe vehetők nem lesznek.

Itt adják újból tudomásra a hatóságok mindazon albérlőknek, akik még zsidó lakásokban tartózkodnak, hogy ezen jogviszonyuk megszűnván, mielőbb igyekezzenek más albérleti lakásba átköltözni, mert az eddigi albérleti lakásokat a leltározások befejezése után el kell hagyniok.

Végül felkéri a város polgármestere mindazokat, akik a zsidók vagyonának a leltározására önként jelentkeznek, hogy a szükséges felvilágosításért forduljanak közvetlenül dr. Perjámosy Elemér városi tanácsnokhoz a város polgármesteri hivatalának 9. szám alatti hivatalos helyiségébe, legkésőbb hétfőn déli 12 óráig eskütétel végett.”

1944. július 18. „A német SS sorozások a magyar-német sorsközösség tükrében. Abból az alkalomból, hogy a német SS haderő részére sorozások folynak országszerte mindazon helyeken, ahol német nemzetiségű, és anyanyelvű polgártársaink élnek, Nagy Ivor, a VDU soproni kerület szervezésvezetője és sajtó előadója érdekes cikket közölt a kerület több lapjában, s cikkét számunkra is megküldte közlésre, hogy – miszerint írja, - a bizonytalanságokat és félreértéseket eloszlassa a magyar közvéleményben és egyengesse a megértést, a német-magyar sorsközösség óriási feladatának szolgálatát a mai új Európát építő titáni küzdelem viharában.

Cikkének bevezetésében az ezeréves múlt kapcsolataira és egymásra utaltságára hivatkozik, amely már századok során megszilárdította és megpecsételte a sorsközösséget, s arra a következtetésre jut elvitathatatlan igazságként, hogy az időtálló fegyverbarátság most még hatványozottabban megköveteli, hogy az élethalál harcban keményebben, elszántabban fogjuk meg egymás kezét.

Nagy Ivor cikke a továbbiakban ezeket mondja: - Természetes, hogy a magyar és német meg van győződve róla, hogy közösségük a jövőben újabb fontos feladatokat ró reájuk a közös célok érdekében, s számot vetnek a múlttal, hogy a tartozik-követel rovat teljes tisztázásával minden teher és hátsó gondolat felszámolásával, elindulhassanak egy újabb ezredévet építeni.

Ez a számvetés a múlttal, ez a tartozik-követel kiegyenlítés tekintet alapja a magyar és német kormány 1944 évi április 17-én megkötött egyezményének, amely azt mondja, hogy minden hazai német 17-től 62 éves korig a háború időtartamára a német véderő hadkötelezettsége alá tartozik.

Az egyezmény következő pontja az után világot vet arra, hogy ki tekintendő németnek:

Németnek tekintendő, aki magát önként minden kényszertől mentesen annak vallja, vagy életmódja, szokásai, s életkörülményei alapján ide sorolható. Az egyezmény ilyen fogalmazásban annyira grandiózus, s irányjelölő az európai sorsközösség tekintetében, hogy érdemes különös gatlalás alá venni.

Az új Európa szabad népek építocélu egysége lesz, ahol a saját népi erök feletti számvetés előfeltétel. Ez a számvetés azonban nemcsak a múlt idök tapasztalata alapján történik, hanem a jelen adja előfeltételét a jövőnek. Nincs itt szó öskutatásról, névelemzésről, hanem csupán arról, ki német még valóban életmódja, életkörülményei alapján? Ezzel egyúttal megdöl mindaz a félreértés, bizalmatlanság, ami talán a múltban fennállott, s amit a zsidó propaganda oly ügyesen dobott be a köztudatba csaknem egész Európában, hogy a németség Európa népei számára életveszedelmet jelent. Pedig épp ezen egyezmény adja világos tanújelét, hogy egyetlen nép lényegét sem kívánja bántani. Hazánkban is talán éppen a bizonytalanság okozott a múltban félreértéseket, hogy elsősorban a németségnek az asszimiláció folytán magyarrá lett része nem tudta, nem formál-e névelemzés, vagy öskutatás alapján a németség egyszer jogot reá, holott kiszakítva eredeti népi, s kultúrközösségéből, már régen magyarrá lett, s ha németül tökéletesen beszél is, az nem anyanyelve többe, hanem csupán egy tökéletesen bírt idegen nyelv? Itt mutat utat az egyezmény európai viszonylatban is, más népeknél és államoknál is egyrészt, másrészt teljes biztosítékot nyújt. Az egyezmény öszinte, s becsületes keresztülvitele, végrehajtása esetén a jelen állapot alapján végleges népi határokat húz, de csak azért, hogy a tartozik-követel rovat kiegyenlítése következtében egy újabb ezredév történelmére építésére, és fejlődésére kapcsolódhasson egybe a két nép. Ez az egyezmény célja: számvetés az európai egység hajnalán.”

„- Zsidóvagyon kormánybiztosának nyilatkozata. Mint ismeretes, vitéz Turvölgyi Albert dr. miniszteri tanácsost, a magyarországi zsidó vagyonok kormánybiztosává nevezték ki. A kormánybiztos, akinek működése elé nagy érdeklődéssel tekint a közönség, a következő nyilatkozatot tette: A kormányzat nagy feladatot bízott rám, s minden erömmel törekedni fogok, hogy a magyarság hasznára, s javára tudjam megoldani. Működésem lényegében még nem kezdödött meg, csak a szervezési és előkészületi munka, mert a közel jövőben jelenik csak meg a zsidóvagyonnak igénybevételeéről és felhasználásáról szóló rendelet. Igen nagyon számottevő vagyonkomplexumról van szó, s ennek gazdaságos felhasználásával fedezni kell a háború költségeit, viselni a bombakárokat és megoldani a magyar- fajta megerősítését célzó szociális problémákat. Így tehát ne csodálkozzék senki, ha ingyenes juttatásokra és ajándékokra nem gondolunk. Mindenesetre a hadi-igényjogosultakat és a sokgyerekes családokat minden vonatkozásban, előnyben fogjuk részesíteni.”

„- Kik igényelhetnek üzlethelyiséget? Hivatalos álláspont szerint kereskedő üzlethelyiséget, vagy az ipar folytatásához szükséges üzemhelyiséget elsősorban az a keresztény kereskedő, illetve iparos, akinek üzlethelyisége, vagy üzemhelyisége légitámadás folytán használhatatlanná vált. Másodsorban jöhet tekintetbe az az igénylő, akinek üzlete, illetőleg üzeme a zsidóknak lakóhelyül kijelölt területen (gettóban) van, és ezért abban tevékenységét nem tudja folytatni. Harmadsorban igényelhet üzlet- vagy üzemhelyiséget az a kereskedő, vagy iparos, akinek üzlethelyisége, vagy üzemhelyisége jelenleg nincs, mert nem tudott hozzájutni. Az üzlethelyiséget, vagy üzemhelyiséget az elsőfokú iparhatóságnál kell igényelni, megyei városban a polgármesternél. Fontos szempont a közszükséglet megfelelő kielégítésére, tehát forgalmasabb helyeken nagyobb tőkeerövel rendelkező kereskedőknek, és iparosoknak kell üzlethelyiséget igénybe venni. Az új bérlő és háztulajdonos közötti viszony tekintetében a fennálló általános szabályok irányadók.”

1944. július 23. „A gazdálkodás folytonosságának biztosítása a volt zsidó haszonbérleteken. A zsidók által haszonbérlet, keresztény tulajdonban lévő ingatlanokon tudvalévoleg a kormány a gazdálkodás folytonosságát a folyó gazdasági évre biztosította azáltal, hogy alkalmas zárgondnokokat rendelt ki és ezek gazdálkodását elősegítette. A zárgondnokok működését azonban a folyamatban lévő gazdasági év végével a kormány megszüntetni kívánja, ettől az időponttól kezdve tehát a keresztény földtulajdonosoknak kell gondoskodniuk a termelés folytatásáról, és megfelelő színvonalon tartásával.

A közeljövőben a kormány a zsidó haszonbérleti szerződések megszüntetését tervezi, kívánatos azonban, hogy az érdekelt tulajdonosok már e rendelkezés megjelenése előtt is, mielőbb tegyék meg a megfelelő lépéseket birtokaikon a termelés folytonosságainak biztosítására. Ha a keresztény földtulajdonosok az új gazdasági évtől kezdve maguk kívánnak birtokukon gazdálkodni, ennek érdekében már most tegyék meg a szükséges intézkedéseket a vetőmag, igásállatok és minden egyéb, a termelés megkezdéséhez és folytatásához szükséges előfeltételek biztosítása végett. Ha maguk kellő szaktudással nem rendelkeznek, idejében gondoskodjanak olyan szakképzett gazdaságvezetőről, aki az új gazdasági évben a birtokot a mai fokozott háborús követelményeknek megfelelően, szakszerűen irányítani tudja. Ha pedig ingatlanukat továbbra is haszonbérbeadás útján kívánják hasznosítani, mielőbb kezdjenek tárgyalásokat megfelelő haszonbérlet biztosítása céljából, hogy annak módjában legyen kellő időben a haszonbérlet átvételére felkészülni, és hogy idejében megkezdhesse az őszi munkálatok előkészítését.

Az esetek jelentős részében a zárgondnoki teendőket jól ellátó gazdák közül is számosan fognak ilyen haszonbérletek átvételére jelentkezni. Gondoskodni kíván a kormány arról is, hogy a volt zsidó haszonbérlet tulajdonában volt élő- és holt-felszerelést a gazdálkodást folytató új haszonbérlet, illetve földtulajdonosok megszerezhessék; megfelelő biztosíték nyújtása mellett az ingatlanon tovább gazdálkodó tulajdonos, vagy haszonbérlet részletfizetésben is részesülhet. Azokon az ingatlanokon, amelyeken ez idő szerint zárgondnok gazdálkodik, a zárgondnok köteles elvégeztetni minden időszerű munkálatot addig is, amíg a kiadandó kormányrendelet alapján az ingatlant a tulajdonos veszi át, illetőleg a tulajdonos valakinek haszonbérbe adja.”

1944. augusztus 20. „A mosonmagyaróvári m. kir. járásbíróóság. 2468/1944. sz. idéző hirdetmény. A mosonmagyaróvári kir. járásbíróóság közhírré teszi, hogy Magyaróvár és vidéke Hitelszövetkezet felperesnek Heksch Adolf és Juszticz Riza alperes ellen 300 P iránt indított perében a per felvételére és érdemleges tárgyalására határnapot tűzött és felhívta a feleket, hogy 1944. évi szeptember 19. napján d.e. 9 órakor hivatalos helyiségében I. emelet 12. ajtó alatt jelenjenek meg, egyszersmind pedig Heksch Adolf és neje sz. Juszticz Riza alperesek részére – akik ismeretlen helyen tartózkodnak – ügygondnokul dr. Csiszár Béla ügyvédet (lakik Magyaróvár) nevezte ki.

A bíróság felhívja az alpereseket, hogy a fent megjelölt határnapon és órában személyesen, vagy képviselőre jogosult és igazolt meghatalmazott által jelenjenek meg, mert ellenkező esetben ügygondnok fog helyettük eljárni. Mosonmagyaróvár, 1944. augusztus 6. Dr. vitéz Sátorj Jenő s.k. kir.jb.elnök” (sz.megj: 1944. június 6-án Győrbe, onnan június 14-én Auschwitz-ba deportálták őket. A hivatalos nézet az volt, hogy munkavégzésre szállították el őket.)

„A mosonmagyaróvári m.kir. járásbíróóság. 2467/1944. szám. idéző hirdetmény. A mosonmagyaróvári m. kir. járásbíróóság közhírré teszi, hogy Magyaróvár és Vidéke Hitelszövetkezet felperesnek Dr. Springer Hugó és Springer Ferenc alperesek ellen 3 260 P tőke iránt indított perében a per felvételére és érdemleges tárgyalására határnapot tűzött és felhívta a feleket, hogy 1944. évi szeptember hó 19 napján 9 órakor hivatalos helyiségében I.

emelet 12. ajtószám alatt jelenjenek meg, egyszersmind pedig Dr. Springer Hugó és Springer Ferenc alperesek részére, akik ismeretlen helyen tartózkodnak, ügygondnokul Dr. Csiszár Béla ügyvédet (lakik Mosonmagyaróvár) nevezte ki. A bíróság felhívja az alperest, hogy a fent megjelölt határnapon és órában személyesen, vagy képviselőre jogosult és igazolt meghatalmazott által jelenjen meg, mert ellenkező esetben az ügygondnok fog helyette eljárni. Mosonmagyaróvár, 1944. évi aug. hó 5-én. Dr. vitéz Sátory Jenő s.k. kir. jb. elnök” (sz. megj. Dr. Springer Hugó 1943 január 28.-án eltűnt Novi Oszkolnál. Nyilvántartási sz. 33416)

„A mosonmagyaróvári m. kir. járásbíróság. idéző hirdetmény. A mosonmagyaróvári kir. járásbíróság közhírré teszi, hogy Mosonmagyaróvár m. város felperesnek Weisz Lajos és Pollák Sándorné alperesek ellen 219.55 P tőke és jár. iránt indított perében a bíróság a per felvételére és érdemleges tárgyalására határnapot tűzött és felhívta a feleket, hogy 1944 évi szeptember hó 4. napján délelőtt 9 órakor hivatalos helyiségében I. emelet 12 ajtószám alatt jelenjenek meg, egyszersmind pedig Weisz Lajos és Pollák Sándorné alperesek részére, akik ismeretlen helyen tartózkodnak, ügygondnokul Dr. Csiszár Béla ügyvédet (lakik Mosonmagyaróvár) nevezte ki.

A bíróság felhívja az alpereseket, hogy a fent megjelölt határnapon és órában meghatalmazott ügyvéd által jelenjenek meg, mert ellenkező esetben az ügygondnok fog helyettük eljárni. Mosonmagyaróvár, 1944. augusztus 7. Dr. vitéz Sátory Jenő s.k. kir. jb. elnök.”

1944. szeptember 17. „139/1944. hirdetmény. A Magyaróvári Iparosok és Kereskedők Köre a város polgármesterének 6087/1944. számú határozata folytán értesíti a helybeli kereskedőket, hogy a zsidó kereskedőktől átvett árukészleteket folyó hó 19-én déli 12 óráig, nemleges esetben is bejelenteni tartoznak. A bejelentési kötelezettség nem vonatkozik az u.n. „romlandó” árucikkekre. A meg lévő készletek azonnali hatállyal zárólva vannak, a visszaélés súlyos megtorlást von maga után. A bejelentéseket valamennyi helybeli kereskedő, tehát azok is, akik nem tagjai a körnek, a kereskedő kör elnöksége útján (Antoni Gusztáv elnök üzletében, vagy dr. Feig Gyula titkár ügyvédi irodájában) adják be szeptember 18-án déli 12 óráig. Ez ügyben a Kör a „Trieszt” vendéglőben folyó hó 17-én, vasárnap 17 órakor értekezletet tart. Mosonmagyaróvár, 1944. szeptember 14. Dr. Feig Gyula titkár.”

1944. november 12. „Gyűjtés honvédeink téli felruházására. – Ruhagyűjtés a hadikórházaknak. Használjuk fel a zsidó-holmit gyorsan és legelső sorban. ... Nincsen már a háztartásokban, amit odaadhassunk, bármilyen megértő szívvel, bármilyen áldozatos lélekkel sietnénk is féltett, szeretett katonavéreink segítségére, - mondják halk szóval, fájdalmas lemondással. Kifosztott bennünket az idő múlása, a beszerzés lehetetlensége, odaadtunk már mindent, amit csak lehetett az előző gyűjtések alkalmával.

De a zsidó háztartásokból, a zsidó raktárakból felgyülemlett készletek sokat segíthetnének. Osszák ezeket szét, használják fel okosan és szükségszerűen a honvédség céljaira, a hadikórházak használatára.

Kormányrendelet mondja ki, hogy az elkobzott zsidó vagyon, minden érték nemzeti tulajdon lett, amit a háborúviselés, a hadikárok fedezésére kell fordítani. Úgy értesülünk, hogy már történt intézkedés e kérdésben. A menekültek között osztják ki. A rászoruló munkások is kapnak belőle. Mindkét irányú eligazítást megnyugvással és helyesléssel veheti tudomásul a közönség. De még ezeknél is előbbre való volna a hadiérdek, a honvédség téli felruházása, a hadikórházak ellátása. A készletekből telik. Kérjük tehát a leggyorsabb és legszükségesebb intézkedést.”

1944. december 24. „A nyilaskeresztes Párt – Hungarista mozgalom közleményei: Párthelyiség: Mosonmagyaróvár I., Városkapu-tér 8. szám. Pártiroda távbeszélőszáma: 81. A Nyilaskeresztes Párt e hó 25-én, hétfőn nagy- gyűlést tart a Deák-téren d.u. 2 órakor. Kedvezőtlen idő, vagy riadó esetén a gyűlést később jelzett napra hívjuk össze. Minden nemzeti érzésű magyar ott legyen!

Ébredj magyar, az ősi föld veszélyben! A letűnt liberális rendszer egyik sokat hangoztatott jelszava volt: ne politizáljunk! Ezt a jelszót minden eszközzel népszerűvé igyekeztek tenni és ezáltal a széles néptömegekben port hintettek el, hogy a közügyek intézése iránt ne érdeklődjenek, mert a közügy, az csak egy kiváltságos kis rétegnek van fenntartva. A legtöbb ember ennek a ködös jelszónak bedőlt a nélkül azonban, hogy a politizálás fogalmával tisztában lett volna. Mert mit jelent ez a szó? Nem egyebet, mint minden embernek veleszületett joga: törekvés sorsának, megélhetésének megjavítására. Már pedig létezik-e a világon ember, akinek ne lennének törekvései, akinek egészen mindegy az, hogy istállóban, rongyokban éhezve tengeti életét, mint a szovjet „paradicsom” polgárai, vagy pedig tisztos munkához illően egy szociális munkaállamban emberhez méltó kulturális életet él? Amikor tehát a liberális u.n. demokrata, de különösen a nálunk f. évi október hó 15 napján végleg letűnt reakciós rendszer kiváltságos hívei sajtójukban, közigazgatásukban és u.n. népgyűléseiken a „ne politizáljunk” elvet hangoztatták, kábították a magyar népet, hogy ne törődjék a saját sorsával, bizza annak intézését a kiváltságos felső tízezerre, majd az gondoskodik róla, hiszen erre van praedestinálva, a munkás, a paraszt, az iparos, és az értelmiségi pályán levő csak dolgozzék, és mással ne törődjék. Hitler mondja a Mein Kampf-jában, hogy a propaganda olyan, hogy ha mindennap ugyanazt hallja a nép, a végén a legképtelenebb valótlanosságokat is elhiszi. A propagandának ezt a kábító hatását a Führer felismerte, és ezért a világ zsidóság, melynek kezében a propaganda állott, kérlelhetetlen gyűlöletét magára idézte. Mivel a magyar nép is el volt kábítva ezen hamis propaganda folytán, veszélybe került az ősi föld, s ha a 12. órának 59.-ik percében nem ébred fel a Nyilaskeresztes induló ébresztő harsonájára, úgy 1 perc múlva talán késő lehet. A politizáláshoz, ezen nemes értelemben tehát minden honpolgárnak nemcsak joga, hanem kötelessége, nemzetével, családjával és saját magával szemben. Ébredj magyar, az ősi föld veszélyben! r.r.y.”

1945. február 18. „Meghiúsult a baloldal álma. A szoc. dem. párt, a független kiscgazdák, a legitimisták a kommunistákkal „Magyar Front” címen egy közös pártba tömörülve már közel egy éve aknamunkát folytatnak, hogy megbontsák a magyarok egységét, és lehetetlenné tegyék a Hungarista munkaállam megvalósítását. Elgondolásuk volt, hogy a szovjet segítségével a vezető állásokat a miniszteri állásoktól egészen a jegyzőségig mindenütt ők fogják betölteni. Ezért a baloldaliak sok helyen örömmel fogadták a bevonuló bolsevistákat. Azt hitték, hogy a szovjet csapatok bevonulásával önző törekvésük is megvalósul, s egyszerre miniszterek, polgármesterek, vagy legalább is községi vezető jegyzők lesznek. A szovjet megszállás azonban keserű csalódást hozott számukra.

A bolsevisták Nagyszalontán az őket üdvözlő baloldaliak lábáról húzták le elsősorban a csizmát, ezek nő-hozzá tartozóit gyalázták meg, s ezeknek lakását fosztották ki leghamarább. Tehát nem részesültek megkülönböztetett bánásmódban, sőt elsőnek kaptak ízelítőt a kommunista erkölcs felfogásból. De így is volt jó! Az árulók bűnhődjenek! A kloakák patkányai is elpusztulnak, ha napfényre kerülnek. Így volt ez a múltban, így van ez a jelenben is. A sokat szenvedett Székelyföldön átmenetileg vezető szerephez jutott baloldali magyart hazaáruló zsidóval váltották le, s a demokratizmustól megkótyagosodott keresztény jutalmul tarkólövést kapott.

De a szovjetnek az általa megszállott területen nincs is szüksége ottani vezetőemberekre. Ezeket a magyar bíróságok által régen halálra, vagy életfogytiglani

fegyházra ítelt a még a béke idejében kicserélt, s azóta Moszkvában élő magyarokból akarja hazatelepíteni. Ezért hurcolja ki, vagy gyilkolja le a középosztályt, mert a hazatelepítésnek indok is kell, s ez a vezetésre hívatott tanult demokraták hiánya.

Tudjuk, hogy a zsidó munkásszázadokból a Dontól kezdődően nagyon sokan átszöktek a bolsevistákhoz. A magyarországi harcok átmeneti szovjet sikere sok tekintetben e hazaáruló zsidóknak köszönhető. Akik a nyíregyházai első szovjet megszállást átélték, azok saját szemükkel látták, hogy a bolsevisták bevonulása után több mint 200 zsidó vonult be Nyíregyházára géppisztollyal felfegyverezve, akik csaknem mind Szabolcs-megyeiek voltak, helyi ismeretekkel rendelkeztek, s tájékozottságukat készségesen bocsátották a bolsevisták rendelkezésére. Ezekből kerültek ki a GPU titkos ügynökei, s ezek irányítják a látszat kedvéért itt-ott még meghagyott keresztény baloldali község- vagy városvezetőt is.

Szükségesnek tartjuk ezeket nyilvánosságra hozni, mert nem hisszük, hogy ezek ismeretében akadna olyan hazaáruló bitang, aki a bevonuló bolsevistákat küldöttéleg fogadja és üdvözlö a szovjet csapatokat, mint „felszabadítókat”. Az elmondottak ugyanis mind szemtanuk elbeszéléséből és szerencsétlen magyar véreink személyes tapasztalatain alapulnak.

Ne üljünk fel tehát a hazugságoknak, végezzük munkánkat becsületesen, s ha csatasorba szólít a Haza, harcoljunk becsületesen, s ismét nagy lesz Magyarország! N.A.”

„Ilyen békéért harcolunk? Január 21-én a londoni rádió útján nyilvánosságra kerültek azok a fegyverszüneti feltételek, amelyeket a moszkvai vörös hatalmak a debreceni muszkavezető bábkormányra rákényszerítettek.

A súlyos feltételek az ország teljes kiszolgáltatását jelentik. Többek között az alábbi pontokat tartalmazzák:

Felvidék, Erdély, és Délvidék azonnal visszatér Csehszlovákiához, Romániához, illetve Jugoszláviához. És békeparancs dönt majd az újabb csonkításokról.

A debreceni árnyékkormány az ország teljes katonai erejét átengedi a szovjetnek. Azonnal felállít 8 nehéz gyalogos hadosztályt, amelyet a németek ellen kell bevetni.

Hadikárpótlás címén 300 millió dollár fizetendő gépekben, terményekben és állatállományban. Az átvonuló orosz hadsereg ételmezéséről, fizetéséről, elszállásolásáról a magyar kormány köteles gondoskodni. Az idegen állampolgároktól és a zsidóktól elvett értékek visszaadandók. Közlekedésünket teljesen az orosz háborús cél szolgálatába kell állítani: mozdonyaink, vasúti gördülő állományunk, hajóink a szovjet kezébe kerülnek. A legfőbb állami irányítást a szovjet ellenőrző bizottság és a vörös hadsereg-parancsnokság gyakorolja. A vörös bizottság amerikai kiküldöttje Arthur Schönfeld zsidó lesz.

Bajtárs! Nem forr fel Benned a vér, ha ezeket a gyalázatos feltételeket olvasod? Nem döbben Beléd a kérdés: hát ezért harcoltunk hat keserves éven át, hogy végül is a legrettenetesebb rabszolgaságba süllyedjünk? Hogy ismét fegyvert fogva a magyar földet védő és itt vérző német bajtársak ellen törjünk? Hogy minden magyar csecsemőt megszületése pillanatában 30 dollár hadikárpótlás terheljen? Hogy trianoni megcsonkítottságunkon is túlmenően ismét fillérekért nyomorogjunk? Hogy a háború szörnyű pusztításából még kimentett szegényes nemzeti vagytonunkat kiszolgáltatassuk ellenségeinknek? Hogy egy Schönfeld nevű, kajlafülű zsidó gyerek legyen Szent István és a Szent Korona országának egyik teljhatalmú kényura?

Mi lehet minderre részünkről a válasz? Harc a végsőkig!! Mi győzelmes békét, Nagy-Magyarországot, független magyar életet akarunk! Lelkünkben egyre jobban ég Nemzetvezetőnk szava:

Inkább hős egy pillanatig, Mint rabszolga egy életen át! N.A.”

1945. március 25. „- Ne fogadj be lakásodba idegent, ha nincs hatósági beutalása. Éjjel senkit! Kémek járnak közöttünk. Légy óvatos és hallgass, ne ismerkedj, ne barátkozz, ne légy közlékeny!”

1945. május 6. „- Idegen ingóságok beszolgáltatása. Falragaszokon hívta fel városunk polgármestere a lakosság figyelmét az idegen ingóságok mielőbbi beszolgáltatására. Saját érdekében vegye tudomásul mindenki, akinél bármi úton-, módon idegen holmi van, hogy még mindig nem késő, haladéktalanul szolgáltatassa be a kijelölt gyűjtőhelyeken! Ellenkező esetben, a megejtendő ellenőrző vizsgálatokon ott talált minden egyes idegen holmiért az illetőt szigorúan megbüntetik. Közérdek, hogy a bármiképpen elhordott vagyontárgyak jogos tulajdonosaikhoz mielőbb visszakерüljenek.”

Szabad Mosonvámegye.

1945. május hó 27. „Tömegsírok kibontása. Hiteles bizonyíték az SS katonák kegyetlenkedéséről. A múlt hét végén hantolták ki a hegyeshalmi munkaszolgálatosok egy bomba-kráterbe agyonvert, agyonlődösött tetemeit. Most elvitték a szerencsétleneket a temetőbe, és emberi módon tették le egy újabb nyugóhelyre.

Ezeket hallottam a minap. Bajtársuk voltam én is. A nagyhéten ölték meg őket, minden különösebb ok nélkül, mert zsidók voltak és betegek.

Tudtuk, hogy elvisznek bennünket, ha közelebb ér a front. Nagycsütörtök délben sorakozó; gyülekezésre hajtottak bennünket a Gestapo legényei. Voltak olyanok, akiket a flektifusz nem engedett lábraállni, akiket egy bombáktól összevert házban hagytak hátra, ennivaló, gyógszer nélkül.

Megszöktem a sorból és Hegyeshalomban egy padláson bujkáltam. Csütörtök déltől péntek délutánig nézegettem a padlásnyíláson a visszavonuló németeket, a ház előtt őrködő „SS” fiókákat, mindenre elszánva, mint akinek minden mindegy. Péntek délután. Egy szakasz „SS” vonul ki. Röviddel utána lövéssorozatok, majd egy fél óra múlva hangos nótaszóval masíroznak el a ház előtt fegyverrel, és néhány ásóval a vállon az „SS” katonák.

Zokogva újságolta kedves jó házigazdám, hogy mi történt ez alatt a fél óra alatt. Kihajszolták a betegeket a rendezőállomás elé egy bombatölcsér mellé. Egy csoportot elkezdtek hajszolni a tölcser körül. Ütötték, verték őket. Nemsoká bírták a hajszát, eltörött bordákkal, lábakkal, betört fejjel zuhantak a sírnak szánt tölcserbe minden jajszó nélkül. A másik csoport takarta be őket, de még számukra is maradt hely. Mikor közülük egyesek menekülni próbáltak, megkezdődött az embervadászat. Hamarosan csak egy rosszul behantolt domb, kilógó testrészekkel, és ruhafoszlányokkal jelezte, hogy itt emberek fekszenek. Röviddel utána nótaszóval vonult be a kivégző osztag, jókedvűen, mint aki jó munkát végzett.

Ez történt Nagypénteken, és most újból eltemették őket. Nyugodjatok békében drága jó Bajtársaim, az Isten semmit sem hagy boszultatlanul, minden bűnös bűnéhez mérten fog megszenvedni átkos vétkeiért. Gróf István.”

1945. június hó 3. „- A hegyeshalmi tömegsírok. Múlt lapszámunkban megírtuk, micsoda kegyetlenséggel irtották ki a német SS hóhérok a hegyeshalmi munkaszolgálatosok

egy csoportját. A most végetért rendőri nyomozás szerint a bombatölcsérekben 220 hulla volt. Közülük 25 magyar, 30 lengyel, a többi zsidó munkaszolgálatos. Kihantolták még 5 női holt tetemét is. Az áldozatok nagy részét ruhátlanul földelték el, haláluk oka, a rengeteg egyéb lőtt seben kívül, majd minden esetben a szabályos „germán-szabadalmú tarkólövés.” Így dolgoztak ők, a nyugati kultúra nagyobb dicsőségére.”

1945. június hó 10. „A zsidóság egyharmada elpusztult a háború alatt. A Palesztinában megjelenő „Davar” című lap szerint a világ zsidóságának több mint egyharmad része pusztult el a háború alatt. Ebben a számban azonban nincsenek benne a szövetséges államok hadseregében katonai szolgálatot teljesítő hősi halottak. A németek szadizmusa folytán 6 millió zsidó vesztette életét.”

1945. június hó 17. „Hírek. Tömegsírokra bukkantak Mosonszentmiklós határában. Mosonszentmiklós község határában újabb nagyméretű tömegsírra bukkantak. A nyomozó hatóság megállapította, hogy a nyilasok a zsidó munkaszolgálatosokat német mintára összekötözött kézzel géppuskázták le és holttestüket az előre megásott sírgödörbe dobták.

A község határában egy másik tömegsírt is találtak. Ebben nemcsak zsidó munkaszolgálatosok, de több magyar honvéd holtteste is feküdt. A honvédeket szintén a szokott módon végezték ki.

Az újabb felfedezés ismét hangos bizonyítéka annak, hogy a német és nyilas terrorlegények milyen eszközökkel akarták megalapozni világuralmi hatalmukat.”

1945. július hó 8. „Meaculpa...

Igen sokan szánják és bánják a bűneiket az egykor nagyon is hangoskodó Volksbundisták, akik a fajtájuk felsőbbrendűségét sakálként üvöltötték a magyarság fülébe. Ők a nagyhangúak, kik folyton a kultúr-fölényüket hangoztatva azt gondolták, ők vannak hivatva vezérükkel együtt az egész világot irányítani és vezetni. Ők a győzelmük biztos tudatában követték is vakon Führerüket a halálig. De csak a halálig! Most aztán megtorpantak. „Mi is lesz velünk” kérdik. Igen, mi is lesz velük, kérjük mi is az egyik sváb községben lakó magyarok? A magyarságot nemrég még Ázsiába való kitelepítéssel fenyegető svábokkal reméljük nem fog a jelenlegi kormány kesztyűs kézzel bánni. Sorsukért derekasan megdolgoztak. És remélem a magyarság nem lesz szűkmarkú velük szemben.

Most, hogy az egyik újság kitelepítéséről, egy későbbben megjelenő lap az országban való széttelepítéséről ír, kezdenek az ország első számú közellenségei lélegzethez jutni és hangoskodni. Ha tovább enyhül velük szemben a magyarság állásfoglalása, a végén kisütik, hogy ők tulajdonképpen nem is voltak Volksbundisták, ez mind csak aljas propaganda és rágalom. Ők mindig jó magyarok voltak, és azok is akarnak maradni. Őnekik sohasem volt a magyarsággal semmi bajuk. Igen, a magyarsággal nem is lehetett semmi bajuk; hanem a magyarságnak volt velük. Azért az aljas hazaárulásért, amivel hazánkat teljes pusztulásba döntötték, volt német bérenc vezetőink az ő segítségükkel, elégtételt követelünk.

Magyarok: Emlékezzünk! Mi lett volna, ha ők győznek? Liptay Ernő.”

„Felhívás! Felhívom azokat, akik üzletemből, lakásomból ruhaneműekhez, bútorokhoz, vagy egyéb tárgyakhoz bármely címen jutottak, július hó 16-ig jelentsék be szóban nálam, vagy a rendőrségen.

A bejelentési kötelezettség azokra is vonatkozik, akiknek feleségem Stadler Elza deportálása előtt értékeket, ruhaneműeket megőrzésre átadott, és azokat különféle kifogás címén csak részben szolgáltatott vissza. Singer József kereskedő, Horthy Miklós utca 16.”

1945. augusztus hó 5. „A volt munkaszolgálatosok figyelmébe! A volt munkaszolgálatosok saját érdekükben minél előbb terjesszék fel a székesfehérvári 2. honv. ker. psághoz a munkaszolgálatban eltöltött idejük igazolása céljából az igazolóbizottság döntéséhez szükséges alábbi adatokat: 1. név, 2. anyja neve, 3. szül. év és hely, 4. karp. viselésére jogosító isk. végzettség, 5. tett-e ti.-i vizsgát és mikor, 6. legutolsó rendfokozat, 7. hol, mikor, meddig teljesített szolgálatot a honvédségnél, hátorszáiban, hadm.-i területen, arcvonalban, 1941. június hó 21-e előtt és után, 8. hol, mikor, meddig teljesített munkaszolgálatot az ország határán belül, illetve azon kívül: országhatáron 1944. jan. 1-i határ értendő; Hadműveleti területként 1944. aug. 1-ig Magyarország határán túl-i területe, 1944. aug. 1-től Magyarország egész területe értendő. 1944. márc. 19. utáni elhurcolás (deportálás) hadifogságnak tekintendő és nem munkaszolgálatnak.”

1945. szeptember 2. „Felkérem mindazon jóakarátú ismerőseimet, akik távollétem alatt elvitt borkereskedői, ecetgyári és likörgyári hordóim és felszerelési, valamint pincegazdasági dolgokat, gazdasági (felszerelési tárgyakat) továbbá úgyszintén bútorokat, csillárokat, motorokat és ruhaneműeket elvittek megőrzés céljából, hogy azokat 3 napon belül hozzám visszajuttatni szíveskedjenek, mert meglelt és kezeim között lévő jegyzékből illetők nevei előttem ismeretesek. Amennyiben nem teljesítik kérésemet, kénytelen leszek ezek visszaszerzését törvényes úton szorgalmazni. Deutsch Ernő Mosonmagyaróvár II.”

1945. szeptember 8. „Felkérem Mosonmagyaróvár és a Gyártelep lakosait, hogy Miklós Ede, Miklós Edéné és leánya lakásából származó minden nemű ingóságot, amely megőrzés, vétel, vagy bármilyen más címen jutott birtokába, a legrövidebb időn belül jelentsék be dr. Bobest Aladár mosonmagyaróvári ügyvédnél. Ellenkező esetben kénytelen leszek az eljárást megindítani. 2 x 1 . Nemeshegyi Elly.”

1945. október 7. „Nyílt levél egy főiskolai tanárhoz. Professzor úr! Vagy másfél hónappal ezelőtt tértem vissza az átkozott emlékü Felső-Ausztriából. Már odakint hallottam, hogy itthon nagytakarítás folyik. A múlt sötét dzsungelének vadait most teszik ártalmatlanná. Örültem, hogy félreállítják azokat, akik elég alávalók voltak ahhoz, hogy országunkat két ízben is eladják a németnek, és akik miatt most Európa színpadán nem játszhatjuk azt a szerepet, amiről Kossuth álmódott. Örültem, hogy hazám is odaállhatott azoknak a nemzeteknek sorába, amelyek a jobb, derekabb és emberibb eszményekért küzdöttek. Teli tüdővel szíttam magamba az új időknek új levegőjét, amikor aztán ...

Egyik délután Önt pillantottam meg az utcán, Vucskits György dr. Megdörzsöltem a szememet, de hiába, bizony Ön sétált ott tünt idők Don Quijoteja-ként. Mintha azóta, hogy utoljára láttam, mi sem történt volna, szája körül ott volt a megszokott mosoly, amely titokzatosabb a Mona Lisánál. Szinte azt vártam, hogy szemben feltűnik zöldszalagos kalapjával és elmaradhatatlan Hubertus-kabátjával Godofréd, a műgazdász szittyai vadék és nyugalmazott belügyminiszter-jelölt, hogy kitartással, bátorsággal és karlendítéssel bíztassák egymást. De nem jött a zöld eszmék zöld lovagja. Ön tehát ballagott tovább mosolyogva; talán épp azon nevetett, hogy egész jól falhoz lehet állítani a világot egy kis jogászfifikával (ez pedig van Önnek bőven).

Professzor úr! Justitia, az igazság istennője bekötött szemmel tartja kezében a mérleget. Justitiának azonban nem csupán mérnie, hanem sújtania is kell. Lesújtani a bűnösökre. Miért, miért sem, - talán éppen bekötött szeme miatt – néha a sanda mészáros módjára, jobbra néz, balra vág. Úgy látszik, így maradhatott ki Ön is, aki kétségkívül a jobb oldalon állt.

Professzor úr! Önnek három, vagy négy diplomája van, és katedrájáról három- vagy négyszáz leendő diplomás magyar embert mérgezett évenként a sváb eszmeáramlat

maszlagával. Ezért a felelőssége is nagyobb kell, hogy legyen, mint a Szálasi-pénzzel, Szálasi-borral beugratott és berúgatott kisembereknek.

Furcsa dolog, mikor egy tanár megbukik. És 1936-ban a képviseléválasztásokon Ön megbukott a szigetközi parasztság józan ítélete miatt. Aztán megbukott 1945 tavaszán... Nem érez Ön felelősséget azért a sokszázezer katonáért, akiket puszkagolyó járt át, aknaszilánk tépett szét? Mindegy, hogy közvetlenül, vagy közvetve, de ezeknek Ön a gyilkosa. Meg, hogy a sok aljasság közül csak egyet említsek: tavaly nyáron, rekkenő melegben a szemem láttára gyömöszöltek be a marhavagonba 70 másik szerencsétlen ember közé egy fiatalasszonyt, aki aznap reggel hozta világra csecsemőjét. Ennek a nyomorult anyának és pár órás gyermekének halálos ítéletét Ön, a „nyugati civilizáció védője” is aláírta. Folytassam-e tovább?

Nem gondolja professzor úr, hogy szereplésével a főiskola jó hírnevét veszélyezteti?

A régi Magyarország kútjainak megmérgezése után meg ne kísérelje a demokrácia friss forrásait beszennyezni!

Győzelem, vagy Szibéria! Ez volt az Ön jelszava. Az Ön elképzelése szerinti győzelem elmaradt. Nos, vonja le a következtetést! Vizszontlításra a népügyészségen! Mosonmagyaróvár, 1945. október 5. Kovács György.”

1945. október 14. „Válasz Kovács György nyílt levelére. A Szabad Mosonvármegye f. hó 7-iki számában Kovács György úr tíz évre visszamenően teszi bírálat tárgyává politikai szereplésemet, amihez kétség kívül bárkinek joga van. A nyilvános bírálat azonban tárgylagosságra kötelez.

Igaz a nyílt levélnek az a ténymegállapítása, hogy én 10 évvel ezelőtt a somorjai választókerületben nemzeti szocialista programmal léptem fel. Ez a cselekedetem azonban a Gömbös kormány uralmi törekvéseivel és egypárt rendszerével szemben való éles állásfoglalást jelentett. Én ekkor a szocializmusnak új erők bevonásával való megerősödését kerestem, és mivel ezt nem találtam meg, a politikai szerepléstől visszavonultam.

Az 1939 és az 1942 években ismételten ajánlottak fel részemre jelölést a megtartott, illetőleg a tervbe vett választásokon, azonban ezt visszautasítottam.

Az úgynevezett Szálasi Kormányzat alatt vezető pozíciót ajánlottak fel részemre a földművelésügyi minisztériumban, amit szintén visszautasítottam. Amidőn ezt aényt a Főiskolának bejelentettem, a birtokomban levő jegyzőkönyv tanúsága szerint a következőket mondtam: „ha az egyéni korrektség kérdését Magyarországon mindenki így értelmezte volna, akkor a magyar közélet nem süllyedt volna le annyira, mint ahogy ma áll.” Ez pedig 1944. október 27-én, az úgynevezett Szálasi kormányzat alatt történt.

Magyarországnak 1944 év márciusában végbemenő német megszállása alkalmával a nemzeti színű szalag feltűzésével tüntető gazdász ifjúság védelmében ugyancsak a Főiskola egyik ülésén jelentettem ki azt, hogy Magyarország történetének a legsomorúbb fejezete következett most be, és a történetek a magyar állameszme legsúlyosabb sérelmét jelentik.

Hogy hol adtam el ezzel Magyarországot két ízben is a németeknek, azt nem tudom. Azt azonban megállapíthatom, hogy a cikkíró úr közöl egy 10 évvel ezelőtti eseményt, majd elhagyja azt, ami az ezt követő 10 év alatt történt, és igyekezik engem merész általánosítással több százezer ember gyilkosának feltüntetni.

Ami pedig az előadásaimat illeti, a cikkíró úr közli, hogy 1936-ban buktam meg a választásokon. Nem teszi azonban hozzá, hogy az 1937 év tavaszán már a földművelésügyi

minisztériumban teljesítettem szolgálatot, ahol az első ügyem éppen az épületes Torday-féle panama volt. Magyaróvárra csak az 1943. évben költöztem vissza, amikor a fasiszta és németbarát propaganda tombolt a sajtóban.- Hol volt nekem alkalmam évenként 300-400 leendő diplomás magyar szellemi megmérgezésére? A cikkíró úr, illetőleg a cikkíró úr informátora tehát a tényeket (nem akarom a cikkíró úr emelkedett szellemi stílusát követni) legalább is erősen megretusálta.

Mivel folyamatban levő ügyről van szó, feleslegesnek tartom a tényállás részletesebb ismertetését. Én azonban se a szocializmust, se a demokráciát nem a cikkíró úrtól fogom megtanulni, mivel ezek mellett az eszmék mellett már közel 30 éve tanúságot tettem. Mosonmagyaróvár, 1945. október 8. Dr. Vutskits György.”

1945. november hó 4. „Vizontválasz Dr. Vutskits György levelére. „Difficile est satiram non scribere.” („Nehéz dolog szatírát nem írni.”)

Professzor úr! „Válasz”-ának olvasásakor a fenti Juvenális-idézet jutott eszembe. Megvallom, sokkal többet vártam Öntől...

Így például azt állítja, hogy azért lépett fel a képviselőválasztásokon nemzeti-szocialista programmal, mert ez „éles állásfoglalást jelentett a Gömbös-kormány uralmi törekvéseivel és egy-párt rendszerével szemben.” Tudtommal, - mint a német, olasz és később a gyászos emlékű magyar példa is mutatta, - éppen a nemzeti szocialisták valósították meg a kritikát nem tűrő egyeduralmat, és egy párt rendszert. A valóság az, hogy Önnek még Gömbös Gyula sem volt elég jobboldali. Ön nem azért vonult vissza – persze akkor is csak látszatra – a politikától, mert nem találta meg a szocializmus megújulását, hanem egyszerűen azért, mert megbukott. Pedig kár volt, mert bizonyára szépen ívelő karriert futhatott volna. Repülőgépen jöhetett volna haza Salzburgból és a filmhíradóban is szerepelhetne igen előkelő társaságban.

Klasszikus elszólás az, mikor elmondja, hogy a Szálasi-kormányzat Önnek vezető pozíciót ajánlott fel. Vajon feltehető-e, hogy Nemzetvezető úraink olyannak ajánlanak fel fontos szerepet, aki nem száz százalékig az ő emberük? S még hozzá éppen egy tősgyökeres (hogy ne mondjam: talaj-gyökeres) demokratának.

Ön – egyesek hiszékenységre számítva – németellenes beállítottságát próbálja bizonygatni. Nem értem, miért menekült Németországba, és miért igyekezett ismerőseit a kitelepülésre rávenni.

Különösnek tartom, hogy felteszi a kérdést, hol volt Önnek alkalma három-négyszáz leendő diplomás magyar ember megmételtyezésére. Ha valóban nem fejtette meg ezt a nehéz találós kérdést, íme elárulom: a Főiskolán. Hogy hogyan, erre – „a folyamatban levő ügy” érdekében – csak az illetékes helyen fogom emlékeztetni.

Ön rossznéven veszi, hogy egy tíz évvel ezelőtti ténykedését merészelem bírálni, ezzel szemben egy közel harmincéves dologra hivatkozik. Szocializmusról és demokráciáról beszél, ami mellett állítólag hitet tett. Csak kerülgeti, mint macska a forró kását, és a nyilvánosság előtt nem akarja kimondani, hogy Ön 1918-ban szociáldemokrata párttag volt. Ez volna hát a nagy „Vörös ász”, amit utolsó lapnak akar kijátszani? – avagy az a bizonyos szalmaszál, amelynek segítségével, - ha minden part szakad – kint lesz a vízből?

A jó öreg Archimedesz jut az eszembe, aki híres csigaszorának felfedezésekor így szólt: „Adjatok egy szilárd pontot, s kimozdítom helyéből a világot.” Úgy látszik, Ön egy

megfakult pártigazolványt szeretne ilyen szilárd pontnak felhasználni. Üres, semmitmondó papírrongy az, az Ön girbe-görbe útjának poros kilométer-köve.

Dehogy akarom én Önt demokráciára tanítani. Nem lehet azt megtanulni, mert legbensőbb énünkből fakad.

Ön „emelkedett szellemű” stílusomat kifogásolja, az én nagy-nagy egyéni keserúségem mellett azt hiszem, kellő önmérséklettel tettem tanúbizonyságot. Nem tudok, de nem is akarok virágnyelven írni. Attól tartok, hogy levelezésünket csak huzamosabb idő eltelte után folytathatjuk. Mosonmagyaróvár, 1945. nov. 2. Kovács György.”

1946. február 10. „A Nemzeti Bizottság felhívása. A Mosonmagyaróvár m. város Nemzeti Bizottsága felkéri Mosonmagyaróvár lakosságát, hogy az alábbi közleményre, melyet az Országos Nemzeti bizottság bocsájtott ki, válaszukat megadni szíveskedjék a helyi Nemzeti bizottságnak. Tegyenek jelentést: 1. bármely a német és nyilas uralommal szemben működési körzetükben annakidején fellépő társas, vagy egyéni ellenállási megmozdulásról; politikai, katonai, szellemi és gazdasági szabotázsról; 2. minden fajta német és nyilas atrocitásról, illetőleg oktalan rombolásról, pusztításról, magyar javak kihurcolásáról, amely működési körzetükben előfordult; 3. adatokról, amelyek tanúsítják, hogy a magyar lakosság, illetőleg a hatóságok a németek által üldözött idegen menekültekkel (lengyel, francia, belga, holland, olasz, angolszász) hadifoglyokkal, leszálló repülőkkal, ejtőernyősökkel, valamint politikai magatartásuk, illetőleg származásuk miatt üldözöttekkel szemben emberséges magatartást tanúsítottak, őket segítették, rejtették és megvédték.

A bejelentő szíveskedjék pontos adatokat (név, lakcím) az átiratában feltüntetni.”

1947. október hó 18. „Az ítéletet végrehajtottam” Felakasztották a két nyilas gyilkost. Kedden délelőtt már fél 11 óra tájban nagy tömeg állt a törvényszék előtt. 11 óra előtt 5 perccel megérkezik a rendőrség, a városi közigazgatás képviselője, majd a népbíróság bevonul a fogház udvarára, 11 óra után 5 perccel két fogházór kíséretében megjelenik a népbíróság előtt Korz Tivadar. Sápadt arccal, remegő térdekkel hallgatja, amint dr. Sikabonyi György tanácselnök felolvassa az ítéletet:

Korz Tivadart a győri népbíróság bűnösnek mondja ki szándékos emberölés büntetésében, és ezért életfogytiglani fegyházra ítéli. A NOT a győri népbíróság ítéletét megsemmisítette, és kötéláltali halálra változtatta át. A köztársasági elnök az elítélt kegyelmi kérvényét elutasította, és az ítéletnek szabad folyást engedett. Korz Tivadar újrafelvételi kérelmet terjesztett a győri népbíróság elé, de ezt a népbíróság elutasította. Az elutasítás ellen az elítélt és védője felfolyamodással élt. A felfolyamodást a népbíróság elfogadta, de az ítéletet jogerősnek és végrehajthatónak jelentette ki.

Az ítélet felolvasása után a vezető bíró átadja az elítéltet dr. Petravich Ferenc népbügyésznek. A népbügyész utasítást ad Bogár János állami ítéletvégrehajtnak, hogy hajtsa végre az ítéletet.

11 óra 10 perckor Bogár János jelenti: „Az ítéletet végrehajtottam.” A halál beállt 12 perc múlva jelentik az orvosok.

A perrendtartás által előírt idő letelte után Üst József áll a bíróság elé. Ő is rogyadozó lábakkal indul a bitófához. 11 óra 59 perckor az állami ítéletvégrehajtó jelenti az ítélet végrehajtását.

Magyaróvár két gyilkos nyilasa megbűnhődött.”

A másik két elkövető börtönbüntetést kapott. Az áldozatok nevét és a történetet 2005-ben egy véletlen folytán ismertük meg: Klein György (sz. Budapest, 1928. izraelita, anyja: Rein Erzsébet, nőtlen, aranyműves foglalkozású, volt Budapest VII. Klauzál u. 31. sz. alatti lakos), és Weisz Vilmos (sz. Keszthely, 1894. izraelita, nős Müller Rózával, anyja: Deutsch Veronika, apja: Miksa, 2 gyermek apja, volt Keszthely, Kossuth Lajos u. 41. sz. alatti lakos) a Kühne Mezőgazdasági Gépgyárban dolgoztatót 102/205-ös munkásszázad állományába tartoztak, és 1944 december 13-án kerültek a mosonmagyaróvári Karolina Kórházba. Weisz Vilmos isiász és törés gyanúval, Klein György pedig combtöréssel és lövés gyanúval.

A gyalázatos történet a következő: Az elkövetők 1945. március 4-én éjfélkor mentek Vidra Jakab vezetésével felfegyverkezve a Karolina kórházba azzal, hogy a kórház egyik ágyán két zsidó munkaszolgálatos fekszik, amit Gerványi pártszolgálatos-vezetőtől tudtak meg, aki egy rokonát akarta a kórházba elhelyezni, de nem volt hely. Ezért egy razzian megvizsgálta a betegek névsorát, és megállapította, hogy egy ágyat két zsidó foglal el. Ezeket el akarta távolítani, hogy rokonának helyet biztosítson. Gerványi a helycsinálás érdekében szólt Vidrának, erről Plevza és Köves vallomásai szerint ők is tudtak és biztosak abban, hogy a másik két elkövető előtt sem volt ez titok. A tettesek a kórházhoz kb. ¼ 12 órakor éjjel értek, majd pedig mind az öten felmentek az emeletre, arra az osztályra, ahol a két zsidó elhelyezve volt. Megkeresték az akkor szolgálatot teljesítő orvost, valamint a nővért, és ezeknek megtalálása után Vidra előadta, hogy milyen ügyben jöttek, vagyis, hogy a két zsidót akarják elszállítani. Mikor az orvos azt a kérdést tette fel Vidrának, hogy mivel fogják a két zsidót elszállítani, azt a választ adta Vidra, hogy a közelben lévő „Arany Ökör” vendéglő előtt van a lovas kocsis, mellyel a két zsidót Hegyeshalomra fogják vinni. Az orvos erre megnyugodott, az ápoló nővér pedig felkeltette a két beteget, akik hamarosan felöltöztek. A két zsidó közül az egyik csak mankóval tudott járni, mire annak hátizsákját a másik, mankó nélkül járni tudó zsidó beteg vitte. A kórterem elhagyása után az orvos átvételi elismervényt kért, mire Vidra, akinek nem volt jó írása, azt az utasítást adta egy társának, hogy írjon pár sort, mire ő egy átvételi elismervényt írt a két zsidóról. A kórházból kijövet Plevza azt a kérdést adta fel Vidrának, hogy most mi lesz a két zsidóval, aki röviden azt a választ adta, hogy el lesznek úsztatva. Vidra ezen kijelentésére „ilyen alkalomra vártam” szavakkal Korcz Tivadar vette át az irányítást, és így Korcz vezetése mellett megindultak a kórház mellett, el a Csaba utcán, a Lajta hídon át, és a Sárvízparton végig, ki a Lajta ágak egymásba torkolásáig. A Lajta torkolatához kb. éjjel 12 óra tájban érkeztek. A két zsidót arccal a víz felé állította Korcz és Üst, majd pedig Korcz azonnal elővette a 7.65 mm-es pisztolyát és az egyik zsidót, kinek hátizsák volt a hátán, tarkón lőtte, a másikat pedig Üst József lőtte tarkón. Korcz tettének elkövetése után a hátizsákot levette a zsidó hátáról ezekkel a szavakkal: „ez lesz az én jutalmam”, majd pedig Üst Józseffel együtt a két zsidót lehengerítették a Lajta vizébe. Itt a víz sodrása nagyon erős és így a hullákat azonnal elkapta az ár. A két zsidónak vízbe eresztése után Korcz fogta a zsidóról levett hátizsákot, és tőlük elválva a Károlyligeten keresztül elindult hazafelé, Vidra Üsttel és Plevzával azon úton, amerre jöttek, szintén megindultak a város felé. Vidra magával hozta a mankóval járó zsidó mankóját, és azt út közben visszaadta a kórháznak. Valószínű az, hogy Vidra Jakab a mankó visszaadása alkalmával kérte vissza a két zsidó átvételéről szóló elismervényt és semmisítette meg.

A két zsidó munkaszolgálatos meggyilkolásával kapcsolatban felbujtóként szereplő Gerványi István volt nyilaskeresztes pártszolgálat vezető, valamint az ugyancsak felbujtóként és tettestársként szereplő Vidra Jakab volt nyilaskeresztes pártszolgálat vezető helyettst kihallgatni nem lehetett, mert Gerványi István a mosonmagyaróvári internáló táborból 1945. december 14-én éjjel megszökött, Vidra Jakab pedig a nyilas éra utolsó napjaiban családjával együtt kimenekült Németországba.

A hatóság félrevezetésére való felbujtásával, valamint Gerványi István volt nyilas fegyveres pártszolgálat vezetőjének megszöktetésével gyanúsított Sellyei Gábor volt nyilaskeresztes városvezető tagadta azt, hogy Köves István és Plevza Lajos nyilas fegyveres pártszolgálatosokat rábeszélte volna arra, hogy azok a két zsidó gyilkosságával kapcsolatban ne tegyenek őszinte vallomást. Tagadta azt is, hogy Gerványi István megszöktetésében részt vett, vagy azt egyáltalán elősegítette volna.

Nincs tudomásunk arról, hogy a külföldre menekültek kézrekerítése érdekében történt-e kísérlet. A történetre a Kühne gyár munkaszolgálatos századának túlélői hívták fel a figyelmünket először. A városban a Lajta partján, ahol a gyilkosságok történtek, nincs emlék állítva az áldozatoknak, az még az utókorra vár.

1947. december hó 20. „Márkus Lajos, a Lengyár volt igazgatója a vádlottak padján. Elnapolták a népbírósi tárgyalást.

A győri Népbírósi tanács dr. Horváth-tanácsa szerdán és csütörtökön tárgyalta Magyaróvári Márkus Lajosnak, a Lengyár volt igazgatójának háborús és népellenes bűntettét. A tárgyalás 2 napján 16 munkást és munkaszolgálatost hallgattak ki. Vallomásaikból fény derült a Márkus-féle halálgyár sötét titkaira.

A tárgyalást szerdán fél 9 óra után néhány perccel nyitotta meg dr. Horváth tanácselnök, és ismertette a vádat. Márkus Lajos, mint a mosonmagyaróvári Márkus Iparművek tulajdonosa és igazgatója azokat a munkásait, akik betegségük miatt 1-2 napra az üzemtől távolmaradtak, a katonai parancsnokságnál feljelentette és megbüntetésüket kérte. Horváth Terézt, Csütörtöki Terézt, Kiss Juliannát, Mudri Zsófiát, összesen 21 munkást jelentett fel és vezetett elő. Marik Pált megbilincselte, majd hadbírósi bíróság elé állította, ahol 8 hónapra elítélték. Geigel Lőrincet több ízben feljelentette, lecsukatta, majd bevonultatta. Szabó Erzsébetet, Dániel Magdolnát szintén több társával lecsukatta.

Kocsis Erzsébetet szuronyos katonákkal kísértette végig Mosonmagyaróvár utcáin a fogdába. Kocsis Erzsébet szégyenében a gyár első emeletéről leugrott és lábát törte.

Az üzembe beosztott munkásokat Márkus 48 óra heti munkaidő helyett 53 órán át dolgoztatta és az ellenszegülőket internálással, fenyegette. A végzett munkával arányban nem álló csekély bért fizetett a munkásoknak.

A vádirat ismertetése után a vádlott minden egyes vádpontot tagadott, és azzal védekezett, hogy nem tehette ezt, mivel az év háromnegyed részét úton töltötte.

Ezután a tanúk kihallgatására került sor. A Népbírósi tanács hat volt munkaszolgálatost hallgatott ki, akik annakidején a gyárban dolgoztak. Elmondották, hogy Márkus a beosztott munkaszolgálatosoktól pihenő alatt is munkát követelt. Többet feljelentett, mert mint beteg, bevonult a munkából.

Bánó Endre tanú elmondta, hogy a gyárat a haditermelés szolgálatába állította, és a termelést fokozni igyekezett. A beosztott munkaszolgálatosokat gyakran 17-18 órán keresztül dolgoztatta.

Az embertelen bánásmód és a hiányos üzemi felszerelés miatt három haláleset terheli Márkus Lajos lelkét.

A csütörtöki tárgyaláson újabb tanúk kihallgatására került sor. Pölöskei Erzsébet tanúvallomásában elmondta, hogy 15 éves húgával és 12 munkatársával együtt három napra becsukatták. Gyakran előfordult, hogy vakulásig kellett dolgozniuk. Elmondta azt is, hogy

Kocsis Erzsébet könnyebb beosztásért hiába könyörgött Márkusnál. Amikor a parancsot kétszer egymásután nem teljesítette, becsukták. Amikor a börtönből kiengedték a lányokat, élelmet akartak venni a városban, a vádlott szuronyos katonával kísértette végig a városon. A lány szégyenében leugrott a gyár első emeletéről és lábát törte. Hat hónapig feküdt a kórházban.

A tanácselnök kérdéseire a vádlott többször kerül önmagával ellentétbe. Vallomásán látszik, hogy túl nagyvonalú üzletember volt, munkásainak ügye csak a munka elvégzésének erejéig érdekelte.

Bálint Lajos, a volt munkaszolgálatosok parancsnoka is terhelő vallomást tett a vádlott ellen. Elmondotta, hogy Márkus a munkaszolgálatosokat statáriális eljárással fenyegette. Nagy munkateljesítményt követelt tőlük, - 90 kg-os bálákat hordatott egy-egy munkaszolgálatossal. Az egyik munkaszolgálatos bálával együtt le is esett az épület első emeletéről és belehalt sérüléseibe. Egy másikra rázuhant egy vasajtó és szörnyethalt.

Megjegyezte azonban azt is, hogy egy ízben a vádlott saját kocsiján a kórházba szállított egy súlyos beteget.

A kihallgatott tanúk legnagyobb része súlyos terhelő vallomást tett a vádlott ellen.

Ítélet kihirdetésre – az ügy nagy terjedelme és a szükségessé vált újabb tanúk kihallgatása miatt – a csütörtöki tárgyaláson sem került sor. A tárgyalást január végére elnapolták. Előreláthatólag akkor kerül sor a védelem által, felsorakoztatott tanúk kihallgatására is.”

Barátság. c. újság.

1947. február hó 8. „Mosonmagyaróvár réme Schwarz Károly barátja Smeringa Oszkár Népbíróság előtt.

Mosonmagyaróvár város réme, Smeringa Oszkár kereskedő állott szerdán délelőtt a győri Népbíróság előtt. A vád szerint Smeringa Mosonmagyaróvárott gettóba kényszerített a zsidókból többet. A mosoni fiúiskolából történt átkísérésnél, majd motozásnál segédkezett. A munkája során a szenvedő alanyoktól értékeket, gyűrűket, készpénzt vett el. A németek által a városon keresztül vezetett orosz hadifoglyok egyikét – mivel kenyeret kért – többször megrugdosta, és mikor Mike Lászlót egy rendőr gumibottal ütlegelni kezdte, mert az egyik orosz katonának cigarettát adott, - csak ütni a gazember kommunistát – kijelentést tette, és bízta a rendőrt. Később barátjával, Schwarz Károly Gestapo besúgóval állandóan járták a házakat. A bujkáló zsidókat feljelentették. Egy ízben a sógorával légiriadó alatt betört Bass László lakásába, és onnan tűzifát és deszkát vitt el. Tényként megállapították, hogy a hatósági közellátás céljaira üzletének kiutalt lisztet Rábl Ferencről és Mátyás Gézáról erőszakosan rekvirált szekéren Németországba szállította. A vádlott tagadta bűnösségét, és azt állította, hogy a gettóban csak, mint szakértő volt jelen. A vádban felsorolt vétségeket nem követte el. A megjelent tanúk azonban ellene vallottak, így tisztára mosása erősen kétséges. A Népbíróság az ügyben bizonyításkiegészítés miatt a tárgyalást bizonytalan időre elnapolta. Az új tárgyalásra megidéztek sértettként dr. Orbán Miklósnét és Mátyás Gézárt is. Reméljük, Smeringa is megbűnhődik.”

1947. április hó 12. „Négynek kötelel ítélték, a többiek odakint üdülnek, de nem sokáig.

A vizek habjai sokat tudnának mesélni arról, ami 1944-45 telén a mi vármegyénkben történt. Katonákat vittek ki a Duna-partra és agyonlőtték őket azért, mert a kilátástalan harcban nem voltak hajlandók részt venni. Leventéket hurcoltak el és német egyenruhába öltöztették őket azért, mert néhány megkötyagosodott ember hitt abban, hogy hatalmát meg tudja hosszabbítani. Kórházból kihozott beteg embereket vittek ki a mosonmagyaróvári Lajta partra és kivégezték őket csak azért, mert nem tudtak megfelelő számú keresztlevelet felmutatni. Amikor a felszabadulás jött, megszöktek, elbujdostak azok, akiknek a felelősséget vállalni kellett volna, a szellemi felbujtók és a szadista parancsokat szadista módon végrehajtó társaik. Nézzük meg, mi történt azokkal, akik elmentek, s mi lett azokkal, akik itt maradtak.

A NOT halálra ítélte a 4 Lajta parti gyilkost.

A Lajta-parti kivégzés tetteseit Korcz Tivadart, Üst Jánost, Plevza Lajost és Kőműves Jánost idehaza elfogták. Bevallották, hogy a Karolina-kórházból többször vittek el zsidó munkaszolgálatosokat a Lajta-partra és ott kivégezték őket. Csodálatos módon a győri népbíróság előtt mindegyikük azt vallotta, hogy a másik lőtt. Így aztán előállott az a furcsa helyzet, hogy a gyilkosság megtörtént, a tetteseket is elfogták, de a gyilkosságot egyikük sem vállalta. A győri népbíróság Korcz Tivadart és Üst Jánost életfogytiglani, Kőműves Jánost 20 évi, Plevza Lajost pedig 15 évi kényszermunkára ítélte. A népbíróság országos tanácsa szerdán tárgyalta ügyüket dr. Bojta államtitkár elnökletével. A tanács mind négyüket kötél általi halálra ítélte és kegyelmi kérésüket felterjesztette a köztársaság elnökéhez.

Az ötödik gyilkos csal és feketézik. Az ötödik, Vidra Jakab, még valahol Németországban bujkál. Egyszer már átlépte a magyar határt, de látta, hogy nyilasok számára nem jó a helyzet idehaza, ezért visszament. Legutoljára a pockingi táborban találtak vele. Pockingban több száz magyar csendőr várja a jó-szerencsét, magas rangú tisztjeik vezetésével. Ezek a csendőrtisztek ma is a legvadabb uszítást folytatják a magyar demokrácia ellen és szemtanuk elbeszélése szerint erőszakkal is megakadályozzák, hogy a künnlevők közül bárki is hazajöjjön. Vidra Jakab ott lakik nem messze a tábortól, és ki-bejárogat a csendőrtisztek közé fekete üzleteinek lebonyolítására. Tyúkot, tojást visz be, amit a környékbeli parasztoktól szerezni tud és cserébe konzervet, csokoládét kér. Vidra Jakab azonban itt sem tagadja meg magát. Húsvét előtti szerdán a négyes barakkok felé vetődött el, ahol az esti szürkületben két markos csendőr elkapta és alaposan összeverte. A veszekedés szófoszlányaiból szemtanunk és a többi körülálló megállapították, hogy Vidra becsapta a csendőröket. Az elősiető táborőrség kutyakorbáccsal teremtett rendet, de megint csak Vidra húzta a rövidebbet.

Ezredes, mint tűzkőárus. A magyaróvári nyilasok nagy része egyébként Passau mellett található. Itt él a Volksbund vezére Schwarz Károly, itt él Lajszkiné is a nyilas nőszervező. Schwarz Károly nővére: Hottovyné Schwarz Mici textil-üzletet nyitott Bécsben a Magyaróvárról ellopott s kiszállított holmiból. Lajszkiné férje, az ezredes úr, tűzkövet és szacharint árul. Horváth vezérőrnagy urat, aki a nyilas idők utolsó heteiben a környékünkön tevékenykedett a megszálló hatóságok betöréses lopásért, egyévi börtönre ítélték.

A jelszó: dugó. Egyébként nyilasaink odakint jól élnek, igen jó összeköttetések vannak a hazaiakkal, Mosonmagyaróvárról többször utaznak ki hozzájuk, és ők is gyakran küldenek haza leveleket. Egy ilyen levél is a kezünkbe került. Így szól:

Ügyvéd Úr! Igen jól érzem magamat, remélem, nem kergetnek haza. Akkor majd szívesen hazamegyek, ha otthon nem hánytorgatják a múltat, és újra érdemnek számít majd, amit csináltunk. Egy kis élelmet küldhetnél Potyóval és mint a múltban, majd most is meghálálom. Nevemet nem írom alá, csak a jelszót: Dugó.

A legújabb értesüléseink szerint nyilasaink jóval előbb kénytelenek lesznek hazaköltözni, mielőtt a népbíróságok tevékenysége megszűnne. – Állítólag a közeli hónapokban már viszontlátjuk őket. Örömmel várjuk haza mindegyiküket, mer itthon legalább felelni fognak tetteikért, azért, amit ők csináltak, és azért is, amibe másokat begrattak.”

Győri Nemzeti Hírlap.

1944. április hó 1. „Kormányrendelet a zsidókérdés rendezéséről. A belpolitikai változás óta a nemzet közvéleménye természetesnek találta, hogy az új kormány elsősorban a zsidókérdés rendezésével fog az eddigi állapotokon változtatni. A szerdai minisztertanács az illetékes tárca-miniszterek előadásában letárgyalta a zsidókérdés megoldásával kapcsolatos rendeleteket, melyeket a Budapesti Közlöny pénteki száma hivatalosan ismertet.

Az első rendelet szerint tilos nemzsidó háztartási alkalmazottat foglalkoztatni zsidó háztartásban. Háztartási alkalmazott alatt értjük mindazokat, akik bármilyen ellenszolgáltatásért rendszeresen személyes szolgálatot teljesítenek. A második rendelet arról intézkedik, hogy a zsidókat az állam, törvényhatóság, a község, közigazgatások, köztestületek és közüzemek szolgálatából el kell bocsátani. A zsidók, közmegbízatait meg kell szüntetni, a zsidó ügyvédek az ügyvédi kamarákból törölni kell. A harmadik rendelet megszünteti a zsidók sajtókamarai, továbbá film- és színművészeti kamarai tagságát.

Az említett rendeletek a zsidó fogalmának meghatározásában a fajvédelmi törvényt, tehát az 1941. XV. t.-c. 9. és 16. §-át veszik alapul, vagyis a fogalom meghatározás megegyezik a honvédelmi és fajvédelmi szempontokkal. Kivételes helyzetbe juttatja a rendelet a zsidók közül azokat, akik az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásukért magasabb kitüntetést kaptak, vagy 75 százalékos hadirokkantak, vagy az 1919-es ellenforradalomban szerzett érdemeikért mentesítő okirattal rendelkeznek.

Be kell jelenteni a zsidó tulajdonban lévő gépjárműveket. A kötelezettség elmulasztása súlyos büntetést von maga után. Ugyancsak összeírják a zsidó távbeszélő előfizetőket is.

A zsidók megkülönböztető jelzést kötelesek hordani. E szerint a zsidónak számító és nem kivételezett személyek 1944. április 5-től kezdődően sárga csillagot tartoznak viselni a felsőruha bal mellén, a csillag tízszer tíz centiméter átmérőjű ruhaanyagból készül. A kihágást 2 hónapig, háború esetén 6 hónapig terjedhető elzárással büntetik.

A magyar zsidóság életét Központi Tanács irányítja, mely az egész zsidóság egyetlen meghatalmazott és felelős szerve, és amely hivatva van arra, hogy fenntartsa a hatóságokkal az érintkezést.”

1944. július hó 2. „Zsidó veje fogházba juttatott egy mosoni asztalosmestert. Százezer pengő értékű textilneműt rejtettek el.

Kadler János mosoni asztalosmester is beleesett a zsidó mocsárba. Veje a zsidó Baumgartner Imre pesti textilügynök addig mondogatta neki, hogy „ne gürödjön”, míg hajlott a szóra, felhagyta a tisztos ipart, sarokba vágta a gyalut, és elment Budapestre textilkereskedőnek.

Kadler felesége továbbra is Mosonban maradt és feltűnt a hatóságnak, hogy egyre érkeznek címére súlyos csomagok. Házkutatást tartottak az asszony lakásán. A kutatás

meglepő eredménnyel járt. Mintegy százezer pengő értékű békebeli minőségű textilárut találtak nála.

Ugyanekkor férje pesti üzletében mindössze 1500 pengő értékű áru volt. Kiderült, hogy a mosoni rejtkehelyen kívül még Tiszafüredre és Etyekre is szállítottak nagymennyiségű textiltárgyat.

Kadler Jánost őrizetbe vették és beszállították a győri ügyészség fogházába. Áruelvonás címén folyik ellene az eljárás.”

1944. július 20. „Ez zsidóháború, ami a németek és újabban ellenünk, magyarok ellen is folyik az angol és amerikai lapok hasábjain, mint azt e lapokból vett szemelvényeiben nem először bizonyítja be az Új Magyarország előkelő közírója: Vajta Ferenc.

Az angol és az amerikai főpapoktól kezdve mindenki megszólal a „rémesen sanyargatott” magyarországi zsidóság mellett. Hajmeresztő, miket fognak ránk: Állítólag mi agyonkínóztuk a zsidókat, kik közül ezeket pusztítottunk el gázkamrákban, és Debrecenben olyan vegyi telepünk van az angolszász zsidók szerint, melyben mázsaszám főzzük a zsidókat szappanná!

Barbárok vagyunk, gyilkosok, szappanfőzők, akik talán nemsokára nyomoruk enyhítésére zsidóhúst fognak mérni.

A Daily Telegráf – mondani sem kell, zsidópénzen tartott lap – azt írja, hogy a háború után a megkínzott zsidókból véstörvényeséket kell alakítani, hogy ítélkezzék a zsidókínzó magyarok felett!

A bosszúálláshoz – írják az angolszász zsidó lapok – Moszkva segítségét kell kérni.

Térképek hemzsegnek az angolszász zsidó lapokban, melyeken Ausztria, Magyarország, Horvátország, Bulgária, de még a feltámadni akaró Csehszlovákia is már a szovjethoz tartoznak. Elképzelhetjük, ha így lenne, mi várna miránk, magyarokra, az állítólagos zsidókínzókra, zsidógyilkosokra! Hiszen az amerikai zsidók szólították fel először Rooseveltet, hogy „hathatósabban” bombázzák Magyarországot.

Mi az igazság a zsidógyilkolás vádjával szemben? Mindenki tudja, hogy egyetlen zsidót meg nem öltünk, s akiket munkaszolgálatra fogtunk, meg kell nézni őket, duzzadnak az erőtől, egészségtől. Ezek az összekínzott zsidók?

Nézzék meg a tengernyi pesti zsidóságot, hány van agyonkínózva? A keresztények nem tudnak a templomokba beférni, mert még a padok támláján is zsidók ülnek, akik hitoktatásra járnak, mert „meggyőződésből” sürgősen keresztények akarnak lenni. Nézzék meg a sárgacsillagosokat Pesten, milyen habzsolva vásárolnak!

De nem akarjuk védelmünkre a zsidókat elénk tolni. Nem. Mi bevalljuk a világ törvényesége előtt is:

Nem szeretjük a zsidókat, és eltávolítottuk őket a magyar közéletből, de soha felelős magyar férfi ajkáról, soha a magyar sajtóban el nem hangzott, leírva nem volt, hogy pusztítsuk ki, öljük meg a zsidókat. És a magyar bíróság ma is elítelné, aki zsidót tetteleg bántalmazna is csak. Az igaz, hogy most akárhol vannak, dolgozniuk kell, mint dogoznia kellett mindig a magyarnak is, akinek verejtékéből ők olyan könnyen és olyan hallatlan gazdagságra tudtak szert tenni.

Hogy idézzük az angolszász zsidók förmedvényeit, ez csak figyelmeztető: Nincs pardon!

A halálfejes szovjetszavak falragaszokról megdöbbenően kiált felénk a szöveg: Nem ismerünk irgalmat!

Ez a zsidók bosszúkiáltása. Nem ismer irgalmat, nem ismerne irgalmat és az orosz cseka véreskezű utódának zsidó hóhérai a GPU pribékjei, a tízezrek tarkólövésének mestere, a kínzókamrák kéjes tudósai jönnek a szovjetszavak nyomán, és nem ismernének irgalmat, ha a magyar honvéd, és ha kell, mi valamennyien, akik fegyvert tudunk fogni, oda nem állnánk a Kárpátok elé és véres arcukba nem kiáltanánk:

Ez az én hazám! Ez az én szent földem, ide pedig bolsevista be nem teszi a lábát!

A ránk halálos ítéletet, kiirtást, Szibériába való száműzetést, megkínzást, tarkólövést rég kimondott angolszász-zsidó és bolsevista-zsidó gyilkosok minden habzó-szájú uszítására csak az a válaszuk: Harcoljunk fegyverrel a kézben a végső győzelemig, de itt zsidó bolsevizmus nem lesz soha, de soha! p-j-.”

1944. július 23. „A zsidók elmentek, de a lélekmérgezés tovább folyik. A kishitűség magvetőit ki kell közösíteni közülünk. Előttünk csak magyar kérdés van, és ez az élni, győzni, vagy meghalni kérdése.

A zsidók elmentek. Legyünk őszinték: a gettóba vonuló zsidókat, a kényesen ápoltságú „zsidó előkelőségeket” batus vonulásuk útján sok érzékeny lélek titkos sajnálkozása kísérte.

Ezek az érzékeny lelkek, köztük férfiak és nők, liberálisok, titkos zsidóbarátok, félzsidók és csillagnélküli zsidók, betegesen jámbor széplelkek, vagy célzatosan, vagy gyenge szívükkel egymás közt és mások előtt emberi érzéseket hangoztatva, sajnálkoztak a zsidókon.

Mikor pedig a zsidók az ötvenkilós csomagokkal megrakott kocsikkal a hátuk mögött a barakkba vonultak, hogy onnan ipari gettóba, munkára szállítsák őket, akkor az utcán többen nyíltan kifejezték sajnálkozásukat. Egyik csoportnak sóhajosan integetett három férfi az utcán, odakiáltva a zsidóknak: Vizontlátásra. Ezt a három keresztény férfit kénytelenek voltak a csendőrök a zsidók sorai közé tessékelni, hogy azután hidegrázós bűnbánattal szabaduljanak az általuk most megismert zsidó tömegeből, melyről még Unger doktor, a győri zsidó tanács tagja is azt mondta: Most ismertem meg igazán a fajtámat, de ez a megismerés szörnyű az én számomra!

A zsidók elmentek. Tudjuk, nem volt könnyű a sok eddig kényelemben élt zsidónak itt hagyni fényt, pompát, társadalmi életet, vagyont, mindent, amit a magyar zsidó-Kánaán évtizedeken át nyújtott nekik. Akik eddig csak autóban, hálókocsiban, vagy első osztályon utaztak, azok most elkeseredetten tapasztalhatták a negyedik osztály kényelmetlenségét, amit a mi katonánk, munkásunk, Erdélyből kiűzött menekültjeink százai, a jugoszlávok által kiutasítottak ezrei korábban éreztek már.

Sajnálták is őket a „széplelkek”, és a sötét lelkek seregével. És most, hogy a zsidók, hangsúlyozzuk, ipari gettóba távoztak, hol dolgozniuk kell, a napi kenyérért szorgalmas munkával, mind gyakrabban emlegetik őket susogva a keresztények.

Elvitték a zsidókat, ezért megbűnhődünk mi! – susogják bomlasztó suttogók, és átveszik a jámbor lelkek, kik bűnnek hiszik a zsidók munkaraküldését, bűnnek, amikért a magyar társadalomnak meg kell bűnhődnie.

Honnan ered ez a romboló suttogás?

Az angol rádiót ma is sokan hallgatják. Állítjuk: az angol rádiót ma is sokan hallgatják. Az angol rádió magyarnyelvű hazudozója, Jókai Mór öregkori tévedésének, Grosz Bellának – volt Jókainének testvére – a Londonba emigrált Grosz zsidó hajmeresztő dolgokkal fenyegetőzik. „Szörnyen megbűnhődtek, magyarok a zsidók megkínzásáért” süvöltözi Grosz Londonból. Ígéretet a magyar városok és falvak felégetését, a magyarok kiirtását, Szibériába való elhajtását, tízezrek tarkón-lövését.

És a rádióból elhangzott véres bosszúállás ígéretések megremegettik a gyáva lelkeket. Egymásnak suttogják, hogy meg fogunk bűnhődni.

Vannak még köztünk ellenségek. Vannak. Az itthoni suttogók kezdeti bűnnek állítják be a zsidók elküldését. Mintha addig semmi sem történt volna! Mi egyszerre rosszak és kegyetlenek lettünk, elbántunk szegény zsidókkal. Bűnt követtünk el felebarátaink ellen, tehát egyszerű a tétel: meg kell bűnhődnünk.

Itt, ebben az okfejtésben van a veszedelmes rombolás és lélekbomlasztás. De ébredjen fel már a magyar társadalom. Nem mi kezdtük, nem mi bántottuk a zsidókat, hanem a zsidók bántottak minket és most ők bűnhődnek a saját bűnükért.

Micsoda ostoba ítélet lenne az, ha a beteges lelkű állatbarát elítélné engem, ha azt látná, hogy egy kutyát lelövök. Kikürtölné, kegyetlennek, gyilkosnak, állatkínzónak tartana, mert lelőttem a kutyát.

De ha én a kutyát azért lőttem le, mert veszett volt és végigmart, megharapott felnőttest, asszonyt, gyermeket és nekem is lábamba mártotta szörnyű betegséget belémoltó fogait, ha ezért lőttem le a kutyát, akkor elvállalhatom-e az állatkínzó állatgyilkos vádját?

Érezhetném-e, hogy ezért meg kell bűnhődnöm? Ha egy rabló tör be hozzád, magyar testvérem, és elrabolja kis vagyontárod, és utánaeredsz, elveszed tőle, esetleg le is ütöd, vajon te vagy-e a bűnös? Ha anyád meggyalázóját börtönbe csukatod, kell-e félned, hogy ezért neked kell megbűnhődnöd?

Mikor felakasztották a kommunista gyilkosokat, féltél-e, magyar testvérem, hogy ezért meg kell bűnhődni a magyar bírónak, vagy a magyar társadalomnak? Ne csak azt nézd, hogy mi történt, hanem azt is, hogy miért történt?

Megnyugtatjuk a báva és gyáva, kishitű, vagy elrontott lelkeket, a magyarországi zsidóságnak olyan súlyos bűnei voltak, hogy soraikból a józanul gondolkozók régen hangoztatták, hogy meg fognak bűnhődni, eljön a zsidó fajra a büntetés, mert megérdemelte ezt.

Hogy nem kéthavi fogházra és ötévi hivatalvesztésre ítéltük az összes zsidókat, hogy kikülönítettük őket a magyar nemzet közösségéből, ennek így kellett lennie!

Ezt a zsidók maguk vetették, és most maguk aratták. Most a bűnhődés jött el az ő bűneikért. Hagyjuk tehát abba a suttogást, a sajnálkozást. Hagyjuk abba a kenetteljes, öregasszonyszíveket megható prédikációkat, hogy így meg úgy, meg kell bűnhődnünk, mert rosszak voltunk.

Ha a céltudatosan suttogók és a kenetteljes széplelkek tovább folytatják a lélekgyöngítést, akkor a magyar társadalom remegő térdekkal fogja várni a bűnhődést azért, amiért nem is bűnös.

Nem rózsavizes időket élünk. A humánus szép jelszavak kora lejárt. Az angolszász foszforos bombázók, a szovjet kínzókamrák, a hadifoglyokat szomjazzató, kórházhajókat elsüllyesztő, égő gépből kiugró katonát az ejtőernyőből géppuskatűzzel kilövő, a katyni tömegsírokba 12 ezer lengyel tisztet eltemető kegyetlenségre nem reszkető ajkú, térdremegős magyar társadalom adhatja meg a választ.

Élet vagy halál, ez a kérdés, és ez a kérdés sosem volt komolyabb, mint ma. Most már csak magyar kérdés van. A mi fajtánk sorsa most az egyetlen kérdés. A mi hazánk, a mi népünk megmaradása a fő gondunk.

A zsidók sorsa most küzdeni a mindennapi kenyérért, ami a magyar millióknak is örök sorsa volt. Hagyjuk a zsidókat most már sorsukra.

Ha reszketni valónk van, imádkozzunk és reszkessünk harcoló honvédeinkért, de ne félelemből, hanem szeretetből.

A zsidóság bűnei beteltek. A zsidóság többé nem probléma Magyarországon. A zsidók az életükért remegnek? Remegjenek!

Nekünk vannak fontosabb életek: szüleink, testvéreink, gyermekeink, feleségünk, magyar testvéreink élete. A terhes anyák, az esküvőre induló magyar menyasszonyok élete, a romok alól kimentett kicsi magyar gyerekek élete. Ó, mennyi élet, amiért dolgozni, küzdeni és remegni kell! Ezért dolgozzunk, ezért imádkozzunk, ezért harcoljunk, és ha suttogás hajlik fülünk felé, hogy így a zsidók, úgy a zsidók, akkor erélyesen szóljunk a suttogóra: A zsidóság viselje sorsát, mi közöm már hozzá! Mi nem öltünk meg egyetlen zsidót, nem kínoztunk egyetlen zsidót. Vagyonunk, amit itt szereztünk, azoké lesz, akiktől szerezték, akiknek vére hullása, verejtéke, nyomorúsága gyümölcsözte ezt a vagyont.

Ne ijedezzünk tehát az angol rádió emigráns zsidó fenyegetéseitől, ne engedjük „Jó keresztényi” alapon kishitűséggel megtölteni lelkünket. Nekünk bűnhődni valónk nincsen. Szenvedni fogunk még eleget, mert harcban állunk, harcolunk életünkért, családjunkért, hazánkért, jövőnkért.

Minden gondunk ez a harc legyen, minden imádságunk ennek a harcnak győzelmét esedezze az Ég Urától otthon is és a templomokban is. Aki pedig mást fuvoláz a fülünkbe, legyen előkelő ember, vagy a legegyszerűbb, annak csak egy válaszuk legyen: Félre lélekkerítő! Aki lelket gyengít, az a haza ellensége. Mi harcolunk az ezerszer megérdemelt jobb magyar jövődjéért, a keresztényebb keresztény és magyarabb magyar hazáért! Pohárnok Jenő.”

1944. július 26. „D. Kapi Béla ev. püspök: „A jelentkezők nagy száma megingatja bizalmunkat az áttérési szándék lelki komolyságát illetőleg”

D. Kapi Béla dunántúli evangélikus püspök, titkos tanácsos most bocsátotta ki VII. számú körlevelét egyházkerülete lelkészeihez, melyben a következőket írja: „Fekete vasárnapjaink vannak. Templunkban alig tudunk békességgel összegyülekezni Isten imádsására. Sziréna rikoltására, harangkongásra hirtelen kettétörik énekünk, félbeszakad igehirdetésünk. ...

Lelkiismeretes gondossággal vigyázzunk igehirdetésünk tisztaságára. Krisztus testvére az ige által válik egyházunk, melyet lelkével naponként megújít, megszentel és kormányoz. Csak Isten tiszta igéjével nevelődhetünk Isten szellemi népévé. Világnézetek harcában különösen fontos, hogy Isten igéjét megtagadó, vagy meghamisító „parázna-

egyházzá” ne legyünk. Mert tisztában kell lennünk azzal, hogy Krisztussal együtt az ördög is állandóan magot hint a gyülekezetben.

A konkoly mindig veszedelmes, de tévesztő időben még veszedelmesebb a búzát mutató látszat-búza.

Azért védelmezzük egyházunk Istentől rendelt hivatását: tisztán, igazán, teljesen hirdessük Isten igazságát, s rendeljük azt minden más érdek fölé.

Luther az állam és egyház életét veszélyeztető időben arra intette az igehirdetőket, hogy legyenek éberek, erősek, határozottak, mert az ördög nem alszik. Páncélba öltözzenek! Legyenek minden pillanatban készen a harcra! Az egyházkormányzás és egyházzolgálat ugyanis állandó harcot jelent: mindig az Igével és Igéért!

Luther intése ma is időszerű! Még egy szomorú figyelmeztető kép jelenik meg előttünk. Napisajtó híradása szerint a keresztyén egyházakat valósággal megrohmozzák azok, akik megkereszteltetésükben önmaguk számára földi oltalmat akarnak biztosítani. A jelentkezők nagy száma megingatja bizalmunkat az áttérési szándék lelki komolyságát illetően. ...

Az áttérésre vonatkozó rendelkezéseket azért bocsátottam ki, hogy azok pontos, határozott és lelkiismeretes megtartásával egyházunk hivatását a mai nehéz időben lehetőleg jobban betöltsük.”

1944. november 7. „Ez zsidóháború – állapítja meg minden józan ember a semleges újságokkal együtt, akik közlőként látják az eseményeket. Angliának életérdeke lenne, hogy szabadon hagyja a német mindkét karját, mely le tudná verni igen rövid idő alatt a bolsevistákat. De nem! Anglia és Amerika, versenyezve a szovjet-zsidó hatalmasokkal, kegyetlenül folytatja a háborút és pusztít, öl, rabol, gyilkos zsidó szadista dühvel. Szamuelli torz képe vigyorog a Magyarországra benyomult orosz csapatok rémtettei mögött. A szerencsétlen lakosságot kirabolják, elhajtják, levetkőztetik, a fejletlen kis lánykakat, terhes anyákat, idős-asszonyokat meggyalázzák. Kegyetlen a sorsa az ottmaradt lakosoknak. Népkonyhák moslékján tengeti életét, és látni kell, hogy micsoda barbár dühvel folyik a pusztítás, rablás, gyilkolás. Zsidóháború ez, melyben a zsidóság: az amerikai nagyfőnök zsidó és a bolsevista zsidó összefog, hogy régen vágyott világuralmát megszerezze. Nincs irgalom ebben a háborúban. Nincs irgalom a bolsevik katonával sem, melyet rongyosan hajtanak milliószám a vágóhídra. Mikor a katona ezrével pusztul, de elfoglal egy darab földet, akkor vonul be parádésan, jól öltözötten és kihívva a zsidó GPU parancsnok vérebeivel és kezdődik a pokol. Erdély zsidóügyi vezérfelügyelőjét már ki is nevezték: dr. Marton Ernő emigráns zsidó kéjeleg a letiport Erdélyben. Jaj minden keresztyének, minden önérzetes magyarnak!

Nem tűrhetjük ezt a zsidó uralmat. Össze kell szedni minden erőnket, fel kell tartóztatni, és ki kell verni a bolsevikieket meggyalázott földünkről. A háború feldúlja a földet, de ha kivertük az ellenséget, a vetés kihajt, a fák ismét teremnek és odaadó munkával felépítjük újra ezt a szép országot. De addig: Harc, harc keményen, utolsó csepp vérig, mert ha most gyengék leszünk, a bosszúálló zsidó megöli ezt az országot örökre!”

1945. január 12. „Csütörtökön tárgyalta a Ház a zsidó magyar házasságok felbontásáról szóló javaslatot.

Nagyfontosságú törvényjavaslatot tárgyal a képviselőház, csütörtöki ülése. Napirendre kerül a zsidó-magyar vegyes-házasságok felbontásáról szóló törvényjavaslat, dr. Esső Sándor országgyűlési képviselő előadásában. Ennek a törvényjavaslatnak a tárgyalásával

a zsidókérdés megoldása ügyében eddig tett nagyjelentőségű intézkedések mintegy betetőzéshez jutnak, s a zsidóknak a magyar társadalom életéből való kiküszöbölését teszik teljessé.

Az új törvényjavaslat értelmében, mint értesülünk, házasságának felbontását kérheti az a nem-zsidó házaspár, akinek a házastársa zsidó volt. Ennek megállapításában, hogy ennek a rendelkezésnek a szempontjából ki a zsidó és ki a nem-zsidó, az 1941:XV. törvénycikk IX. és XVI. paragrafusára irányadó azzal, hogy nem-zsidó az olyan személy is, akinek csak két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete 7-ik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett, s mind a két esetben az is maradt, feltéve, hogy korábban sem kötött házasságot zsidóval, vagy olyan nem-zsidóval, akinek egy, vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

A felbontás körülményei. A törvényjavaslat értelmében a házasság felbontását csak a törvény hatálybalépésétől számított hat hónap alatt lehet kérni. ...A perben sem békéltetésnek, sem házasságvédő kirendelésének, sem különélés elrendelésének, sem vétkesség nyilvánításának helye nincsen. ...

Aki zsidó házastárssal él, nem lehet közalkalmazott. A zsidó házaspár a nem-zsidó házaspártól tartást – sem a bontóperben, sem külön perben – nem követelhet. A törvényszék ítélete ellen perorvoslatnak helye nincs. ... A nem-zsidó házaspár, aki zsidó házastársával kötött házasságának felbontását a meghatározott határidő alatt nem kéri, - az állam a törvényhatóság, a község, egyéb köztisztviselő, közintézet, közalapítvány, vagy közüzem szolgálatában semmilyen állást nem tölthet be; a közszolgálaton kívül pedig, így különösen a magánjogi szolgálati viszony körébe tartozó vezetőállást szintén nem tölthet be.

Egyéb rendelkezések. ... A nem-zsidó és zsidó házaspárok házasságából származó és a törvény hatálybalépésétől számított 10 hónap eltelté után született gyermek akkor is zsidóknak esik egy tekintet alá, ha két nagyszülője izraelita hitfelekezet tagjaként született, a fennálló szabályok szerint azonban nem-zsidónak minősülne.”

1945. január 27. „Tiszaeszlár igaz! – mondta Győrött tartott előadásán Budinszky László igazságügy miniszter.

A komoly jogász, Magyarország igazságügy minisztere kimondta tehát, hogy a zsidók valóban vérét vették a kis Solymos Eszternek.

Annak idején a liberális-szabaddóműves uralom meg tudta hamisítani a pert. De a periratok, a bizonyító adatok előkerültek. Marschalkó Lajos, a kiváló újságíró és író megdöbbenő regénye a bizonyító adatok alapján igazolta a vádat „Tiszaeszlár” című könyvében.

Voltak, kik még ekkor sem hitték. Most, reméljük, az igazságügy-miniszternek elhiszik. ... „

1945. március 13. „Horthy utoljára azt kérte Szálasitól, hogy a zsidókat vegye védelmébe. Vajna Gábor belügyminiszter március 15-i nagybeszéde.

Vajna Gábor belügyminiszter március tizenötödiki győri nagy beszédét még ma is élénken tárgyalják a győriek. A miniszter beszédében többek közt a következőket mondotta:

...

A szabadságharc elvesztése után szomorú idők következtek nemzetünkre. Az 1867-i kiegyezés csak átmeneti jellegű volt, mert a kérdéseket gyökeresen nem oldották meg és száz esztendőnek kellett eltelnie ahhoz, hogy újból rádöbbenjen a világ, a magyarság egyetemessége, hogy nekünk a Kárpátok koszorúi és a Duna völgyében kell élnünk és meghalnunk, és mindazoknak a népeknek, amelyek a magyar nemzet egyetemességét alkotják, hogy a földkérdés nem oldatott meg, a zsidókérdés nem oldatott meg. Ez a három kérdés, mint vörös vonal húzódott és kísért 1848 óta és egész életünkön kísért.

Ha visszatekintünk az 1867 óta eltelt szabadelvű világra, rádöbbenhetünk arra, hogy ezek a szabadkőműves jelszavak, szabadság, egyenlőség, testvériség nem jelentettek egyebet, mint a zsidóknak szabadságot, egyenlőséget, testvériséget az itt élő magyarsággal és Európa többi népeivel szemben.

Amikor már-már úgy nézett ki, hogy a 6000 éves talmudi zsidó törekvés a nemzetet, az államot erkölcsileg tönkretéve, lesüllyesztve, a világ zsidó hatalom megalakul, akkor tört fel Európa népéből felismerve ezt a veszélyt az Ébredő magyar mozgalom, Hitler Adolf, Mussolini. ...

A belügyminiszter ünnepi beszéde legérdekesebb részéhez érkezve a következőket mondotta: - Amikor 1944. augusztus 24-én Románia áruló lett, fejhosszal megelőzve Magyarországot, Szálasi Ferenc számára kihallgatást kértem az akkori kormányzónál, Horthy Miklósnál. ...

Úgy látszik, valami közbelépés segítségével augusztus 29-én Horthy Szálasi Ferencet arra kérte, csak még egy hónapig legyenek csendben, meglátjátok, minden megváltozik. Amikor a kihallgatásról a királyi vár kapujába érteztünk, éreztük, hogy ebben a palotában, legalább is ilyen formában nincs helyünk. Már világos volt az árulás.

Október 14-én, a kora reggeli órákban vártuk az áruló szózatot a rádióban. Akkor még egy kísérletet tettem azzal, hogy arany tálcán hozzuk Magyarország kormányzója számára nemzetünk hitét és hűségét. Itt az utolsó alkalom, fogjon össze a Hungarizmus vezérével, Szálasi Ferencel, mindent megmenthet, de mindent el is veszíthet. Ha még ez is kevés volna, tessék tudomásul venni, hogy Budapesten a karhatalom, a m. kir. honvédség és a csendőrség ebben a pillanatban Szálasi kezében van. A rádiószózat az én utolsó és energikus figyelmeztetésem dacára is elhangzott.

Október 16-án délután, amikor Szálasi Ferencel utoljára láttam az akkor már német védelem alatt álló áruló kormányzót, rövid párperces beszédben búcsúzásképpen azt mondotta: Kedves Szálasi! Arra kérem, vigyázzanak a magyarországi zsidókra, legyenek velük szemben irgalmasok, mert igen nagy értékes munkát végeztek, nekik köszönhetjük gyárparunkat és sokban kultúránkat.” Szálasi felemelte fejét, csak annyit mondott: „Köszönöm, tudomásul veszem, vigyázni fogok magyar nemzetemre! A zsidókkal pedig úgy fogok elbánni, ahogy azok az utolsó száz esztendő alatt velünk elbántak.” ...

Ezek a tények igazolják, hogy a szabadkőműves jelszavak, szabadság, egyenlőség, testvériség a legmagasabb helyekig, államfőig eljutottak, bevonva azokat karmukba. A zsidó csak könnyörtelen tudott lenni ezer éven keresztül. Láttuk ezt az 1919-i kommün alatt, láttuk azt a zsidó szellemiséget, amely megnyilatkozik a Magyarországra betört szovjet hordáknak a képén. ...

Mégis, még ma is vannak emberek az országban, akik siránkoznak a becsületes zsidókért. Majdnem minden kereszténynek volt egy-két zsidó ismerőse. Minden zsidó

becsületes volt tehát Magyarországon. A másik azért siránkozott, mert katolikus, református, unitárius zsidó.

Testvér! Csak egyfajta zsidó van, ez a 6000 éves talmudi zsidó! ...1848 miért nem lehetett a szabadság ünnepe, azért nem lehetett a szabadság ünnepe, mert az csak a zsidóké lehetett! ...

Mint belügyminiszter tudom, mennyi akadállyal kell megküzdeni ebben az országban. ... Még ma is vannak zsidóvárók, akik a Khonokat, Weissokat várják vissza, de akik engemet ismernek, tudni fogják, hogy amit mondtam, azt meg is tartom, keresztül fogok gázolni és gázoltatni mindazokon, akik nemzetünk életének, szabadságának útjába fognak állni. – Új életet, feltámadást akarunk, fel fogunk támadni, mert így akarja 13 millió magyar! Hirdessétek, hogy feltámadunk, mit Szálasi Ferenc hirdetett, mielőtt bement a fegyházba ...

Nagypéntek nélkül nincs feltámadás! Nagypénteket éljük most, ha akarjuk, mi is feltámadunk és fel fogunk támadni! Kitartás! Éljen Szálasi!”

1945. március 15. „Csak a gyökér kitartson, amikor az utolsó rohamra megyünk! Lébény község márciusi ünnepe.

A Hősök terén több ezer főnyi tömegben jelent meg a község lakossága, a múlt vasárnap lefolyt márciusi ünnepségen. ...Felvonultak a Nyilaskeresztes Pártszervezet tagjai, köztük a miskolci szervezet áttelepült pártszolgálata Árpádsávós lobogók alatt. Fekete egyenruháikban fegyvelmezett magatartással személyesítették meg a Párt hatalmát, melynek egyedül volt ereje és elszántsága visszatartani országunkat az örvény széléről.

A miskolci pártszolgálatosok felvonulása közben megérkezett a megye székhelyéről Magyarffy Gyula főispán, megyevezető és Szekendy György megye- vezetőhelyettes, Sándor Lajos megyei munkarendvezetővel. Megérkezett dr., Karsay Árpád Győr városának polgármestere. ...

1848 óta ez az első igazi március 15-i ünnepség, mert a Hungarizmus harca nem más, mint szabadságharc... Ma is fel kell szabadítani az országot! Szálasi Ferenc Vezérünk, nemzetünk Vezetője lángoló hazaszeretetével összekovácsolta a magyart, a Hungarista egységbe. És ez az egység kitesztotta a Nemzet testéből az első számú belső ellenséget, a vércimboraságot, zsidó csatlósaival együtt. ...

Mindent elvesztettünk, mindenünk elpusztulhatott, szép fővárosunk Budapest is eleshetett, de egyet nem vett el a Nemzetünk. ... Soha nem indult el szörnyűbb megtorlás, borzalmasabb leszámolás a fiatal szívekben, mely most csap le könyörtelenül a bitorlókra. – Lázítom a véneket, az ifjakat és a nőket, és mindenkit lázítok a városokkal, a falvakkal, a tanyákkal együtt, mert tizenkettőt ütött az óra. Most indulnak meg az új magyar hadak az új német seregekkel, új fegyver száll harcba, és új szellem fogja legyőzni az Istentelen kommunista hordákat. A szörnyű visszacsapás megkezdődik és senki sem maradhat és nem fog tétlenül maradni e hazában. ...

Végezetül egy honvéd testvérünk, Rendes szakaszvezető elszavalta Alföldi Géza hungarista költő „Csak a gyökér kitartson című versét, mely után az áttelepült miskolci szervezet pártszolgálatának énekkara a Hungarista testvérekkel elénekelte „Az ébredj magyar” hungarista indulót és a Himnuszt a közönséggel...

A szép ünnepség rendezésében a miskolci áttelepült szervezet derekas munkát végzett Papp Kálmán miskolci városvezető és Simonffy testvérek vezetésével. ...

Dicséret illeti meg a község lakosságát, mer apraja és nagyja ott volt az ünnepen és örvendetes volt látni a messzi földről az ünnepségre érkezett honvédséget, melynek több tagja az emelvényre állt és kemény akarattal tett márciusi fogadalmat.” (sz.megj. Ekkor már a nyilasok elkövették a szomszéd faluban: Mosonszentmiklóson a borzalmas tömegmészárlásokat.)

Dunántúli Hírlap.

1944. március 29. „Új kormányrendeletek. A szerdán tartott minisztertanács fontos rendeleteket fogadott el, amelyek részint a fokozottabb termelések megoldását kívánják biztosítani. Ugyancsak fontos döntéseket hozott a minisztertanács a zsidókérdés ügyében is.

...

A zsidók lakásáról szintén új rendelet intézkedik. Ezt a rendeletet az a tény tette szükségessé, hogy a zsidók anyagi helyzetük folytán – számarányukat tekintve – lényegesen kedvezőbb lakásviszonyok között élnek, mint a nem-zsidók. Az egészségesebb állapot megteremtése érdekében – a rendelet szerint – a lakáshoz juttatás, valamint a közhivatalok és közintézmények elhelyezése céljából a zsidólakást igénybe lehet venni, ha a zsidónak ugyanabban, vagy más helységben más lakása van; ha a zsidó a rendelet hatálybalépése előtt 5 éven belül ugyanabban a helységben rokonánál, vagy testvérénél azokkal legalább három hónapig együtt lakott, feltéve, hogy a zsidónak vagy rokonának az együttlakás óta családi körülménye nem változott meg úgy, hogy a lakás a zsidónak és családjának újból való befogadására elégtelen; ha a zsidónak a lakása a benne lakók lakásszükségletét foglalkozásuk és egyéb személyes körülményeik figyelembevételével meghaladja; ha a zsidó a lakást teljes egészében albérlet útján hasznosítja.

A rendelet felhatalmazást ad a zsidók lakóhelyének kötelező hatállyal való kijelölésére. A 10000-nél kisebb lélekszámú községekben a törvényhatóság első tisztviselője elrendelheti az ott lakó zsidóknak más községbe, illetőleg városba való átköltözését, a 10000-nél nagyobb lélekszámú községekben és városokban pedig a törvényhatóság első tisztviselője akként rendelkezhetik, hogy a zsidók a városnak, illetőleg községnek csak meghatározott részeiben, utcáiban, esetleg kijelölt házakban lakhatnak. A zsidóknak meghatározott városrészekbe, utcákba, illetőleg házakba tömörítésével kapcsolatban az ott lakó nem-zsidó személyeket átköltözésre lehet kötelezni.

A rendelet hatálya azokra a zsidókra terjed ki, akik a megkülönböztető jelvény viselésére kötelesek.”

1944. május 20. „Hatósági jogosítványok megvonása a zsidóktól.

A hivatalos lap szerdai számában megjelent a zsidók hasznóhajtó hatósági jogosítványainak megszüntetéséről kiadott miniszterelnöki rendelet végrehajtási utasítása.

A rendelet felsorolja azokat a hatósági rendeleteket, és jogosítványokat, amelyeket ezen túl zsidónak adni nem lehet. ...

A rendelet hatálybalépésének napja előtt zsidónak kiadott engedélyeket, vagy jogosítványokat legkésőbb 1944. július 4-ig meg kell vonni és a megvonással egyidejűleg a tevékenység azonnali beszüntetését is el kell rendelni.

A felsorolt engedélyek, vagy jogosítványok valamelyikével rendelkező természetes, vagy jogi személy értelmiségi, vagy más munkakörben alkalmazott zsidót legkésőbb május

31-ig köteles elbocsátani, és foglalkoztatását megszüntetni. A jövőben pedig zsidót sem értelmiségi, sem más munkakörben nem alkalmazhat.”

1944. november 4. „Zsidómentesítések felülvizsgálata és megszüntetése.

A zsidók részére a 3040/1944. ME számú rendelet alapján adott kormányzói mentesítéseket a kormányzói jogkör gyakorlásával ideiglenesen megbízott miniszterelnök, illetőleg az általa a 3800/1944 ME számú rendelettel ennek a feladatnak elvégzésével megbízott belügyminiszter november 15-ig felülvizsgálja. A belügyminiszter a felülvizsgálás eredményéhez képest a mentesítést vagy megerősíti, vagy hatálytalanítja és erről az érdekelteket, értesíti.

A kivételezett zsidók közül megszünteti azoknak a kivételezését, akiket az október 15-én megjelent 3670/1944 ME számú rendelet kivételben részesített. Ezek azok, akiket a honvédelmi miniszter az 55.000/1942 HM számú rendelet alapján katonai rangjuk élvezetében meghagyott. A most megjelent rendelet tehát hadi érdemnek alapján csak azoknak a zsidóknak kivételezettségét hagyja egyelőre érintetlenül, akiknek arany, vagy két nagyezüst vitézségi érmük, vagy vaskorona-rendjük van, továbbá a legalább 75 százalékos hadirokkantakét, valamint a jelenlegi háború hadi-özvegyéét és hadiárvejáét.”

Győri Munkás.

1945. szeptember 18. „A dachau borzalmak hiteles részletei. Willy Furlan-Horst bécsi filmoperatőr, aki szemtanúja volt a dachau borzalmaknak, elmondja, és eredeti fényképekkel bizonyítja a szörnyűségeket.

Azokról a szörnyűségekről, amik a háború alatt a németek haláltáborokban történtek, nagyrészt már lehullt a lepel. A hazatértek elbeszéléseiből, újságcikkekből értesülhettek azok a szerencsések, akik nem járták meg ezt a poklot, mi rejtőzött az olyan hitleri és endre-lászlói szavai mögött, mint: „védőőrizet”, vagy „ellenfeleink kiküszöbölése a politikai életből”.

Mégis nagyon sok emberrel találkozom még ma is, akik egyszerűen nem hiszik el azokat a rémregényírókat megszégyenítő történeteket, amik Auschwitz-ról, Mauthausenről, vagy Dachauról keringenek. Legyintenek egyet, és azt mondják: - Ugyan kérem, csak nem gondolja, hogy a huszadik században, a civilizált németek ilyenre képesek lettek volna. – (Mellékesen megjegyezve, ugyanezek a hitetlenek csak úgy itták az orosz atrocitásokról, gyermek-gyilkosságokról, koponyákba égetett keresztről szóló tendenciózus tudósításokat).

Mondom, az emberek egy része képtelen elhinni a németekről ennyi gonoszsgot. ... Nos, ezek számára közzéteszünk most egy dokumentumot, amely minden kételyeket kizáróan hiteles, hiszen a szövetséges hatalmak vizsgálóbizottságának irattárában fekszik az eredeti példánya.

A „Győri Munkás”-nak sikerült megszerezni egy szemtanú leírását a dachau kivégzőhelyről. Fontosnak tartja ugyanis, hogy Győrött is mindenki tiszta képet tudjon alkotni magának a nácik valódi arcáról. A konzekvenciákat aztán ki-ki levonhatja maga.

A közölt fényképet SS katonák készítették szórakozásból. A szemtanú, akinek leírását alább adjuk, ellopott néhány képet, és életveszéllyel dacolva, eldugta őket. Így maradtak meg ezek az utókor számára.

Willy Furlan-Horst bécsi filmoperatőr, a 45086. számú internált Dachauban adja elő a következőket a kivégzésekről:

... Amikor a szövetséges hadsereg elfoglalta Dachaut, mintegy 3000 holttestet találtak a hullakamrákban és a szabad földön. A 3. számú kamrában, ahol a Buchenwaldból érkezett, halálra kínozott emberek maradványai fekszenek, szétlőtt testek, bevett koponyák, szuronnal átdöfött mellék és össze-visszavert tetemek láthatók. Csak gázálarccal lehet ide belépni!

A krematórium parancsnokánál az úgynevezett „Sonderkommando”-nál állandóan néhány „zöld”, azaz nem politikai fogoly volt beosztva, akik a hullák hordozását végezték, általában segédkeztek a kivégzéseknél. Ezeket a beosztottakat 3 havonként szintén „likvidálták”, hogy megszabaduljanak a sokat tudó tanútól. ...

A szemtanú, mikor tízfusszal kórházban feküdt, beszélgetett egy ilyen „Sonderkommando”-ra beosztottal, akit nemsokára rá „likvidáltak” is. Ő mesélte, hogy a kivégzőosztag parancsnoka milyen előkelő helyet foglal el a szadizmus ranglétráján. Gyakran egy haslövéllyel hagyta a földön fetrengeni az áldozatot, úgy hagyta elvérezni, közben csizmával taposta, és szidalmakkal illette. Élő embereket is vettetett a kemencébe, hogy a megfigyelő ablakon át élvezhesse a vergődő kínjait.

Mindezekről a dolgokról – mondta Willy Furlan-Horst – mélyen hallgattam, persze még legjobb barátaim előtt is, hiszen egy elejtett szó az életembe került volna. ... „

1945. október 21. „Összekötözés nélkül, öt lépés távolságból agyonlőttük őket”. Elfogták Kránicz Józsefet, a II/2 munkásszázad gyilkos szolgálatvezetőjét.

A vármegyei rendőrség tószigetcsilizközi járásának politikai osztályán Bing György detektívcsoport-vezető és Békési Oszkár detektív bravúros nyomozással tettek ártalmatlanná egy többszörös gyilkost, aki mint keret-legény működött éveken át az elmúlt rendszer nagyobb dicsőségére. A vármegyei rendőrségre bizalmas bejelentés érkezett, hogy Kránicz József györladaméri földműves, aki a komáromi II/2. munkaszolgálatos századnál a kegyetlenségek sorozatát követte el, hazaérkezett Németországból. ...

Kiderült, hogy a műveletlen földműves két év alatt rendfokozat-nélküli honvédből szakaszvezető és a század szolgálatvezetője lett ugyanakkor, mikor nálánál sokkal intelligensebb társai még az őrzetői rangot sem érték el. ...

Elmondotta a gyanúsított, hogy Oláh Gábor nevű századparancsnokától szigorú utasításokat kapott. Hogy miképpen hajtotta ezeket végre, arra a jegyzőkönyv következő mondata nyújt némi felvilágosítást: „En avval intéztem el, hogy megpofoztam őket”. A kikötések is napirenden voltak.

Mindezek a dolgok még nem haladják túl a megszokott mértéket. Ami azonban a múlt év decemberében történt, az mélyen bevilágít a II/2. munkásszázadnál uralkodó szellemre. Ekkor a század már újra fel lett töltve 120 emberrel. Az egyik nap szemlére vitték az embereket Mosonszentjánosra. Szemle előtt a keretlegénység parancsot kapott, hogy a munkaszolgálatosoktól mindent el kell venni, hiszen úgy sincs már szükségük semmire. Pünkösdy vezérkari százados, aki a szemlét tartotta, kijelentette, hogy akinél valami értéket talál, azt kivégezteti.

Két szerencsétlen fiatalember száz-száz pengőt akart elrejtteni a hóban. Észrevették őket, és Pünkösdy százados azonnal fal mellé állította a két „bűnöst.” Felszólította a keretlegénység tagjait, jelentkezzék önként az, aki a kivégzést végre akarja hajtani. Kránicz József, akinél csak pisztoly volt, rögtön előugrott és lekapta egy őrzető válláról a puskát, majd kiválasztott még három honvédet. Ezután saját vallomásának szavai szerint: „Minden

összekötözés nélkül öt lépés távolságról agyonlőttük őket. Hogy holttestükkel mi lett, azt nem tudom.”

1948. február 24. „Miskolcon felismerték a Lébényben (sz. megj. helyesen Mosonszentmiklósról van szó.) tömegmészárlást végzett nyilasokat.

A nyilasidők alatt a Kelet-Magyarországról elmenekült nyilasok külön kolóniákat rendeztek be Győr-Moson és Vas vármegyékben. A miskolciak Lébényben telepedtek le, és itt jelentkeztek szolgálattételre a különböző nyilas szerveknél. Jutottak belőlük az NSZK-hoz is, és mint kinyírólegények a tömeggyilkosságok egész sorozatát hajtották végre.

Lébény és Dunaszentpál mellett tömegsírok tanúskodnak a miskolci nyilasok rémségeiről, de hosszú ideig nem kerültek elő tanúk, akik a tömegmészárlások tetteseit megtudták volna nevezni.

Az ügyben most érdekes fordulat állott be. A miskolci népügyészségen jelentkezett két budapesti lakos, akik tanúvallomásukban elmondották, hogy tagjai voltak annak a századnak, amelyből 55 beosztottat annak idején a nyilasok elhurcoltak, majd kivégeztek. A vallomás megtétele után a két tanú a népügyész kíséretében átment a miskolci fogházba, végig járta a cellákat. A foglyok mit sem sejtettek a látogatás céljáról. A priccsen kényelmesen heverésző rabok között a két tanú felismerte a tömeggyilkosság tetteseit, Krajcsi Jánost, Csicsis Bélát és Drótos Jánost.

A három tömeggyilkos közül egyébként Krajcsi több ízben kísérelt meg már szökést. A közelmúltban botrányos körülmények között megszökött a miskolci fogházból és Mosonszentjánosnál fogták el határőreink, amint éppen Csehszlovákiába igyekezett.

A döntő jelentőségű tanúvallomások után előreláthatóan rövidesen megtartják a főtárgyalást a nyilas tömeggyilkosok ügyében, és sor kerül a győrmegyei tömegsírok kihantolására is.”

1948. március 26. „Kegyelmet kaptak a magyaróvári nyilas gyilkosok.

(Budapest) 1945. március 4-én a mosonmagyaróvári Karolina kórházban megjelent négy nyilas pártszolgálatos és fegyverrel kényszerítették a kórház vezetését arra, hogy két munkaszolgálatost, akiket ott ápoltak, kiadjanak nekik. A kórház vezetősége megfelelő írás ellenében a mankón bicegő betegeket át is adta a nyilasoknak, akik mindkét munkaszolgálatost a Lajta partján kivégezték. A népbíróság annak idején a négy pártszolgálatost, és pedig név szerint Korc Tivadart, Üst Józsefet, Plevza Lajost és Kőműves Istvánt halálra ítélte, de valamennyien kegyelmet kértek. Az államfő most Kőműves István és Plevza Lajos halálbüntetését kegyelemből életfogytiglani kényszermunkára változtatta. A másik kettőt korábban Győrött már kivégezték.”

1948. április 6. „Egy évet kapott csak a Lengyár igazgatója.

A vádlott Márkus Lajos, a magyaróvári lengyár volt igazgatója, puha kanapén ül, a tanúk, akik munkáspárti jelvényeket viselnek, féllábnyi állóhelyen szorongodnak. Az igazgatót internálták ugyan, de azért őrizet nélkül jelenik meg a népbírósági tárgyalásán, mert orvosi bizonyítvánnyal igazolta, hogy szívágulásban szenved.

Nagyon jó szíve volt szegénynek, ezt igyekszik bizonyítani dr. Perzián Viktor védő, aki védence tárgyalása alatt elfelejtette kitűzni a horthyéktól kapott Nemzetvédelmi Keresztet, de arról nem feledkezett meg, hogy 19 tanút kerítsen elő, akik között vallomást tett egy nyilas

pártszolgálatos, és egy nyilas szervező is, Márkusék szakácsnéján, kocsisán és bizalmi tisztviselőjén kívül.

Bálint József volt hadnagy, a munkaszolgálatosok volt parancsnoka is vallomást tesz. A hadnagyot Márkus Lajos kétszer is feljelentette a katonai hatóságoknál azzal, hogy jól bánik a munkaszolgálatosokkal, akikkel Márkus tilalma miatt a munkásoknak még beszélni sem volt szabad. ...

Dr. Perzián Viktor védőbeszédében felekezett ellen uszított. Kijelentette a hallgatóság legnagyobb felháborodása közben, hogy „a zsidók nem szeretik a munkát, és a munkájuk 20 százalék -értékű.” Érthetőnek tartotta azt, hogy a zsidókat szakadásig dolgoztatták, hogy a vagonokat szándékosan úgy állították be a gyárba, hogy a munkaszolgálatosoknak messziről kelljen behordani a raktárba a kendert, és a lent. Végül kijelentette: „Ilyen kapitalistákra, mint Márkus Lajos, szükség van.”

Úgy látszik a népbíróság Horváth tanácsa is ezen a nézetten volt, mert rövid tanácskozás után, Márkus Lajost csak Bálint feljelentésében mondotta ki bűnösnek, a többi vádpont alól pedig felmentette. Márkus ezért csak egyévi börtönbüntetést kapott, azon kívül 5 évi hivatali és politikai jogvesztésre ítélték, valamint vagyona 25 százalékának az elkobzására.”

1946. január 17. „Egy győri is részt vett az eisenerzi tömegsír megásásában.

Tegnap számunkban közöltük azt a Londonból érkezett táviratot, mely szerint a németországi Eisenerz község közelében két tömegsírt találtak, és a vizsgálat megállapította, hogy a tömegsírokban magyarországi deportált zsidókat temettek.

Közleményünk nyomán most jelentkezett szerkesztőségünkben S. F. győri iparos, aki előadta, hogy egyike volt azoknak, akik ezt a tömegsírt megásni segítették.

Előadása nyomán a következőkben közöljük röviden az esetet: 1945. április elején mintegy 15 ezer főnyi nagyjából zsidókból álló németországi deportált vonult az ausztriai hegyek között Mauthausen felé. A menet az oroszok elől visszavonuló németek intézkedése következtében erőltetett ütemben haladt. Eisenerz közelében egy kb. 2 ezer méter magasan fekvő erdőben a kísérő SS legénység mintegy 20 tagja felállt az út mentén és szabályos géppisztolysorozatokat lőtt a menetbe.

Percek alatt mintegy 250 halott és rengeteg sebesült feküdt az úton. S. F.-nek sikerült egy behavazott szakadékba ugrania, és csak a lövöldözések megszűnése után merészkedett vissza. Ekkor már egy személygépkocsi állott a helyszínen és a belőle kiszálló magas rangú német tiszt beszédet tartott a tömeghez, mondván: „Ilyen eseményektől többet nem kell tartani, mert a német hadsereg nem rablóbanda”.

A menet aznap éjjel Eisenerz mellett állomásozott egy barakktáborban. A németek 50 önként jelentkező fiatalemberrel két tömegsírt ásattak, és ide temették az aljas gyilkosság áldozatait.

Az egyik ember még mozgott, mikor eltemetésére sor került. Ezt az örök agyonlőtték. S. F. még emlékezik néhány társára, akik ennél az esetnél veszítették életüket. Ezek a következők: Stadler Jenő és József soproni nagyvágók, Vas Ferenc nagyszalontai lakatos és Weiner Rezső mosoni szabósegéd.

Az eset jellemző fényt vet a „hősi” német módszerekre és semmi esetre sem kisebbíti a deportálások magyar kitervezőinek és végrehajtóinak bűnét sem, akik nagyon jól tudták, mit jelent a „kitelepités”. „

1946. február 12. „Évforduló ...

Ma egy éve a kora reggeli órákban szomorú menet cuppogott az olvadó hóleben a barakkok felé. A „vegyes házások”. „Vegyes” érzelmekkel helyezkedtek el a bombasérült, ocsmány hodályokban, vagyis inkább álltak egymás hegyén-hátán, várva bizonytalan sorsukat. Ez nem is soká késett, mert csakhamar megkezdhatték internált életüket a Révay-gimnázium félig rom falai között. Itt „élvezték” 6 hétig Magyarffy „főispán” és Karsay „polgármester” szorgos gondoskodását. Nevezett urak a rendszer eme végvonaglásában itt élték ki utoljára hatalmi tébolyukat, teret engedve itt-ott a „szakállas báró” cészaromániájának is.

Nem voltak ezek derűs napok. A bizonytalan jövő, az életért és a családjáért való aggodás kísértett mindenkinek a lelkében. Ha mégis felengedett néha a nyomasztó érzés és eloszoltak a komor felhők, az a tábor lelkészének, vigasztalójának, Pethő Miklós tisztelendőnek volt köszönhető. Ez a nagyszívű, bátorlelkű pap mindenki sorsát a szívében viselte. Méltó hős, mártír főpásztorához, aki szintén a szívét adta volna, amint hogy oda is adta, hogy minden bajbajutott embertársán segítsen. Ha jött és majd minden nap jött, felderültek a lelkek, mert mindig tudott valami biztató hírt hozni, és a csüggedő lelkekbe erőt önteni.

E napon szeretettel emlékszik az egész „tábor” rá és mindazokra, akik az egy év előtti nehéz hetekben, együttérzésüknek oly szép bizonyítékát adták. Viszont elfelejti a nyúlászívűeket, és a kaján kárörvendőket.”

1946. március 29. „A győri zenészeket is deportálni akarták a nyilasok.

Győr felszabadulása előtt történt. Kora hajnalban Vermes fogalmazó utasítására megjelentek a rendőrök Újvárosban és megkezdték a zenészek összeszedését. Válogatás nélkül terelték össze az embereket, hadirokkantakat, betegeket, gyermekeket, öregeket. Megindult a szomorú menet a rendőrségre. Hiába volt minden kérés, könyörgés, hiába mutatták az iratokat; keresztleveleiket. – Kubányi ezredes parancsára kivisszük magukat a gettóba, a Budai-úti barakkba, - üvöltötte félelmetesen Vermes. ...

Apor püspök az üldözöttekért. Sárközi Béla, Nyári Antal, Nyári Dezső, és a győri népzeneészek egyesületének akkori titkára elindultak, hogy a jogtalanságra valahol orvoslást keressenek. Lengtek a piros-fehér-zöld lobogók, az újság szabadságról írt, ők idegenül, könnyes szemmel, remegve járták a győri utcákat. Egy név ötlött eszükbe, egy név, mely minden üldözött és minden igaz magyar előtt fogalom volt akkor Győrött. Így kerültek Apor püspökhöz, aki meghallgatta a panaszukat.

Gazság! Igen, először kezdték a zsidókkal, akkor mindenki zsidónak számított, aki nem tetszett nekik. Most kerestek egy újabb alapot a nekik nem tetsző emberek eltávolítására. De nem tart már soká – fakadt ki Apor püspök. A püspök ez után elmondotta, hogy hadifoglyokat is vittek ki a Budai-barakkba Iróffy tisztifőorvos tilalma ellenére. Nap-nap után embereket kínoznak meg a vármegyeház pincéjében, de hiába fordult Szekendihez, Magyarffyhoz, ezek mind közönséges bérgyilkosok, akik felelni fognak tetteikért. A püspök megígérte közbenjárását Kubányi ezredesnél a győri zenészek ügyében, majd arra kérte őket, hogy menjenek el a rendőrségre, a nyilaspártba, s Magyarffyhoz, mert ezekhez ő nem megy és tiltakozzanak az atrocitások ellen, hivatkozva órá is.

A rendőrségen a bemutatkozás is balul kezdődött. Nyári Dezső Vermest elvtársnak szólította. A fogalmazó úr ugyancsak nagyot nézett, de aztán rideg nyugalommal jelentette ki, hogy a cigány fajú politikailag megbízhatatlan elemek összeszedése a párt rendeletéből Kubányi ezredes parancsára történt, és az egész ügyhöz tovább semmi köze. Arról nem volt hajlandó nyilatkozni, miért részesítették a cigányzenészeket az oláhcigányokkal szemben az összeszedésnél kellemetlen előnyben.”

1946. április 12. „Életfogytiglani, 20 évi és 15 évi kényszermunka nyilas gyilkosságért.

Ha a Lajta egyszer mesélni tudna, ez a folyó, minden rémregénynél érdekesebb dolgokat beszélhetne.

Magyaróvárott történt a nyilasvilágban. Március 4-én az NSZK országos nagyfőnöke, Olaszi „testvér” érkezett a városba. Mint ilyenkor történni szokott, nagy vacsora, evés-ívás fogadta a főtestvért. A vacsorán részt vett Kortz Tivadar géplakatos, Köves István asztalos, Üst József és Plevza Lajos mosoni lakosok is. Vacsora után Vidra, a nyilas pártszolgálat vezetője magával vitte a 4 pártszolgálatost. Elmentek a Karolina-kórházba. Kihurcoltak onnan az apácák tiltakozása ellenére két beteg munkaszolgálatost, azzal, hogy Hegyeshalomba szállítják őket. – Kocsit nem találtunk – jelentette az egyik Vidrának. – Nem baj, hát akkor megúsztatjuk őket.

Így vitték ki a két munkaszolgálatost a Lajta-partra. A víz szélén agyonlőtték a két szerencsétlen embert.

Mind a négy vádlott beismerte a tettét. Kortz Tivadar már egyszer állt a népbíróság előtt. Akkor még csak az volt a vád ellene, hogy nyilas volt. Többet nem tudtak róla. Köves István Magyaróvárott hírhedt rendőri és katonai spicli volt. Úgy ismerték belső nyilas berkekben, mint „K 16” fedőnévvel jelentkező testvért. Az ügyész a vádlottakra halálbüntetés kiszabását kérte.

A népbíróság Sikabonyi-tanácsa Kortz Tivadart életfogytiglani fegyházra, Üst Józsefet életfogytiglani kényszermunkára, Plevza Lajost 15 évi kényszermunkára, Köves Istvánt pedig húsz évi kényszermunkára ítélte.

Az ítélet ellen a vád és védelem fellebbezett.”

1946. április 12. „Két nyilas hóhérlegényt átadtak a népügyészségnek.

Két nyilas hóhérlegényt, Péter Józsefet és Szelenszky Józsefet a győri rendőrség politikai osztálya átadott a népügyészségnek. Kétszer „kísértek ki” a Duna-partra 18-18-as csoportokat. A kivégzéseknél közreműködtek, sőt Szelenszky kezdő korában annyira „tapintatlan” volt, hogy közvetlen közről lőtte agyon az áldozatot és annak szétfröccsenő agyveleje, beszennyezte a „báró”-t. Ezért aztán megfelelő kioktatásban részesült. Legközelebb már ügyesebbnek bizonyultak, most azonban felelni fognak gyilkosságaikért.”

1946. április 16. „Egy hóhér-keretlegény a vádlottak padján.

Kránitz József keretlegény és nyilas hóhér ügyét tárgyalta tegnap délután a népbíróság tanácsa. A személyi adatok után ismertették a vádiratot: A vádlottat a munkaszolgálatos századnál elkövetett kegyetlenkedései, és a mosonszentjánosi levante gyakorlótéren történt kivégzések miatt vonják felelősségre. – Bűnösnek érzi magát – kérdi az elnök. – Nem! – tagad a vádlott.

Kotin Pál tanú egyike annak a két szemtanúnak, aki a mosonszolnoki gyilkosság után életben maradt, előadta, hogy minden bírói tárgyalás nélkül egy vezérkari tiszt parancsára kivégeztek két munkaszolgálatost, mert 50 pengőt rejtegettek. Kránitz önként jelentkezett a hóhérmunkára. Izgalmas szembesítések következnek. A tanúk szemébe mondják Kránitznak aljas tetteit. A védelem egy másik keretlegény, a letartóztatásban levő Nagy Imre őrmester kihallgatását kéri, aki eskü alatt szintén azt vallja, hogy Kránitz résztvett a kivégzésben. A tárgyalást ma folytatják.”

1946. április 18. „A népbíróság halálra ítélte Kránitz Józsefet, a kétszeres gyilkos keretlegényt.

Tegnap folytatták Kránitz József ügyében a főtárgyalást. Dr. Alapi népügyész másfélórás hatalmas vádbeszédében a vádlott személyén keresztül egy egész bűnös rezsimit hívott tetemre és bélyegzett meg a legsúlyosabb szavakkal.

A huszonötéves reakció termelte ki a terroristák, a bérgyilkosok és a keretlegények egész légióját. Ez a szellem vezette a vádlottat a kínzásoknál, a kikötéseknél, az ütlegeléseknél, és ez a szellem nyert méltó befejezést a mosonszentjánosi gyilkosságnál, ahol két embert a vádlott önként jelentkezve egy vérgőzös agyban megszületett ítélet végrehajtójaként agyonlőtt. Mi volt ennek a két embernek a bűne? Eldugtak a motozáskor ötven pengőt, hogy ne kelljen nyomorultul éhenveszniök egy pár kilométerrel arrébb, hogy egy falat kenyeret vehessenek maguknak.

A halálbüntetés kiszabását kérte. Ezután a védelem szólalt fel, majd Kránitz az utolsó szó jogán is, mint az azt egész per folyamán tette, ártatlanságát hangoztatta.

A népbíróság az összes vádpontokban bűnösnek mondta ki Kránitz Józsefet, és ezért összbüntetésül halálra ítélte, melynek végrehajtását zárt helyen, golyó által rendeli el.

A népbíróság enyhítő körülményt nem talált. A népügyész megnyugodott az ítéletben, a védő fellebbezett, úgyszintén a vádlott is.

Alapi népügyész hivatkozott az általános joggyakorlatra, amely szerint kimondott halálos ítéletnél fellebbezésnek helye nincs.

A védő azzal érvelt, hogy a népbíróság más vádpontokban közönséges bűncselekmények elkövetésében is bűnösnek mondotta ki a vádlottat, és a halálbüntetést, mint összbüntetést szabta ki, ezért a fellebbezést változatlanul kéri elfogadni.

A népbíróság rövid tanácskozás után helyt adott a védő kérelmének, és az ügy iratait felterjesztette a NOT-hoz, majd pedig a védő és vádlott kérelmére a köztársasági elnökhöz kegyelmért való felterjesztés tárgyában tanácskozásra vonult vissza, melynek határozata titkos.”

1946. április 27. „Aki embert dobatott a szemédombra.

Székesfehérváron a katonai politikai osztály elfogta – amint erről már hírt adtunk – Kövessy századost, a 622. munkavezető törzs parancsnokát. Híradásunk óta gyűjtik a rendőrségen a bűnlajstromát. Kiderült, hogy ő adta a keretlegényeket a zsidó munkaszolgálatosok mellé. Feltehető, hogy a keretlegényeket is ő látta el utasítással.

Ő volt a parancsnoka a budai-úti barakknak, ennek a hírhedt tábornak, aminek a borzalmai ma már auschwitz színeken bontakoznak ki a rendőrség előtt.

Utasítására adták ki a zsidókat a budai-barakkból a nyilasoknak, pedig a „százados úrnak” tudnia kellett – kivált az első csoport kiadása után -, hogy akit egyszer a nyilasok a barakkból elvittek, azt ki is végzik. A Budai-barakkban embertelen körülmények között összezsúfolva laktak zsidó munkaszolgálatosok, orosz és román hadifoglyok, és cigányzenészek. Szalmát fekvőhelyül senki sem kapott, ez a luxus csupán az „örmester úr” lovának jutott. A piszoktól és szennytől valósággal rothadtak az emberek. Tetvek milliói kínozták a szerencsétleneket.

Amikor egyik fogoly beleőrült a kínokba, a százados úr egyszerűen kidobta a szerencsétlen, magával tehetetlen embert a szemétdombra, ahol a zenészek latrinája volt.

Élelmezés néha napokig nem volt a barakkban. Az a kevés élelem, amit néha szánalomból a kórház küldött, eltűnt a keretlegények kezén a hiányos ellenőrzés miatt. A barakkbeli bánásmódra mi sem jellemzőbb, mint az, hogy az emberek valósággal verekedtek azért, hogy kimehessenek munkára, és hogy a németek csoportjával mehessenek ki. Apor püspök többször tiltakozott a budai barakki állapotok ellen. Kövessy százados azonban semmit nem változtatott. A püspök orvosi bizonyítvánnyal igazolta azt is, hogy a barakk emberek számára teljesen lakhatatlan, és életveszélyes. Mindez Kövessy százados úrnak nem számított.

Mint árokásó parancsnok azonban ahhoz nagyszerűen értett, hogy a fiatal és csinos lányoknak nagyon is egyértelmű ajánlatokat tegyen, ami árán megszabadulhatnak a munkától. Úgy látszik azonban, az ilyen „századosokra” rossz napok járnak mostanában...”

1946. május 26. „Hogyan lehetet vagyont szerezni 1944-ben. A népügyészségen van a zsidóüzletek "vevőinek" ügye.

1944 volt a rablás első éve Magyarországon és Győrött is. Ennek a rablásnak egy részletéről kapott képet a népügyészség egy feljelentés kapcsán. A feljelentés oly kereskedők ellen szól, akik minden különösebb gazdasági szükség nélkül igényelték az elhurcolt zsidók áruit. Nem törődtek azzal, hogy üzletük körébe esett-e az áruk vétele és eladása. A valóságos érték ötödéért, hatodáért vették a készleteket, és sok esetben ki sem fizették a vételárat. Bár a rendeletben részletesen megszabták a zsidó vagyon értékesítésének módját, a rendeletet nem tartották be, a hatósági közegek összejátszottak a vevőkkel, és a szakértőkkel, s így valóságos bünszövetkezetek alakultak. ...

Ugyanez játszódott le még több győri üzletnél. Mindezekhez segédkezet nyújtott a pénzügyőrség Virág Aladár vezetésével, aki eltúrta és elnézte ezt a vagyonprédálást, és nem tett semmit annak megakadályozására. A szakértők pedig az átadási iratokhoz minden esetben csatolt írásbeli nyilatkozatukban megerősítették esküjüket, és elismerték büntetőjogi felelősségüket, mint köztisztviselők.

Ezt tartalmazza a feljelentés. A büntetés kiszabása a bűnökért már a népbíróságra tartozik.”

1946. május 28. „A győri Szentegylet eltemetteti a legyilkolt budapesti zsidók tetemeit, a budapestiek pedig hagyják eladósodni a győrieket

Mint ismeretes, a győri népügyészség néhány héttel ezelőtt Ásványrárón felbontatott egy közös sírt, amelyben 48 holttest feküdt. A halottak a nyilasok áldozatai voltak. Legnagyobb részüket Budapestről deportálták, és útban Németország felé egyszerűen legyilkolták.

A Győri izraelita Hitközség Szentegylete a nyilasok áldozatait a győri temetőben ünnepélyes keretek között helyezte örök nyugovóra. Ezt a feladatot a győri Szentegylet mindenképp felelt volna, pedig egyáltalán nem voltak meg hozzá az anyagi eszközei. Mintegy 60 millió adópengőbe került a temetés, és ezt az összeget a hitközség nem tudja előteremteni.

A Magyarországi Izraeliták Országos Irodája ígéretet tett arra, hogy a győri Szentegyletet nagy összegű segélyben részesíti, arra való tekintettel is, hogy Győr megye területén még mintegy 500 elhurcolt – nagyjából budapesti – zsidó holtteste fekszik hevenyészett sírokban, nem egy helyen útszéli árokban, vagy trágyadomb alatt. A budapesti ígéret alapján a győriek nagy buzgalommal láttak hozzá a munkához, hogy a nyilasok minden áldozata méltó temetésben részesülhessen. Az idő azonban múlt, a budapesti ígéret csak ígéret maradt. Az Országos Iroda arra hivatkozott, hogy nagyobb összegeket juttatott az úgynevezett „Musz”-szervezetnek, amely a volt munkaszolgálatosokat egyesíti magában. A Musz-szervezet viszont mindezekig még semmiféle támogatást nem küldött a győrieknek.

Így tehát a győri Szentegylet szép munkája teljesen megakadt, és félt, hogy a fasiszták áldozatai nem fognak méltó sírhelybe jutni. Minthogy a Győr megyében meggyilkolt és ideiglenesen elásott áldozatok – mint említettük – túlnyomórészt budapestiek, kíváncsiak vagyunk, hogy a fővárosi zsidó szervezetek kellő módon hozzájárulnak-e győri hittestvéreik áldozatos munkájához, vagy pedig hagyják a győri Szentegyletet teljesen eladósodni.”

1946. június 16. „A mosonszolnoki nyilas rémuralom tíz vádlottja ellen folyik az eljárás.

A dühöngő nyilas terror idején Mosonszolnokot menekült miskolci nyilas pártszolgálatosok szállták meg. Ezek hetekig rémuralom alatt tartották az egész községet. Minden házban volt elszállásolva egy géppisztolyos, karszalagos nyilas. A faluban fosztogattak, mulattak, és számlálatlanul vágták le a marhákat, borjúkat, és sertéseket. Senki sem érezte magát biztonságban. Később a faluba egy munkaszolgálatos századot is vezényeltek. Ezek a nyilas terrorfiúk egy téli éjszaka az egész munkaszolgálatos századot kivitték a mezőre, és ott legéppuskázták őket.

A felszabadulás után két nyilas, Csécsis Lajos és Czimmer Ferenc visszaszivárgott a községbe. Akkor a falu lakossága azonnal feljelentette a pártszolgálatosokat, akiket a győri rendőrség elfogott. Mivel ez a két pártszolgálatos miskolci volt, a miskolci rendőrségnek adták át. Később Mosonszolnokon több tömegsírt találtak a politikai nyomozók. Feltehető volt, hogy az ott eltemetetteket a miskolci pártszolgálatosok végezték ki.

A miskolci rendőrség legutóbb tíz nyilas pártszolgálatost fogott el, akiket pénteken helyszíni szemlére vitt Mosonszolnokra. Természetes, hogy a nyilasok konokul tagadtak. Azonban a rendőrség ügyes volt. Tíz közül kettőre, Drótos Gyulára és Krejnics Ferencre a bűnösség rábizonyult. A két gyilkost rövidesen átadják a népügyészségnek és ott fognak felelni borzalmas tetteikért.

A másik nyolc ellen a vizsgálat tovább folyik és mindnyájan alaposan gyanúsíthatók, hogy a tömegkivégzésben részt vettek. A nyomozás során Mosonszolnok egész lakossága ellenük vall. Feltárultak azok a borzalmak és azok a rettegek, amelyek között annakidején Mosonszolnok lakói éltek.

A miskolci politikai rendőrség nyomozói erős fedezettel tegnap reggel visszashállították a gyilkos pártszolgálatosokat.” (sz.megj. Nem Mosonszolnokon, hanem Mosonszentmiklóson történt.)

1946. július 2. „Életben maradt tanú jelentkezett egy tömeggyilkosság ügyében.

Megírtuk már, hogy a rendőrség politikai ügyosztálya a miskolci munkaszolgálatosok tömegsírja ügyében nyomozást indított. Megtörtént a sírok feltárása is. Most azután szenzációs fordulatról adhatunk hírt. Levelet kapott a győri rendőrség politikai osztálya. A levélíró – egy váci ügyvéd – tanúnak jelentkezett. Ő volt az egyetlen, aki a kivégzés során megmenekült. Levelét a politikai osztály továbbította Miskolcra. Minden valószínűség szerint most már hamarosan kézre kerülnek a tettesek is.”

1946. szeptember 18. „10 évi kényszermunkára ítélték Dobay Zoltánt.

A népbíróság dr. Sády-tanácsa tegnap folytatta Dobay Zoltán volt NSZK városvezető háborús bűnperének főtárgyalását. A népbíróság tanúként hallgatta ki dr. Toldy Ödönt, a magyaróvári Selyemgyár igazgatóját, volt olimpiai bajnokot, akit annakidején az NSZK szintén letartóztatott, és aki a vármegyeház fogdájában irodai munkát végzett, mint fogoly. Dr. Toldy előadta, hogy Dobay állandóan Weinoffer árnyékában járt. Néha ő is ütött, de mindig csak kézzel.

Dr. Toldy vallomása után dr. Mikes István népügyész mondott vádbeszédet. ... A népbíróság hosszas tanácskozás után Dobay Zoltánt bűnösnek mondta ki. ... A népügyész súlyosbításért, dr. Matavovszky István pedig enyhítésért fellebbezett.”

1946. október 16. „Feltáruznak a budai-úti barakktábor rémségei. Kövesi (Steiner) volt táborparancsnok a népbíróság előtt.

Nagy érdeklődés mellett kezdte meg a népbíróság dr. Sikabonyi György-tanácsa Kövesi (Steiner) István volt honvédszázados háborús és népellenes bűnperének a főtárgyalását.

A vádlott 1944 decemberétől 1945 márciusáig a 202-es számú munkavezető törzs parancsnoka volt, és mint ilyen, a Budai-úti barakktáborban elhelyezett zsidó munkaszolgálatosok, internáltak és román hadifoglyok teljhatalmú ura volt. A barakktábor rémségei tárultak fel a tegnapi előadott tanúvallomásokból.

A népbíróság elsőnek Hoffer Károly volt főtörzsőrmestert hallgatta ki tanúként, aki a vádlott alárendeltje volt és a táborban, mint parancsnok működött. Hoffert fegyőr kísérte fel a tárgyalásra. A volt főtörzsőrmester előadta, hogy a tábor legfelsőbb parancsnoka Kövesi százados volt, és annak a parancsait kellett végrehajtani. A vádlott azt állította, hogy ő csak a hadifoglyok felett gyakorolt felügyeleti jogot. A tanú ezzel szemben mindent a vádlottra igyekezett áthárítani. Előadta, hogy több ízben jelentette azokat az állapotokat, amelyek a barakktáborban uralkodtak.

A táborban, ablaktalan helyiségekben összezsúfolva, puszta földön, vagy rothadt szalmán feküdtek az oda bezártak, akik között vérhas dühöngött. Napokig feküdtek a halottak is az élők között. Naponta 10-20 ember pusztult el.

Élelmezés úgyszólván semmi sem volt. A táborban internált orvosok tartózkodtak. A gyógyszerellátás is teljesen hiányzott. A tanú ezeket minden reggel jelentette Kövesinek, aki azt válaszolta: „A rohadt zsidók dögöljenek tovább”.

A vádlott ezeket a vádakát tagadta, de a tanú, aki egyébként cinkostársa is volt, szembefordult vele és ráordított: - Szégyellje magát, százados úr. Ha magában egy csöpp jóindulat lett volna, akkor sok embert megmenthetett volna, de maga annyit sem törődött velük, mint a körmöm alatt a piszok.

Az ügyész kérdésére Hoffer kijelentette, hogy a barakktáborban az állapotok borzalmasak voltak. A százados kötelessége lett volna ellenőrizni ezeket a dolgokat, de a vádlott sohasem nézett a gondjaira bízott emberek felé. Naponta több embert adtak ki munkára. Azokat a betegeket is elvitték, akik már mozogni is alig tudtak. Ezt is jelentette a tanú a vádlottnak. Kövesi azt válaszolta: „Ha megdögölnek, az sem baj”. Az embereket mindenkor szolgálati jegyen kérték, és a szolgálati jegyeket Kövesi István százados írta alá.

A szakállas báró is vitt el ilyen szolgálati jegyen háromszor, összesen 38 embert, akik a táborba többé nem tértek vissza.

Egy ízben az egyik ilyen elhurcolt transzport egyik tagja a kivégzés közben megmenekült, úgy, hogy előbb ugrott a Dunába, mint a lövések eldördültek és később kiúszott a vízből. Ez az ember visszakerült a táborba, és ott jelentette Hoffernek az esetet. Hoffer tovább jelentette a vádlottnak. A vádlott azt mondta: „Maga törődjön a saját dolgaival, másba ne avatkozzon bele, mert majd maga is a Duna-parton fejezi be az életét”.

A vádlott ezeket mind tagadta, de elmondta azt, hogy a tanú: Hoffer Károly örömtanyát rendezett be a barakktáborban, és ott az internált zsidó nőekkel erőszakoskodtak.

A tanú a továbbiakban előadta, hogy a vádlottnak átadott 25 ezer pengő értékű pénzt és ékszert. A vádlott ezeket eltüntette. Az ügyésznek arra a kérdésére, hogy mennyi ember halt meg, a tanú azt felelte: „Azt csak a Jó Szív tudja”.

Hoffer után Kovács György tanút hallgatta ki a bíróság: Kovács, aki szenvedő alanya volt a Budai-úti barakktábor borzalmainak, a szenvedésekről beszélt. Tanúvallomását így fejezte be: „A barakktábori infernóból Hitlerhez kellett menekülnünk, mert még ott is emberségesebb módon bántak velünk.”

Ezután Réti József tette meg tanúvallomását, aki Kövesi százados helyettese volt. A tanú, bár együtt dolgozott a századossal, egy irodában, semmit sem akar hallani, sem tudni az eseményekről.

Szerinte Kövesi „Stramm katona volt”. Furcsának találjuk, hogy Réti, akinek kellett, hogy közvetlen tudomása legyen mindenről, hiszen több ízben helyettesítette Kövesit, semmit sem tud. Hoffer szerint egy ízben kint járt a táborban is, de a tanú azt állította, hogy ott semmi rendellenességet nem tapasztalt. furcsának találjuk, hogy ez az ember szabadlábbon tanúskodhatott.

Kihallgatták Erényi Antalt is, aki Kövesi szolgálatvezető törzsőrmestere volt. ez a tanú is szabadlábbon tanúskodott, bár az összes szolgálati jegyek az ő kezén futottak át. Igaz, hogy semmit sem akart hallani és tudni, de Hoffer neki is szemébe mondta vádjait. Még furcsább az, hogy a tanú jelenleg is a magyaróvári akadémia altisztje, az igazolást is simán megúsza és B listára sem került.

Németh László volt tanító is vallomást tett. Ő szintén Kövesi mellett teljesített szolgálatot hadnagyi rangban. Nem sokat tudott, illetve nem akart sokat tudni, de azt bizonyította, hogy a vádlott nemcsak a hadifoglyok, hanem a zsidó internáltak és munkaszolgálatosok parancsnoka is volt.

A tárgyaláson a vádlott minden vádpontban tagadott. A tanúk állításait is tagadta. Hoffer súlyosan terhelő vallomására azt mondta, hogy nem tudja, miért vall így a tanú, amikor ő semmi rosszat nem tett. Állítólag ez alatt az idő alatt, amikor a bűncselekmények történtek, betegszabadságon volt. Hoffer tanú erről nem tud, csak a volt tisztársai emlékeznek kevés időre, amit a vádlott tényleg szabadságon töltött. A tárgyalást ma folytatják.”

1946. november 10. „Egy-egy évi börtönt kapott két nővér, akik feljelentettek egy bujkálót a nyilasoknál.

Kitzvéger Imréné szül. Szabó Elvira és Szabó Magda győri lakosok a nyilas idők alatt 3 hónapig lakásukon bujtatták a Szabó Gyuláné álnév alatt rejtőzködő Weisz Lucit. Szabó Elvira akkor férjétől már különválva élt. A férj azonban gyakran kereste fel lakásukat, ahol jeleneteket rendezett. A Szabó-lányokat gyakran keresték fel férfiak is, állítólag a Hungarista Légiónemberei is bejáratosak voltak a lakásba. Később Kitzvéger Imre és Weiszné között baráti viszony fejlődött ki. Szabó Elvira férjére féltékeny volt és ezért feljelentette őt is és Weisz Lucit is Szakács József légiós zászlósnál.

A férfit a nyilasok elhurcolták, kihallgatták és megverték. Kitzvégert azzal vádolta a felesége a nyilasoknál, hogy kommunista, szövetséges rádióállomásokat hallgat, azoknak a híreit terjeszti. Weisz Lucit is elhurcolták a nyilasok, és a szakállas báró vallomása szerint Magyaróvár körül ki is végezték.

Szabó Magdánál és Szabó Elviránál abban az időben a nyilasok több holmit szedtek össze, amit Weisz Lucitól szedtek el. A felszabadulás után Kitzvéger Imre feleségét és annak húgát feljelentette a népügyészségen. Később feljelentését visszavonta, mert felesége másképp nem volt hajlandó elválni. A népügyészség azonban a vádat továbbra is fenntartotta, így került az ügy tegnap a népbíróság dr. Neuwirth Béla tanácsa elé.

A népbíróság a két vádlottat bűnösnek mondta ki, és mindkettőjüket egy-egy évi börtönre ítélte.”

1946. november 19. „Felekezet ellen izgatott: 6 hónap. Vértörvényszék terjesztette: 1 év.

A demokrácia védelmére alakult ötös tanács tegnap két demokráciaellenes bűnügyet tárgyalt le.

Főző Mihály szili állatorvos, ez év májusában Csillag Pál gazdálkodó disznóit oltotta be. Oltás közben a zsidó gazdálkodónak többek között kijelentette: „Fel kellene akasztani a zsidókat, mert nekem sok kellemetlenséget okoztak. Maguknak Palesztinában volna a helyük, de oda sem engedik be magukat. Azonban itt sem lesz sokáig nyugodt életük.”

A vádlott a tanács előtt részegségével védekezett. A tárgyalásra megidézett tanúk azonban bizonyították, hogy nem volt olyan állapotban, amely az akaratától megfosztotta volna.

A bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki felekezet elleni izgatás vétségében és ezért 6 hónapi börtönbüntetésre, és vagyona egytized részének elkobzására ítélte.

Klee Istvánné és Tóth Lászlóné, szintén ez év májusában, Sopronban a vértörvényszék terjesztették. Klee Istvánné késő este a szomszéd-asszonynak azt panaszkolta, hogy nagyon nyugtalan, mert fia még nincs odahaza és a zsidók a városban szedik össze a gyermekeket. Elmesélte az asszonynak, hogy Tóth Lászlóné látta, amikor egy szakállas ember egy asszony kezéből kiragadta annak a kislányát.

Klee Istvánné a terhére rótt bűncselekményt tagadta, míg Tóth Istvánné azzal védekezett, hogy ő az újságban olvasta az esetet.

A tanúk igazolták a vádban inkriminált cselekményeket, és ezért mindkét vádlottat a bíróság egy-egy évi börtönbüntetésre ítélte.”

1946. december 15. „A város helyettes polgármesterei a zsidó árvaházban.

Dr. Horváth József és Horváth Lajos polgármester helyettesek az elmúlt héten látogatást tettek a polgármester képviselőjében az Országos Zsidó Segítő-bizottság Szt. Imre herceg-úti árvaházában. Ezzel az árvaház hivatalosan is megnyílt. Az otthonban 15 gyermeket nevelnek 3 és fél évestől 16 éves korig. Vannak közöttük vegyes-házasságból származó árvák is, mind olyanok, akik borzalmas dolgokat éltek meg az elmúlt években.

A polgármester-helyetteseket Raáb Elekné, az árvaház vezetője kalauzolta végig a ragyogó, tisztán tartott három szoba és mellékhelyiségekből álló otthonban. Egy kislány néhány szál virággal üdvözölte a vendégeket, majd az asztalhoz invitálták őket. A két helyettes polgármester együtt fogyasztotta el az ebédet az árvákkal.

Látogatásuk után a polgármester-helyettesek megígérték, hogy az árvaház ugyanabban a támogatásban fog részesülni, mint a katolikus árvaház – amennyiben előterjesztésüket a közgyűlés jóváhagyja.”

1947. július 9. „Erőszakoskodott a gettóban – másfél évet kapott.

A népbíróság Sikabonyi-tanácsa tegnap hirdetett ítéletet Schmeringa Oszkár mosoni kereskedő háborús és népellenes bűnügyében.

A tárgyaláson bebizonyosodott, hogy Schmeringa tagja volt a nyilaskeresztes pártnak. A mosoni gettózás alkalmával buzgón tevékenykedett, erőszakoskodott, és a nőekkel tiszteletlenül bánt. Tevékenyen résztvett a zsidóüzletek kiárusításában is, amivel jelentékeny anyagi haszonra is tett szert. A népbíróság ezért Schmeringa Oszkárt jogerősen másfél évi börtönre és 10 évi politikai jogvesztésre ítélte.”

1947. december 19. „Három ember haláláért kell felelnie a munkásnyúzó Márkus Lajosnak.

Márkus Lajos háborús- és népellenes bűnügyében Mosonmagyaróvárott csütörtökön folytatta a tanúk kihallgatását a győri népbíróság dr. Horváth-tanácsa. Az ügyben összesen 18 tanú tett vallomást. Mindegyik súlyosan terhelő adatokat mondott el a mosonmagyaróvári halálgyár sötét titkairól, és a munkásnyúzó Márkus Lajos üzelmeiről.

Bálint Lajos, volt hadnagy a Márkuséknál elszállásolt munkaszolgálatosok parancsnoka elmondotta, hogy Márkus Lajos nem állt szóba a munkásokkal, azonnal átadta őket a legkisebb rendellenességért a katonai parancsnoknak. Kéréssel nem lehetett hozzá fordulni.

A munkaszolgálatosokat állandóan rögtönítélő bíraskodással fenyegette. Schwarz János és Seigengeld munkaszolgálatosok haláláért Bálint Lajos szerint Márkus a felelős.

1948. szeptember 5. „A miskolci és mosonszentmiklósi vérengzés vádlottját halálra ítélték.

A NOT szombaton folytatta a miskolci és mosonszentmiklósi fasiszta tömegvérengzés bűnügyének tárgyalását. A bíróság első fokon Drótos Gyulát és Krajcsi Jánost halálra, Csicsik Bélát és Zimmer Józsefet életfogytiglanig tartó kényszermunkára ítélte, míg Gergely Lajost felmentette. A NOT Sámuel Jenő dr. népfőügyész-helyettes felszólalása után halálra ítélte a 4 első vádlottat, míg Gergely Lajost életfogytiglan tartó kényszermunkára. A halálraítéltek kegyelmet kértek.”

Igaz Szó.

1946. november 2. „Így gyilkoltak meg 143 munkaszolgálatost és honvédet a nyilas hóhérok. Az agnoszkált áldozatok névsora.

Mosonszentmiklós határában megnyitották a föld száját. A mély üregben, amely a csákánycsapások nyomán kitért, halottak feküdtek. Fekete föld és száraz, sápadó vérvirágok tapadtak a bőrhöz, amely a porladó csontokra aszott. Egyiknek-másiknak karja, lába hiányzott az egymásra hányt hullák közül, s valamennyinek kezét szíjjal, vagy dróttal kötötték össze, még mielőtt a nyirkos árokba kerültek. A tépett polgári öltözetek közül szürkén vált ki 30 honvéd egyenruhája. Derékszíjaikat a kezükre kulcsolták.

143 embersors titkát dobta napfényre a föld, amelynek nedves, szennyes leplét döbrent arcú, ijedt sírásók távolították el. Kiket sodort a sors e bús verembe, s hogyan? A háborús zord regény, a vak zivatar – amely végigsepert rajtunk – süvöltése milliányi jajt nyelt el, s nincs fülünk, hogy valamennyit külön halljuk meg. A kín, az emberi szenvedés lángoló színei már semmitmondóan hétköznapivá szürkültek. Jótékony közöny jégfala öleli körül szívünket. A tömeg-kivégzések már nem borzasztják fáradt képzeletünket, semmi sem érdekes többé. A mosonszentmiklósi tömegsír fakó kamrájából azonban mégis olyan iszonyat kiált felénk, amely élesen villan elő a könnyek és a haláltusák egyhangúságából, rémületet korbácsol és emlékeztet ...

Tanúvallomást tesz dr. Ágoston Pál miskolci népügyész előtt Kohn Jenő 52 esztendő ceglédi asztalos 101/107. Zömök, izmos férfi, a pillantása erőteljes, de szürke, szomorú felhő árnyékolja a szemét, az átélt szörnyűségek öröksége. Az első világháborúban ezüst vitézségi érmet tűztek a mellére, a másodikban csak bátorsága és jó-szerencséje mentette meg a becstelen haláltól.

A 101/107. munkásszázad rémregénye.

Most „érdektelenül, a törvényes figyelmeztetés után” előadja: A 101/107. számú tábori munkásszázad Mosonmagyaróváron szolgált 1945 első hónapjaiban. Kapros százados volt az alakulat parancsnoka, amelyet közvetlenül Konczoi Dénes főhadnagy vezényelt. Pásztor Dénes hadnagy, Hegedűs Lóránd hadnagy, Pető hadnagy és dr. Fedor János miskolci származású zászlós voltak a beosztott tisztek. Március 11-én nyolc géppisztolyos, árpádsávos nyilas jelent meg a század szállásán. Fedor János zászlós elénk sietett és összeölelkezett velünk, majd valamennyien Kapros százados irodájába siettek fel. Kapros századosnak egy papirost mutattak fel. Ő rövid vita után széttárta kezét, olyan mozdulattal, amely a megadó tehetetlenségét fejezte ki. Ezután gyorsan peregtek az események. A századot vonatra ültették, majd Mosonszentmiklóson leszállították és gyalogmenetben egy hentes, és mészáros házába vitték. A nyilasok eddig „emberségesen” viselkedtek. Egész úton cigarettával kínálták az embereket és „bajtársnak” szólították. Itt azonban már megváltozott a hangnem.

„Kezeket fel, falhoz zsidók!” hangozott a vezényszó, s mindenkit gumibottal ütöttek-verték. Az első sor a fal mellé állt, a második sor térdelt, a harmadik pedig ült a hátuk mögött. Valamennyinek fel kellett tartani a kezét, a fal felé fordulva. Fehér krétával számokat írtak a hátakra, azután szám szerint szólították mindenkit egy asztal elé.

Elvették az értékeket, azután „vallatás” következett. Egy nyilas kérdezte, három pedig szünet nélkül ütlegette a munkaszolgálatosokat.

A motozás után a legtöbb emberen csak ing, vagy nadrág maradt, semmi más.

Válogatott kínzások.

Válogatott kínzások következtek. A munkaszolgálatosokat sorszámuk szerint egymásra fektették, gúlába hányták. Jó tréfa volt, hogy ilyenkor a legalul fekvőt szólították elő. A megvadult keretlegények összevissza kergették, ütlegelték áldozataikat. Páronként szembeállították őket egymással, kényszerítették őket, hogy üssék egymást.

Forgács Menyhértet, a miskolci Herce-gépgyár tisztviselőjét a fiával állították szembe. Miután a fiú többszöri figyelmeztetés ellenére is csak alig emelte kezét az apja arcához, a nyilas pribékek türelmetlenül nekiestek, s addig verték őket, amíg elvesztették eszméletüket. Ez után ismét parancsot adtak, hogy bántalmazza egymást, s ekkor a súlyos ütlegektől valósággal eszüket veszítve, apa és fia valósággal tépték, marcangolták egymást. Ugyanígy jártak a miskolci Lusztig testvérek is.

Közben az egyik nyilas, pusztán a multság kedvéért, letépte Lusztig János orrát. A miskolci Herce-gépgyár Elekes nevű mérnökének letépték a karját. Deutsch Imre újpesti autóvezetőt megvakították. Még a sírásók is bejöttek a terembe, ittak a nyilasok pálinkájából, és korbáccsal kínozták „estére bejelentett vendégeiket”. – Ki szomjas? – kérdezte az egyik pribék. Miután senki sem jelentkezett, 5 pengőnyi nagyságú sódarabokat szedtek elő egy előre elkészített ládából. Mindenkinek a szájába gyömösölték. Fegyverrel kényszerítették mindenkit, hogy fogyassza el.

„Halálverejték ütött ki a homlokunkon – meséli a tanú – a szemek a rémülettől kimeredtek. Tudtuk, hogy a közvetlen vég előtt állunk.”

A nyilasok pisztolyaikat tisztogatták, előkészültek véres munkájukhoz. Egyikük három gyertyát gyújtott, s megparancsolta, hogy mindenki énekelje el a halotti imáját. Miután senkinek sem hallatszott a hangja, sorszám szerint újra megkínoztak mindenkit. Ennek következtében a jelenlévőknek több mint a fele a helyszínen megőrült.

Összekötte a halálba

Páronként sorakoztatták most a kimerült, eszüket veszített, magukkal tehetetlen embereket. A kezeket bakancsszíjjal összekötözték, az egymás mellett állók felsőkarjait pedig román golyóccsal fűzték össze. Az egymást követő párokat is összedrótozták.

Persze, közben nem feledkeztek meg arról sem, hogy állandóan ütlegeljék a sorakozókat.

Csoportonként indították el a századot. „Tisztán láttam magam előtt a rám váró halált és elhatároztam, hogy megszököm – vallja Kohn Jenő – Kettészakítottam a kezemre hurkolt bakancsszíjat. Kiemeltem a karomat a vászonbilincsből. Mindezt, a jótékony sötétség leple alatt, nem vették észre az örök. Amikor azonban az a kötél is elszakadt, amely az előttem menetelő párral fűzött össze, hirtelen felfigyeltek. Fagyos kociúton meneteltünk. Állj! – hangzott a vezényszó. Feküdj! A földön heverve, baloldalt már láttam a friss halmot, amely a megásott sír szélén emelkedett, rajtuk a kivégző osztag embereinek körvonalai mozogtak. Egy nyilas a hátamra lépett a csizmájával, hogy meg ne szökhessem. Két lövés dördült, - két alig halható sóhaj követte. Most jöjjenek azok, akiknél elszakadt a zsinag! – hangzott az utasítás. Minden erőmet összeszedve felugrottam. Néhány másodpercig birkóztunk, eltört a kisujjam, de szerencsére a nyilas megbotlott. A mező felé futottam. Valóságos golyózápor szökött utánam. A szántásba feküdtem, majd óvatos szökéssel haladtam előre. Kétoldalt az üldözők lámpásai imbolyogtak. Egy szénakazalban bújtam meg. Minden éberségemet össze kellett szednem, hogy össze ne roskadjak a fáradtságtól. A pislákoló mécsek azonban felém

közeledtek, tovább kellett szöknöm. Belevetettem magam a mosonyi Dunaágba. Görcsöt kapott a lábam, partra kellett szállnom. Összeestem. Jóindulatú munkások, földművesek találtak meg, egy istállóban bújtattak el.

A kivégzettek névsora

Spitz László Vác, Paskucz László Vác, Wohl Dezső Vác, Kocsis István Budapest, Deutsch Imre Újpest, Steiner Dezső Budafok, Békési Dezső Budapest, Sátor Imre Miskolc, Barna Béla Miskolc, Leitmanovics István Miskolc, ifj. Leitmanovics Miskolc, Lusztig Ferenc Miskolc, Lusztig János Miskolc, Elekes László mérnök Miskolc, Mendovits József Miskolc, Ervin László Budapest, Bokor Imre Miskolc, Kamergüeck Budapest, Forgács István Miskolc, Forgács Menyhért Miskolc, Lendler Lajos Budapest, Fohn Iván Miskolc, Vágó (Weisz) József Budapest, Daszkál József Felvidék, Lichtmann József Miskolc, Lichtmann II. (előbbi testvére), Weisz József Miskolc, Alter László Felvidék, Róth Andor Budapest, Csendes László Budapest, Stern Gyula Budapest, Lebovits László Miskolc, Fried Tibor Budapest, Flammer László Budapest, Guttág Imre Budapest, Kertész Imre Budapest, Zipszer Imre Miskolc, Gárdos Lóránt Budapest, Szőke György Miskolc, Preisz Pál Budapest, Oberlender Vilmos Budapest, Sik Miklós Gyöngyös, Háber Lajos Felsőzsolca, Barkovits Márton Budapest, Kaszner László (talán Miskolc), Abend N. Miskolc. (A többiek személyazonosságát nem állapították meg.)

Drótos Gyula, Zimmer Ferenc, Csicsics Béla, Gergely János, a kínzó- és kivégzőosztag emberei most a miskolci fogházban várják sorsukat. Majd elveszik méltó büntetésüket. De ez már a halottakat nem támasztja életre... Csató István.”

Az újságokból vett idézetek után nézzünk két helytörténeti kiadványt, melyekben a vészkorszakkal foglalkoznak a szerzők.

Tuba László – Lukács Albin – Bacsó András: „Mosonmagyaróvár és vidéke munkásmozgalmának története 1919. augusztus 1. – 1945” című munkából:

„A zsidóüldözés Mosonmagyaróváron és a járásban.

A magyaróvári járásban és a városban viszonylag kisebb létszámú volt a zsidó nemzetiségű lakosság, elmaradt mind az országos, mint a megyei arányoktól. Az 1941-es népszámlálási adatok alapján a városban és a járásban számuk 776 (az összlakosság 1,3 %-a). A város vezető körei a mindenkori kormány utasításait, a zsidótörvények rendelkezéseit következetesen végrehajtották. Néhány megnyilatkozásból ítélve, szívesen. Ebben azzal a rendszerrel azonosultak, amely Európában, 1920-ban elsőként alkotott intézményesített zsidóellenes rendelkezést a „numerus clausus” (1920. XXV. tc.).

Darányi 1938. március 5-i győri beszédéből ország-világ megtudhatta, hogy Magyarországon van „zsidókérdés” és azt meg kell oldani. A város lakói azonban még a zsidótörvények megalkotása előtt tudomást szerezhettek róla, hogy a kérdés – és akkor még kevésbé kegyetlen „megoldás” – mit jelent. Az történt, hogy korábban Magyarországhoz tartozó területről, Ausztriából az Anschluss után zsidókat Magyarországra toloncoltak.

Mosonmagyaróváron is figyelemmel kísérhették így annak az 58 embernek a hányódását, akik a város környékére kerültek.

Az első zsidótörvény (XV. t. c.) „A társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról” a zsidók arányszámát az ország gazdasági és szellemi életében 20 %-ban határozta meg. Az 1939. május 5-i IV. t. c. ezt az arányt 6 %-ra csökkentette. (Az

1941. augusztus 8-i XV. t. c. – a harmadik zsidótörvény – fajvédelmi alapon megtiltotta zsidók és nem zsidók házasságát.)

Az első és a második zsidótörvény a városban és környékén lakókat konkrétan alig érintette. Bár erkölcsileg súlyos kihatása volt az itt lakó zsidóságra nézve. Számarányukhoz képest szerepük a gazdasági életben jelentősebb, arányuk azonban a törvények szabta határok alatt maradt – néhány község kivételével, valamint Mosonmagyaróváron.

Egy 1940 áprilisában elrendelt felmérés szerint a városban és a járásban működő zsidó iparigazolvánnyal rendelkezők részesedése az összes iparosok közül az alábbi volt: Rajka 18,57 %, Dunakiliti 4,35 %, Oroszvár 1,45 %, Mosonmagyaróvár 14,68 %, Cikolasziget 10,53 %, Darnózseli 8,57 %, Kisbodak 14,29 %, Hegyeshalom 6,54 %, Halászi 1,28 %, Magyarkimle 26,32 %, Levél 4 %, Lébény 4,8 %, Mosonszentjános 4,04 %, Mosonszentmiklós 4,92 %, Mosonszentpéter 0,94 %, Mecsér 3,13 %, Mosonszolnok 0,74 %, Pusztasomorja 2,17 %. Már 1939-ben akadtak olyan városi vezető személyek, akik kifogásolták, hogy a hatóságok nem kellő szigorral járnak el különféle igazolások kiadásánál, „így illuzórikus a zsidótörvény végrehajtása”.

Bár Németország már 1942-ben kívánta a zsidók deportálását, erre 1944-ig nem került sor. Ezeket vonultattak be viszont munkaszolgálatra, ahol embertelen bánásmódban részesültek. A deportálások megkezdése után azonban – 1944-45-ben – itt volt a munkaszolgálatosok között a legnagyobb esélyük az életben maradásra. Még akkor is, ha tudjuk, hogy 1944-ig a munkaszolgálatosok közül becslések szerint a kegyetlenkedéseknek 42 ezer zsidó esett áldozatul.

A városban és környékén több munkaszolgálatos dolgozott. A mosonmagyaróvári helyőrség erőd, harcgyakorlótér, lőtér berendezése, laktanya fertőtlenítési munkálatokra két-három hónapos időtartamra 1 munkásszázadot igényelt.

Az ismert munkaerőhiány miatt a Vadásztölténygyár a H.M.-hez küldött felterjesztésében szakképzett zsidó munkaszolgálatosokat kért. Kérelmét azzal indokolta, hogy más lehetőséget a munkaerőhiány pótlására nem látott, mert már mindent megpróbáltak, hogy munkaerőt szerezzenek. „... ezen munkásszázadok – írják – egy része zsidó műszerészből, vasesztergályosból, szerszámlakatosból, órásból, aranyművesből, fogtechnikus-laboránsból vagy gyémántcsiszolókból állna.”

Több helyen zavart okozott az egészségügyi ellátásban a zsidószármazású orvosok munkaszolgálatra történő bevonultatása. Így Püski, Kisbodak, Dunaremete, Arak, Máriakálnok, Horvátjárfalu és Dunacsun maradt orvos nélkül, mert egy Halásziban és Oroszváron működő orvosnak megtiltották lakóhelye elhagyását. Voltak azonban olyan orvosok, akiket kórházban vagy körzetben foglalkoztattak munkaszolgálatosként. Ezek az orvosok szerettek volna összeköltözni családjikkal. Néhány esetben e törekvésük sikerrel járt, a helyi hatóságok ezt nem akadályozták meg, de az 1944 közepén benyújtott hasonló kérelmeket a felsőbb hatóságok már elutasították. Ekkor már megindultak a deportálások. 1944. március 19-ig az ország német megszállásáig még mindig Magyarország volt az utolsó menedéke, szigete a közép- és kelet-európai zsidóságnak.

A német megszállással súlyos fordulatot vett a zsidóüldözés. A menlevelek kivételével menekülésre alig nyílt lehetőség. A szomszéd országok (Szlovákia például) nem fogadták be a menekülteket.

1944. április 5-től elrendelték, kötelezővé tették a sárga csillag viselését. Április 9-én Hitler és Speer munkaügyi miniszter megállapodtak abban, hogy kényszermunkára százezer zsidót igényelnek Magyarországtól.

A kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter rendeletére április 21-én az összes zsidó tulajdonban levő üzleteket bezárták. 1944. április 26-án a minisztertanács elfogadta a zsidók lakásának igénybevételéről, és ezzel kapcsolatban számukra új lakóhely kijelöléséről szóló rendeletét. Lényegében gettókba tömörítésükről volt szó. A zsidólakosság számára a mérhetetlen szenvedés napjai következtek.

A főszolgabíró – főispánnak írott – levele tanúsága szerint május közepén megtörtént a város és környéke zsidóinak összegyűjtése. „... A magyaróvári járás területén volt zsidók már az elmúlt hó (május) 15-ével Mosonmagyaróvárra lettek áttelepítve és Mosonmagyaróvárrott az elmúlt hó utolsó napjaiban a gettó megalakított és így az abban lakók rendőrhatalósági engedély nélkül ki nem mehetnek...”

Kimutatás a nyilvántartásba vett és mosonmagyaróvári gettóba beszállított zsidókról: Rajka 134, (Az állandó lakóhellyel rendelkezők száma: 167.) Dunakiliti 5, Kisbodak 10, Darnózseli 9, Lipót 4, Magyarakimle 6, Horvátakimle 1, Cikolasziget 4, Lébény 24, Mosonszentmiklós 10, Mecsér 2, Halászi 6, Máriakálnok 3, Mosonszentpéter 12, Mosonszentjános 15, Oroszvár 4, Pusztasomorja 3, Levél 5, Hegyeshalom 7, összesen 297.

A város területén a népszámlálás adatai szerint 466 volt a zsidólakosság száma.

A városból és járás községeiből együttesen, az országosan elkezdődött deportálásokkal egy időben 760-780 személyt szállítottak a mosonmagyaróvári gettóba. A gettót az Ostermayer utca, Mosonvár utca és a zsidótemplom környéke által határolt területen jelölték ki. A megye összes zsidó lakosát Mosonmagyaróváron tömörítették, (sz. megj. Győr város zsidó lakossága kivételével.) 1944. május 15-től május 25-ig mintegy 1300 személy költözött be. A hatóságok a zsidók deportálásával kapcsolatos rendelkezést precízen végrehajtották. Ezt a főszolgabíró egy 1944. december 4-én kelt levele is megerősíti. Ebben írja: „... járásom területén 1944. május 15. óta zsidó fajú egyén nem tartózkodik.”

A gettó lakói rendkívüli súlyos helyzetben voltak, mert a legelemibb szükségleteikre szolgáló eszközöket (ruha, élelem, stb.) sem engedték a községi hatóságok magukkal hozni. Tekintettel arra, hogy Mosonmagyaróvárt jelölték az egész megye zsidóságának gyűjtőhelyéül, az életben maradáshoz elégséges ellátásról a városi közellátás terhére a városnak kellett gondoskodni. A helyzeten javítandó, május 26-án a polgármester kérte a magyaróvári, téti, győrszentmártoni és a győri főszolgabírókat, hogy a községekben maradt, az ellátáshoz szükséges anyagokat, ahol lehet, segítsenek Mosonmagyaróvárra szállítani. A deportáltak tulajdonát képező anyagok Mosonmagyaróvárra történő szállításáról, a segítség megérkezéséről nem tudunk. Aligha siettek a „város” megsegítésére.

Földrajzi helyzeténél fogva még egy szomorú feladat megoldása történt a város területén. 1944. október 15-e után a még Magyarországon levő zsidó munkásszázadok és a Budapesten maradt, mintegy kettőszázezer zsidó helyzete azonos lett a korábban vidékről deportáltakéval. A Honvédelmi Minisztérium 1944. október 26-i bizalmas rendelete szerint a magyar kormány hadifontosságú építési munkálatokhoz katonai kiegészítő szolgálatot teljesítő legénységet bocsátott kölcsönképpen a német hatóságok rendelkezésére.

Mintegy 70 munkaszolgálatos egységet indítottak útnak a magyar katonai hatóságok Nyugat-Magyarország felé. Több napos gyalogmenet után e munkaszolgálatos századok

átadása 1944. november 2-án Mosonmagyaróváron megkezdődött. A 70 század útba-indítási menetrendje az alábbi volt:

Indulás Budapestről X. 26. érkezés Mosonmagyaróvárra XI. 3.; indulás Budapestről X. 27. érkezés Mosonmagyaróvárra XI. 2.; indulás Budapestről X. 28. érkezés Mosonmagyaróvárra XI. 3.; indulás Budapestről X. 29. érkezés Mosonmagyaróvárra XI. 4.; indulás Budapestről X. 30. érkezés Mosonmagyaróvárra XI. 5.

1944. november 6-tól kezdődően a munkaszolgálatra alkalmasnak talált zsidókat Budapestről gyalogmenetben szintén nyugat felé irányították. Naponta 2 ezer személyt indítottak útnak. A budapesti-bécsi országút a szenvedések, a kínok útja lett. Az útvonal: Budapest. Piliscsaba-Dorog-Süttő-Szőny-Gönyű-Dunaszeg-Mosonmagyaróvár; illetve Budapest-Zsámbék-Vértestarján-Kocs-Bana-Abda-Mosonmagyaróvár. A november 6-án indított első csoport 12-én kellett, hogy megérkezzen Mosonmagyaróvárra, ahol a már korábban érkező csoportokat követően folyt a gyalogmenetben érkezők átadása.

Másfélmillió Pengőért 1944. második felében a Timföldgyár egy a Műselyemgyár környékén levő 7000 köbméter légtérű épületet vásárolt. Ebben az épületben helyezték el a városon 1944. novemberében átvonuló deportáltakat. (sz. megj. a Weisz Manfréd Traktor és Harckocsi gyár Mosonmagyaróvárra települt és a volt löpörgyári épületekben akarták a gyárat berendezni. Az egyik ilyen épület- mely a Műselyemgyár kerítése mellett volt – kitört ablakú pincéjében éjszakáztatták az átvonuló zsidókat, de ott legfeljebb 200-300 ember fért el. Ezért biztos, hogy a volt Mútrágyagyár területén és még más helyen is éjszakáztatták a városban az átvonuló zsidókat.)

Az úton elcsigázott, legyengült munkaszolgálatosokat a német hatóságok nem akarták átvenni, ezért a határmentén táborokban helyezték el őket. Akik bírták, építették a „Niderdonau” vonalat, akik nem, azoknak a nagy részét lemészárolták. De addig is, amíg, a határig – Mosonmagyaróvárig – eljutottak, borzalmas szenvedésen mentek át.

Az úton a kíséretet a Honvédség látta el. Az étkező- és hálóállomásokon az őrzési szolgálatot pedig a Csendőrség végezte. Személyenként a napi ellátás a „megállapított kenyéradagból”, valamint egytál „kiadós” meleg ételből kellett hogy álljon. Éjjelezési állomásnak olyan fedett helységet kellett kijelölni, ahol a kísért személyek a lakosságtól teljesen elkülöníthetők. Félték attól, hogy szánalmat kelt a látvány a lakosságban, illetőleg a kormány intézkedését ellenségesen fogadja, ha látja annak tragikus következményét. Egyébként a Honvédelmi Miniszter január hó 21-én kelt 1899/1 Kr. 1945. számú rendeletével szigorúan megtiltotta a zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést mind a katonai, mind a polgári egyének részére. A szálláshelyeken őrzésre a helyi nyilaskeresztes párt, hungarista mozgalom fegyveres pártszolgálatosainak tagjait is igénybe vették.

Az út kövei ha beszélni tudnának, amelyen végig vonszolták magukat az üldözöttek, szörnyű eseményekről számolnának be. A túlélők nem szívesen emlékeznek róla, a tettesek, kísérők ha élnek, mélyen hallgatnak. De mindennél többet mond az az alispáni utasítás, amely az alábbiakban olvasható.

A dokumentum döbbenetes vádirat!

Győr, Moson és Pozsony k.e.e. vármegyék alispánjától. 17185/1944. alp. Tárgy: utak és utak környékének rendben tartása.

V é g h a t á r o z a t. A vármegye területét átszelő utakon az ezeket szegélyező árkokban az utak környékén található emberi holttestek, valamint az utakat, s ezek környékét

szennyező emberi ürülékek, valamint az elhullott állati dög eltakarítása fontos közegészségügyi érdeke, ezért a m. kir. tiszti főorvos és a tvh. m. kir. állatorvos meghallgatása után a közegészségügyi állapotok fenntartása érdekében alábbiakban rendelkezem: a/ A talált emberi hullák összeszedése, elszállítása és eltemetése a hatályos jogszabályok rendelkezései szerint végzendő. Erre vonatkozó utasítást a 31.025/1876. E. M. sz. körrendelethez mellékelt halottkemi utasítás 12.-17. §-ai tartalmazzák. Az állami anyakönyvvezetők az anyakönyvi utasítás vonatkozó rendelkezései szerint tartoznak eljárni.

A talált hullák beszállítását a község köteles teljesíteni. A beszállítás olyan kocsin történjék, melynek alja és oldala deszkázott. A kocsi alját a kiszivárgó váladék becsurgásának felfogására alkalmas fűrészporral, vagy finom gyaluforgáccsal kell behinteni. A hullaszállításra használt kocsi minden egyes használat után fertőtlenítendő. Fertőtlenítésre legmegfelelőbb a frissen oltott mésszel való átmeszelés. A hullát beszállító kocsis és a temetői alkalmazottak egyéni fertőtlenítéséhez szükséges szerek beszerzése a 6000/1931. B.M. sz. r. 15. §-a alapján szintén a község kötelessége.

b/ Az emberi ürülékek eltakarítása az útörök kötelessége. Az úttestet szennyező ürülékek eltakarítása lapáttal történjék. Az ürülékek eltávolítása után az úttest frissen oltott mésszel fertőtlenítendő. Az ürülékek az út mentén ásandók el. Az árok mélysége legalább fél méter legyen. Az árokba öntött ürüléket befedés előtt mésszel fertőtleníteni kell. Az útörök fertőtlenítéséhez szükséges mésszel s meszelővel ellátandók.

Határozatom végrehajtásának ellenőrzésével a járási főszolgabírákat, a m. kir. tiszti főorvost, az illetékes m. kir. tisztiorvosokat bízom meg.

Győr, 1944. november 29. Kitartás! Éljen Szálasi! Alispán helyett: Dr. Hahn Géza s.k. vármegyei főjegyző.

Ez az utolsó útszakasz sok szenvedőnek az út vége volt.

A lakosság jelentős része együttérzéssel figyelte az üldözöttek szenvedését, nem volt ritka, amikor az együttérzésen túl többen tetteikkel is bizonyították e segítőszándékukat. Vállalva, kezdetben az internálást, később esetleg a fizikai megsemmisítés veszélyét is, segítő kezet nyújtottak a rászorulóknak.

A város vezetői az Anschluss után rövid ideig szánakoztak az üldözöttek sorsán, de tovább e szánakozáson nem jutottak.

A járás határmenti községeinek lakói már 1941-ben több zsidót – esetenként – családotól segítettek át Németországból, illetve a megszállt Ausztriából Magyarországra. Csak azokról az esetekről van tudomásunk, amelyeket a hatóságok lelepleztek, és a közreműködőket internálták, büntetőjogilag felelősségre vonták. A Németországból történő szöktetések Magyarországra zömmel 1941 végén – 1942-ben voltak. Később valószínűen csak a bujkáló, illetve Magyarországon megszökött személyek határon történő átcsempészéséről, illetőleg rejtegetéséről lehet szó.

A határon történő átsegítés akcióiban 26 személy közreműködését ismerjük. 42-50 személy Magyarországra történő szöktetéséről tudunk a dokumentumok tanúsága szerint. A valóságban a közreműködők és a segítséget kapó üldözöttek száma is ennek a többszöröse lehetett. Mert csak a lebukottak neve vált ily módon ismertté. Az egyik elítélt (6 hónap börtönbüntetést kapott, 6 hónapra internálták) tudatosan vállalta az akcióval járó veszélyt, az ítélet elleni fellebbezésében arra hivatkozott, hogy amit tett, azért tette, mert úgy vélte, hogy cselekményével "hazafias tettet" hajt végre. Nem véletlen, hogy 1942-ben a megsokasodott

szökésekkel a helyi lap is foglalkozott. „A magyar határrendőrségnek – írták – csendőrségnek és törvényszéknek egyre több munkát okoz a határon át ... folytatott embercsempészet.” Keserűen állapították meg, hogy jómódú polgárok is szerepelnek a határon való átsegítésben.

A lakosság egyre kiterjedtebben nyújt – egészen a bújtatásig – sokoldalú segítséget az üldözött szökevényeknek. A szolgabíró megtorlással, internálással fenyegetődött, de vajmi kevés eredménnyel. „A járás területén átvonuló zsidószállítmányokból egyes személyek elszélednek. Ezek felkutatása folyamatban van, de a győri magyar királyi csendőrsztyáparancsnokság értesítése szerint azért ütközik nehézségbe, mert az elszéledtek közül egyeseknek – írja – a lakosság szállást ad.” Kihirdeti ezért a községekben, hogy mindazokat, akik a zsidóknak szállást adnak, internáltatni fognak.

A munkára kiadott munkaszolgálatosok közül is egyre többen vállalkoztak szökésre. 1944. július 14-én a főhercegi uradalom márialigetpusztai területéről 3 munkaszolgálatos megszökött. E szökevények sikerre csak akkor számíthattak, ha a lakosság élelemmel, szállással, ruhával, stb. támogatta őket. Az elfogott szökevényekre kegyetlen megtorlás várt. 1944. október 15-e után a szökés gyanúja is elég volt a gyilkosságra. 1945. január 20-án történt. Halászból Mosonmagyaróvárra munkaszolgálatos zsidókat kísérték. Ezen zsidók közül a Halászi községben állomásozó és a hungarista légió parancsnoksága állományaiba tartozó katonák egyet elfogtak, mivel csapattestétől lemaradt. Szálláskörletükbe vitték, ahol ütlegelték, majd az illemhelybe zárták és ugyanaznap kb. 18 óra tájban két zászlós és katona a helyszínre kísérték, és ott agyonlőtték. (A gyilkosságot a Duna-parton hajtották végre.) Az áldozat kiléte nem ismert.

1945. március 15-én Laaber Mátyás magyarkimlei lakost azért fogták el, mert zsidószökevényeket bújtatott. Gróf József magyarkimlei és Weisz Miklós rajkai lakos 1944. december 1-én vagy 2-án szökött meg Mosonmagyaróvár környékén a 102/30-as légómentő kiegészítő munkaszolgálatos századból, a Győrből Mosonmagyaróvár felé vezető úton. Szökésüket követően Magyarkimlén, Novákpusztán és Hédervár községben bujkáltak. Laaber Mátyás istállójának padlására március 1-én mentek és letartóztatásukig ott tartózkodtak. Weisz Miklós kihallgatása során vallomásában elmondta, hogy Gróf József ajánlására mentek Magyarkimle község tájékára, mert ott véleménye szerint olyan emberek laknak, akik feltehetően nem fogják őket feljelenteni. Az ország teljes felszabadulása már közel volt, a bujkálás és az eljárás elhúzódása elégséges volt ahhoz, hogy mint Laaber Mátyás, mind a két menekült életben maradjon.

A fasiszta fajelmélet egész Európára nézve gyászos következményekkel járt. Azonban nemcsak a több millió zsidó esett annak áldozatául. A fasiszta fajelmélet szerint a cigányság is az „alsóbbrendű fajhoz” tartozott. Európában a cigányok tízezreit zárták koncentrációs táborba és pusztították el. A Magyarországon is megvetett és megalázó helyzetben tartott cigányokra is a koncentrációs tábor várt.

A cigányok elleni rendszabályok 1944 végén a magyaróvári járásban, illetőleg a városban is megjelentek. Elrendelték minden 16 éven felüli és aluli cigány összeírását, nemek szerinti bontásban. Halászi, Lébény, Mosonszentjános, Cikolasziget, Sérfenyősziget, Pusztasomorja községekben írták össze a cigány lakosságot összesen 96 főt.

Tudomásunk szerint a hatóságok a cigányok összeírásán túl nem jutottak, a járás területén nem került sor a cigányok koncentrációs táborba történő szállítására, de annak megvalósítására megtették az előkészületeket.”

Dr. Molnár Ernő: „Győr Munkásmozgalma a II. világháború idején 1938-1945. című könyvből azért vettünk idézeteket, mert Győr volt akkor is a

megyeszékhely, és amit ott határoztak, ami ott történt, az a mi tájunkra is vonatkozott. És azért is, mert Győrben volt a megyei gettó felállítva, oda szállították a Mosonmagyaróváron összegyűjtötteket is, és onnan szállították el őket Auschwitzba.

„A helyi lapok is dicsekedtek azzal, hogy Magyarországon jött létre elsőnek ellenforradalmi, fasiszta rendszer, „tetteinkkel (t.i. a Tanácsköztársaság leverésével – ME) megelőztük a fasizmust, megelőztük a nemzeti szocializmust”.

A politikai elméletben nagy szerepet játszott a magyar felsőbbrendűség hangoztatásában megnyilvánuló nacionalista fajelmélet. A biológizáló fajelmélettel nem tudtak mit kezdeni, ezért ezt lényegében el is vetették...

A vármegye thb. 1938, május 16-i ülésén a főispán bejelentette, hogy a megye lakosság, köztük a németajkúak is, az Anschlusst nyugodtan fogadták. „Ez a magatartás megszilárdíthatja bennünk azt a hitet, hogy német ajkú polgártársaink hű fiai magyar hazájuknak”... Ugyanakkor még a liberális helyi sajtó is a németbarátságról igyekezett meggyőzni a szövetségeseket, de elhatárolja magát a szélső jobboldali álláspontoktól is... A háború első éveit után azonban a behódoló hang kezd eluralkodni. „A nyugathoz tartozunk ... Nemzeti öncélúságunkban nem mehetünk odáig, hogy elfeledkezzünk a mai Európában uralkodó győzelmes szellemről”...

Már a választások (1939 évi) előtt mind az országos, mind a helyi politikai élet egyik legélesebb politikai küzdelmekre módot adó kérdése a két zsidótörvény végrehajtása volt, ez a választások után tovább élesedett... A józan felismerések mellett a helyi sajtóban szélsőséges antiszemita írások igyekeztek a társadalmi problémákról elterelni a figyelmet. Ezek szerint a „zsidóság túlzott arányban tartja járom alatt” a gazdasági életet. ... Nem a német terjeszkedés a fő veszély – írta az egyik győri lap -, amelytől olyan sokan óvnak bennünket, hanem a zsidó tőke uralma.”...

A zsidótörvények nyomán sorra születtek a zsidóellenes intézkedések és rendeletek, a győri jobboldal mégis türelmetlennek bizonyult. ... A helyi jobboldali sajtónak azonban semmi sem volt elég a „zsidókérdés végleges” elintézését sürgette. „Őszintén megvalljuk, jobb szeretnénk soha zsidókról, árdrágítókról nem írni... Sokkal jobban szeretnénk azt, ha már régen elfelejtettük volna, ha zsidókérdés volt Magyarországon.”...

1943. február 11-én a MÉP Győri városi szervezeteknek a választmányi ülésén az egyik kerületvezető javaslatként terjesztette elő, hogy „1. A zsidóság szabadságát korlátozni kell; 2. Meg kell jelölni minden zsidót kivétel nélkül. Telepítsék őket azonnal egy helyre; 3. Szabad utazásokat korlátozzák; 4. Kobozzák el rádiójukat”. A MÉP győri jobboldali vezetői tehát már egy évvel korábban a központi előírásokhoz képest követelték a sárga csillag viselését és a zsidók gettóba hurcolását (sz.megj. és ez volt az egész megyében az általános tömeges vélemény, így nálunk is. Egyenes az út az 1944-es német megszálláshoz, annak kedvező fogadtatásához.) ...

1944. március 19-e után a németek által irányított magyar hatóságok legfőbb feladatuknak az un. „zsidókérdés végleges megoldását” tartották. ... 1944. április 7-én elfogadták a zsidónak minősülő magyar állampolgárok elkülönítéséről szóló rendeletet, vidéken gyűjtőtáborokba, a városokban gettókba való tömörítését. ...

Győrben a lakhatatlanná nyilvánított Budai úti barakkokban kijelölték azt a gettót, ahová az egész megye zsidóságát, így Mosonmagyaróvár és a mosonmagyaróvári járás községeinek zsidóságát is összegyűjtötték. A Budai úti barakk gettó megszervezésében hírhedt szerepe volt Neszmélyi Zoltán csendőr századosnak, a gettó parancsnokának és egy

Schmidt nevű (magyarul is beszélő) SS Obersturmfürernek, akik ott olyan szörnyűségeket tettek, hogy a keresztény egyházak sok üldözöttet befogadtak (elrejtettek). ... Így többek között a győri és pannonhalmi Szent Benedek rend is. Győrött báró Apor Vilmos püspök lett az antiszemita intézkedések elleni harc, a németellenesség, később a nyilas terror elleni fellépések egyik fő szószólója. Apor püspök keményen felemelte szavát a zsidók elleni kegyetlenkedések miatt. 1944. pünkösdjén, a székesegyházban elmondott prédikációjával, a megye és a város jelenlevő vezetői, előkelőségei felé fordult: „És aki megtagadja a kereszténység alaptörvényét, a szeretetről és azt állítja, hogy vannak emberek, vagy csoportok, és fajták, amelyeket gyűlölni szabad, legyenek azok akár négerek, akár zsidók, az bármennyire kérkednék is azzal, hogy keresztény, olyan mint a pogány és nyilvános bűnös. ... És Mindaz, aki ilyen kínzásokat helyesel, és azokon részt vesz, súlyos bünt követ el és addig feloldozást nem kap, amíg ezt a nagy bűnét jóvá nem teszi”. Nekik köszönhetik a cigányzenészek, hogy nem deportálták őket. ...

De milyenek is voltak a Budai úti barakkok épületei? A másik nyomor telep a Budai úti „barakkházak az első világháború idején katonaság elszállásolása céljára építették, a háború után a város megvette az államkincstártól szükséglakások céljára... A telepen a legnagyobb nyomor uralkodott. ... a barakkok tetőzetén, annak hiányosságain az esővíz a lakásokba befolyik, s némely épületnél ez olyan méreteket ölt, hogy a lakókat valósággal kiönti.... Az épületek olyan rossz állapotban vannak, hogy azok összedőlésétől kell tartani.” ... (sz. megj. Ez az épület-rom együttes lett a megye zsidóságának gettója. Kirablásuk, Auschwitzba szállításuk után hadifogolytábor és átmeneti gyűjtő gettóként működött.)

„A legkegyetlenebb terror uralkodott a Budai úti, a bombázások után viszonylag épen marad barakképületben lévő hadifogolytáborban és átmeneti gyűjtőgettóban. A terror irányítója és személyes résztvevője Hoffer Károly tartalékos őrmester mosonmagyaróvári fűszer nagykereskedő, a barakktábor őrsparancsnoka volt. A barakkokban, ebben az időben kb. 70-80 zsidó férfi és nő munkaszolgálatos volt, továbbá kb. 80-90 román hadifogoly. 1945 januárjában, a táborban szovjet hadifoglyok is voltak... Ebben a gyűjtőtáborban olyan zsidó személyeket szállítottak, akik vagy munkatáborokból, vagy deportálási menetekből maradtak le, illetve szöktek meg. Havonta egy-két alkalommal menetszázadokat állítottak össze a tábor lakóiból és Németországba szállították őket.

Hoffer, miután látta, hogy felettesei a tábor irányítását teljes mértékben rábízták, nem törődött az itt lévő embertelen viszonyokkal. ... Állandóan razziákat, kutatásokat tartott elrejtett értékek után. Az újonnan érkezettektől, de a régi táborlakóktól is minden értéket elszedett. Az elkobzott értékekből nagy mulatozásokat rendezett a táborban... 1944 decemberében báró Strahlendorf Gyula a NSZSZ járási vezetője, akivel Hoffernek jó viszonya volt, 3-4 alkalommal megjelent a táborban, minden esetben „szolgálati jeggyel” embereket vitt el, akiket a Duna-parton kivégeztek. Hoffer szerint Strahlendorf összesen 38 munkaszolgálatost vitt el kivégzésre. A Budai úti barakktábor szörnyűségeiben nagy szerepe volt Kövessy István századosnak, aki 1944 decemberétől 1945 márciusáig a 202 sz. munkavezető őrs parancsnoka volt. ...Az általa aláírt „szolgálati jegyekre” adtak ki a táborból a nyilasoknak munkaszolgálatosokat – kivégzésre. A nyilas terrorban, a kegyetlenkedésekben fő szerepet játszott a Nemzeti Számonkérő Szék. Ennek megyei parancsnoka Demeter Zoltán csendőr-százados volt, a „diplomás szadista”.” (sz. megj. Demeter százados járásunkban is tevékenykedett, pl. Lébényben, Darnózselin végzett felderítéseket és „intézkedett”.)”

Két újabb kiadvány foglalkozik a mosoni táj zsidóságával, kiemelten a vészkorszakkal. Mindkettő szakmunka, az abban foglaltak teljesen hitelesek.

Holocaust Magyarországon sorozatban, 1994-ben megjelent „Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének történetéhez” (Iratok a Győr-Sopron megyei levéltárból

I. füzet) összeállította és a bevezetőt írta Gecsényi Lajos és Varga Imréné c. kiadványból, idézzük az alábbiakat:

„Az utóbbi években megnőtt az igény a Horthy-rendszer évtizedeinek tudományos vizsgálata, a német megszállás és a nyilas uralom közti összefüggések történet-hű bemutatása iránt. A régiókban számos régi és új ellentét a nemzetiségek, vallások, kultúrák iránti toleranciának a szükségességére figyelmeztet. Egyre inkább nyilvánvalóvá válik az a felismerés, hogy az ország konszolidációját nem a külső és belső ellenség keresése, a társadalmi-gazdasági válságokért a felelősség áthárítása, bűnbak-keresés hozza meg, - hanem ellenkezőleg. Az csakis a pártoktól, nemzetiségtől, vallástól, sőt ideológiai elkötelezettségtől független közmegegyezésen alapulhat. ...

Azt tapasztaljuk, hogy sokan kételkednek az idők távlatából mára már hihetetlennek tűnő döntések, magyarázatok és események valóságtartalmában. Mások, új kirekesztés félelmétől vezetettve hallgatnak. Nem kevesen az erkölcsi felelősség elhárítása végett választják a zsidókérdés és az antiszemitizmus dolgában a hallgatást. Évtizedes elhallgatások, téveszmék és felderítések után ezért a Holocaustról újra, meg újra a tények nyelvén kell szólnunk. ...

Történelmi körökben vita folyt arról, hogy 1920, a „*numerus clausus*” életbelépése, - vagy 1938, a hivatalosan első zsidótörvénynek mondott, a „zsidók térfoglalásának” korlátozását célzó törvény parlamenti megszavazása, - 1941. augusztusa, mikor az itt élő, állampolgárságot nem nyert zsidó embereket magyar hivatalos közegek Kőrösmezőn át kitoloncolták, a hadműveleti területen az SS különítmények többségüket legyilkolták -, vagy 1944. március 19. – a német megszállás dátuma jelzi-e a XX. századi véres zsidó-üldözés kezdetét Magyarországon. ...

A ma élő nemzedékek feladata tehát a teljes történelmi igazság feltárása – mivel ez a gyógyulás egyetlen hatékony eszköze. Jelen sorozat éppen e valóban történelmi feladatnak a megoldásához kíván hozzájárulni a maga eszközeivel. Egyetlen célt tűz maga elé – az 1938-as és az azt követő zsidótörvények végrehajtását, helyi megvalósítását kíséri nyomon, főleg az 1944. évből A „végleges megoldásra” törekvő Sztójay-kormány és az intézkedéseit támogató társadalmi erők tevékenységét a helyszínen mutatja be. ...

Meggyőződésünk, hogy a dokumentumok a maguk pontosságában és nyers realitásában önmagukért beszélnek.

Tudtuk, - noha fájdalmas volt ezzel szembenéznünk – hogy 1944-ben a magyar közigazgatás több mint 287.000 alkalmazottja beleértve a rendőrség, pénzügyőrség és csendőrség állományát is – személyre való tekintet nélkül, és mint kötelességtudó tisztviselő valamilyen formában részt vett a helyi zsidóság kiirtásának előkészítésében. Együttműködőkre talált a konzervatív és jobboldali társadalmi szervek, a vagyonehes egyének és gazdasági tömörülések hálózatában. A kormány eredetileg más funkciókra létesült intézményeket is bevont a végrehajtásba, mint pl. az Értelmiségi Munkanélküliek Kormánybiztossága, Településügyi Hivatal, Vitézi Szék stb. S bár a zsidóüldözés nyíltan bevallott cél volt, mégis több szervezetet fedőnévvel működtetett (pl. Közjóléti Szövetkezet, ingatlanok elosztására, „Nemzetközi Beraktározási És Szállítmányozási Kft.” bevagonírozás szervezésére, stb.). ...

Nem embereket akartunk el, vagy megítélni, hanem egy rendszert, amely önmaga fenntartása és nacionalista céljai érdekében, valódi külpolitikai érdekeit és saját állampolgárait feláldozta. ...

A magyar kultúra és oktatásügy fejlesztésében az alapkutatások, kézikönyvek, tudományos segédeszközök létrehozása a legdrágább foglalatosság és legkevésbé kecses jövedelemmel. A Soros Alapítvány nagyvonalúan ennek a tevékenységnek a szponzorálását vállalta, ezért érdemei elévülhetetlenek. Kiadványunkat is ilyen segédanyagnak tartjuk, szerény hozzájárulásnak a magyar köznevelés ügyéhez. ...

1941. Internálási határozat egy horvátjásfalui lakos ellen, aki ausztriai zsidó polgárok menekülésében segédkezett. Magyaróvári járás főszolgabírájától 2673/1942. T: Jankovits János horvátjásfalui lakos rendőrhatósági őrizet alá helyezése. Véghatározat: Jankovich János 1909. évi horvátjásfalui szül. – horvátjásfalui lakost a 8120/1939. M.E. sz. rend. 1/b. pontja alapján, mint a közrend szempontjából és gazdasági okokból káros tevékenységet folytatott egyént rendőrhatósági őrizetbe venni, és internálótáborba helyezni rendelem. Indokolás: Az oroszvári m.kir. csendőrőrs 56.bón. 1942. sz. jelentése alapján tudomást szereztem arról, hogy Jankovich János 1941. májusában, novemberben és december havában, 1942. január és március havában 5 alkalommal részes volt abban, hogy zsidófajú egyének Németországból Magyarországra az országhatáron át, jogtalanul történt érkezése sikerrel járt. Két esetben ezen kívül kísérletet tett arra, hogy zsidófajú egyének Magyarországra való átszöktetése megszerveztessék. Mindezeket jogtalan anyagi haszon szerzésének reménye miatt tette. ... A véghatározat Jankovich János előtt kihirdettetett, aki ez ellen fellebbezést jelentett be, amely külön jegyzőkönyvbe lett foglalva. Mmóvár, 1942.VI.22. dr.Schmack sk. főszolgabíró. ...

A Kühne Mezőgazdasági Gépgyár a zsidótörvény alapján elbocsájtja tisztviselőit. Részlet a mosonmagyaróvári Kühne Mezőgazdasági Gépgyár igazgatósági jegyzőkönyvéből.

A zsidótörvényt illetőleg vállalatunknál az Értelmiségi Kormánybiztosság vonatkozó végzése alapján 1942. évi június hó 30-ig újabb aránycsökkenést nem kell végrehajtanunk. Miután azonban a 7 %-os magánalkalmazotti fizetési pótlék és néhány fiatal tisztviselőnk katonai bevonulása az 1940. évi június hó 30. arányszámokat kisebb mértékben rontotta, kénytelenek vagyunk egy régi, 1936. évi június hó 1-e óta szolgálatunkban álló tisztviselőnk, Lukács Józsefet f. évi december hó 31-el vállalatunk kötelékéből elbocsátani; a törvényes felmondási időre szóló fizetés és a végkielégítés együttes összege 4 922. 27. ...

Tisztifőorvosi jelentés két zsidó falusi orvos működésének akadályozásáról.

M.kir. tisztifőorvos, Győr. 769/1944. Tárgy: Honvédelmi munkaszolgálatos zsidó orvosok működésének biztosítása.

Polgármester Úrnak Győr. Tisztelettel jelentem, hogy a halászi körjegyző telefonon leadott értesítése szerint a német katonai parancsnokság dr. Sugár László halászi és dr. Farkas Ernő oroszvári honvédelmi munkaszolgálatra kirendelt zsidó orvosoknak megtiltotta lakóhelyük elhagyását.

Ezen rendelkezés következtében dr. Sugár László nem tudja a közegészségügyi kör községeiben, név szerint Püski, Kisbodak, Dunaremete, Arak és Máriakálnok községekben, dr. Farkas Ernő pedig Horvátjásfalú és Dunacsun községekben külszolgálatát ellátni.

Tisztelettel kérem a német katonai parancsnokságtól olyan engedély kieszközlését, hogy megnevezettek a közegészségügyi kör községeibe zavar nélkül kiszállhassanak. Győr, 1944. március 27. olvashatatlan aláírás sk. m.kir. tiszti főorvos. ...

Alispáni körrendelet a zsidó polgárok összeírásáról és szigorúbb ellenőrzéséről. Győr, Moson és Pozsony k.e. e. vármegye alispánjától. 6347/1944. alp. Tárgy: A zsidófajú egyén sárgacsillag viselésének hatékonyabb ellenőrzése.

Valamennyi járás Főszolgabírájának, valamennyi községi Elöljáróságnak, M. Kir. Csendőrszárnyparancsnokságnak Székhelyeiken.

A zsidófajú egyének hatékonyabb ellenőrzése céljából elrendelem, hogy a községi elöljáróságok minden hatodik életévét betöltött zsidófajú egyént írjanak össze nemre való tekintet nélkül és a főszolgabírákhoz terjesszék be. ...

Gondoskodjanak továbbá az idegen városok községekből beszivárgott zsidók kiutasítása, súlyos megbüntetése, illetőleg internálása iránt azzal, hogy az idegen községből beszivárgott zsidónak szállást adót is vonják bűnrészesség címén kihágásilag felelősségre. Győr, 1944. április 19. Dr. Telbisz Miklós sk. alispán. ...

Csendőrségi feljelentés egy rajkai zsidó polgár ellen, aki élelmiszert próbált megmenteni családjá számára.

M.kir.székesfehérvári II. csendőrkerület. Rajkai gy.örs. 164.bün.1944. Feljelentés. Gyanúsított: Spuller József Rezső. Bűncselekmény: Árulvonás vétsége.

A kir. járásbírósnak Mosonmagyaróvár. Rajka, 1944. május 3. Az eljárás alapjai: Folyó hó 2-án Rajka községben az őrsjárőrségnek Mohácsi (: Mózer János) rajkai lakos bejelentette, hogy 1944. április 30-án, Spuller József rajkai lakos zsidó, Rajka községben, amikor az ottani zsidók házáinál német katonák házkutatást tartottak, átadott neki egy fehér zománcos bödönt kb. 5 kg libazsírral, és egy papírzacskóban kb. 6 kg. nullás lisztet azzal, hogy azt rejtse el.

Gyanúsított: Spuller József Rezső szül. 1890. február 1-én Rajkán, izr. nős, Körner Ilonával, 2 gyermek atyja, rajkai illetőségű és odavaló /: 252. házsám alatti:/ lakos, írni, olvasni tud, napszámos-alkalmi munkás, katona volt, vagyontalan, büntetlen. Beismerte, hogy 1944. április 30-án Rajka községben, Mohácsi János rajkai lakosnak elrejtésre átadott egy bödönben 4 kg 90 dkg olvasztott libazsirt és egy papírzacskóban 6 kg 50 dkg nullás lisztet. Előadta, hogy a kérdéses napon a községben német katonák a helybeli zsidóknál házkutatást tartottak. Ezt megtudta és attól félt, hogy az ő készletét is elviszik, ezért kérte fel Mohácsit az elrejtésre. Mohácsi kérésére a felsorolt dolgokat átvette, és lakására vitte. Védelmére azt hozta fel, hogy azért rejtette el a zsirt és lisztet, mert attól félt, hogy a németek elviszik. ...

Főszolgabírói jelentés a zsidó polgárok számáról. Magyaróvári járás főszolgabírájától. Tárgy: Zsidónak minősülő személyek számának bejelentése. 3075/1944.

Alispán Úrnak, Győr. A mai napon fenti tárgyban távbeszélőn kapott rendeletére tisztelettel jelentem, hogy a magyaróvári járás területén 297 zsidónak minősülő személy tartózkodik a községekben. A járáshoz város nem tartozik. Mosonmagyaróvár, 1944. V. 4. Dr. Schmack sk. főszolgabíró. ...

A győri Ügyvédi Kamara határozata a zsidó ügyvédek tagságának megszüntetéséről.

A győri Ügyvédi Kamarától. 259/1944. szám. Az 1210/1944. M. E. sz. rendelet 5. par.-ának végrehajtása tárgyában a kamara választmánya az aláírt helyen és napon megtartott ülésében meghozta az alábbi határozatot:

A választmány a felhívott rendelethely alapján 1944. évi május 8-iki joghatállyal elrendeli... dr. Stadler Ignác és dr. Weisz Lajos mosonmagyaróvári, -... lakos ügyvéd... névjegyzékéből való törlését. ... A győri Ügyvédi Kamara választmányának Győrött, 1944. évi május hó 8. napján tartott üléséből. Olvashatatlan aláírás sk. titkár, olvashatatlan aláírás sk. elnök. ...

Iratok egy másfél éves állami gondozott gettóba szállításáról. Állami Gyermekmenhely Igazgatósága Szombathely 2439/1944. Tárgy: Steiner József ügye. Hiv. szám: 1324/1944.

Községi Elöljáróság Halászi. Steiner József gyermek izr. vallású, így elkülönített táborba kell helyezni. Az itteni rendőrkapitánysági hivataltól nyert értesítés szerint a főszolgabíró úrnak kell a járás területén lévő kijelölt elkülönítő helyre azokat a menhelyi gyermekeket elhelyezni, akik a járás területén laknak és származásuk szerint zsidónak tekintendők. Szombathely, 1944. május 15. Dr.Pankotay-Niedermayer sk. egészségügyi főtanácsos igazgató-főorvos.

1324/1944. Tárgy: Steiner József menhelyi gyermek Mosonmagyaróvárra szállítása. Hiv.szám: 3339/1944.

Főszolgabíró Úrnak, Mosonmagyaróvár.

Jelentem, hogy fentnevezett május 29-én szállítattott be Mosonmagyaróvárra. Ezen körülményt a szombathelyi m.kir. Állami Gyermekmenhelynek bejelentettem. Halászi, 1944. június 9. olvashatatlan aláírás sk. vez. jegyző. ...

Főszolgabírói utasítás a Győr környéki zsidó polgároknak a magyaróvári gyűjtőtáborba szállításáról.

Tószigetcsilizközi járás főszolgabírája. Győr. 3193/1944. Azonnal kérem telefonon leadni az összes jegyzőnek:

Az összes sárgacsillag viselésére kötelezett zsidók családtagjaikkal, ill. hozzátartozóikkal együtt 15. 16. és 17-én a községek által rendelkezésre bocsátott, ill. kirendelt előfogatokkal Magyaróvár városába lesznek szállítva.

Az előfogatokat az előjáróságok kötelesek megfelelő számban kirendelni és megfelelő mennyiségben rakodómunkásokat is. Az összes költségeket a zsidó hitközség fogja megtéríteni. ...

A csendőrörsök fogják a transzportokat kerékpáron kísélni. Az örsök azonnal fel fogják venni a jegyző urakkal ezen ügyben az érintkezést, és velük állapítsák meg a további teendőket.

A zsidók kiértésítendők azért, hogy podgyászaikat az indításkor készenlébbe helyezték. Közlendő velük, hogy Magyaróvár városába lesznek elhelyezve. Magyaróváron a zsidókat Frischmann Oszkár magyaróvári megbízott fogja átvinni. ...

Mihelyt ez az elszállítás megtörtént egy-egy községből – azonnal tegyenek hozzám telefonon a kérdéses kimutatás betérjesztéséig is jelentést. Győr, 1944. május 13. főszolgabíró. ...

Főispáni rendelkezés a deportált zsidó polgároktól elkobzott rádiók szétesztéséről. Győr, Moson és Pozsony k.e.e. vármegyék és Győr sz. kir. város főispánjától. 377. főisp. 1944. Tárgy: A zsidók tulajdonában volt és igénybevett rádiókészülékek szétesztása. ...

Polgármester Úrnak, Mosonmagyaróvár. A zsidók tulajdonában volt és igénybe vett rádió vevőkészülékek szétesztása során a m. kir. Belügyminiszter Úr gondoskodni kíván arról, hogy ezekből a rádió vevőkészülékekből egyes magánszemélyek is kaphassanak abból a célból, hogy ezeknél a magánszemélyeknél a rádió használata a helyes közvélemény kialakításának céljára eszközül szolgálhasson. ...

Ismételten nyomatékosan hangsúlyozom, hogy az említett rádiókészülékekből csak azok kaphatnak, akinél a közvélemény kialakítása szempontjából a rádiókészülék használatának jelentősége van. ... Győr, 1944. május 22. Dr.Kászonyi sk. főispán. ...

Főszolgabírói határozat egy zsidó polgár internálásáról.

A magyaróvári járás főszolgabírájától. 3501/1944. Tárgy: Lunczer Ferdinánd volt magyarakimlei lakos internálása. Véghatározat. Lunczer Ferdinánd magyarakimlei lakost, aki 1892. évben Magyarakimlén született, izr. vallású, kereskedő a 8130/1939. M. E. rendelet 1/d. pontja alapján, mint a közrend szempontjából és gazdasági okokból az országra nézve káros egyént rendőrhatalom őrizetbe veszem és internálása, munkatáborba helyezése iránt az eljárást elrendelem.

Indokolás: A kisbodaki m.kir. Csendőrség 149/bűn. 1944. szám alatt kelt feljelentése szerint Lunczer Ferdinándot és nővérét Lunczer Juliannát akkor, amikor a zsidók Mosonmagyaróvárra való telepítése folyamatba tétetett, tetten érték, amint be nem jelentett vagyonukat jogtalanul magukkal vinni megkísérelték. ... Mosonmagyaróvár, 1944. május 23. Dr. Schmack sk. főszolgabíró. ...

Főszolgabírói határozat a munkaszolgálatra rendelt zsidók kerékpárjuk visszaadása iránti kérelmének elutasításáról.

Magyaróvári járás főszolgabírájától 3752/1944. Tárgy: Spuller József és 4 társa volt rajkai jelenleg mosonmagyaróvári lakosok kerékpárjaik visszaadása.

Határozat. Frischmann Oszkár mosonmagyaróvári zsidó vezető hivatalomhoz azon kéréssel fordult, hogy Spuller József, Klinger Gyula, Reisner Ferenc, Reisner Aladár és Schwartz Izidor volt rajkai lakosok, akik folyó évi május hó 6-ika óta honvédelmi munkajegy alapján Hegyeshalomban és török pusztán honvédelmi munkát teljesítenek a csendőrség által Mosonmagyaróvárra átköltöztetésük során átvett kerékpárjaik visszaadassanak, mert a honvédelmi munka könnyebb teljesítése szempontjából arra szükségük van.

Tekintettel arra, hogy időközben oly rendelkezés adatott ki felsőbb helyről, hogy honvédelmi munkajeggyel foglalkoztatott és vidékre kihelyezett zsidók a részükre kijelölt helyre visszarendelendők, illetve vidéken munkát nem végezhetnek a kérelmet tárgytalansága folytán teljesíthetőnek nem találom.

Miről Frischmann Oszkár zsidó vezetőt Mosonmagyaróvár II. értesítem. Mosonmagyaróvár, 1944. V. 27. főszolgabíró. ...

Zsidó gyógyszerész fizikai kisegítőként történő foglalkoztatása iránti kérelem.

Méltóságos Alispán Úr! Győr.

Méltóságos Uram! Tisztelettel kérem Méltóságos Urat, méltóztassék megengedni, illetve hozzájárulni, hogy a mosonmagyaróvári zsidó internáló táborban lévő valamelyik zsidó gyógyszerész, laboránsként, gyógyszerertáramban dolgozhasson.

Az illető személy, a gyógyszerertárban a közönséggel nem érintkezne, hanem a hátsó helyiségekben, felügyeletem alatt különféle fizikai munkát (gyógyszerrendelések felbontása, kenőcsök keverése, stb.) végezne.

Az internáló tábor parancsnoka, az illető zsidó gyógyszerészt rendőri felügyelettel kísértetné reggel a munkahelyre, este pedig szintén rendőri felügyelettel vissza a táborba.

Kérésemet azzal bátorodom indokolni, hogy keresztény gyógyszerészt munkatársként kapni lehetetlen. A mai rendkívüli idők, úgy a gyógyszerertári napi munkát, valamint az adminisztrációt, a békebeli elfoglaltság sokszorosára emelte. Ezen szolgálatot csak munkatárs segítségével tudom biztosítani és ezzel közegészségügy, illetve közérdek követelményeinek megfelelni.

Tekintve, hogy keresztény munkatárs jelenleg nincsen, átmenetileg méltóztassék megengedni, hogy legalább fizikai munka elvégzésére a zsidó internáló táborból, naponta, mint laboráns, zsidó gyógyszerész bejár hasson.

Tiszteletteljes kérésemet megismételve, maradtam Méltóságos Úrnak alázatos tisztelettel Teutsch Oszkár sk. gyógyszerész. Mosonmagyaróvár, 1944. VIII. 28. ...

Csendőrségi jelentés egy munkaszolgálatos öngyilkosságáról. Tárgy: Weisz Miklós 1912 budapesti születésű zsidó halálesete 6969/944.

Távmondattal. A lébenyi csendőrőrs tábeszélőn bejelentette, hogy Weisz Miklós 1912. budapesti születésű, atyja: Weisz Mór, anyja Kohn Teréz a m.kir. 101/40. Honvéd Kisegítő Munkásszázad állományaiba tartozik és ma reggel a mosonszentmiklósi vasútállomás közelében a sínek között a vonat elgázolása folytán holtan találták. A fenti adatok a nála lévő okmányokból lettek megállapítva, dr. Kiss öttevényi vasúti orvos megvizsgálta a helyszínen. Az orvosi megállapítás és nyomozás adatai szerint öngyilkosság látszik fennforogni. Az eset a Kir. Ügyészségnek jelentve lett, aki a temetési engedélyt megadta. Leadta Kondor főtörm. 445/944. bűn. szám. Vette: 1944. évi november hó 13-án.

A mosonmagyaróvári temetőgondnok elszámolása 26 kivégzett munkaszolgálatos temetési költségeiről.

Igazolvány. Igazolom, hogy Aminger József és Wimer János temetőőrök 26 zsidóhullákat(!) a horvátkimleai határról (Dunapartról) a zsidó temetőbe szállítottak és eltemették. – Az első csoportban 12 személy volt és azért személyenként 32.- P.- kapnak 14.- P.-t az eltemetésért, és 18 P. kapnak a szállításért (2 fuvar és 3 ember) $32 \times 12 = 384.-$ P.

A második csoportban 14 személy volt és azért személyenként 20.- P.-t kapnak 10.- P.-t az eltemetésért és 10.-P-öt a szállításért (2 nap=280.-P.) Ez összesen 664.- P.-öt tesz ki.

A 26 fő eltemetését igazolom. Mosonmagyaróvár, 1945. január 20-án. Kitartás! Éljen Szálasi! Fischer György sk. temető gondnok. ...

Jegyzőkönyv a mosonmagyaróvári kórházban ápolts zsidó betegekkel szembeni bánásmódról. Felvételtes Mosonmagyaróvárrott közkórház gondnokirodájában, 1945. évi február 21. napján.

Jelen vannak: Dr. Kőhalmy László polgármester, Dr. Szalay Sándor városi ügyész, vm. tb.t főügyész, Dr. Zsibóy István kórházigazgató főorvos, Dr. Horváth Zoltán helyettes igazgató szülész-nőgyógyász r.főorvos és Veres Béla kórházgondnok, mint jegyzőkönyvvezető.

Eljáró polgármester ismertette Dr. Teremy Gábor orvosászlós és társai által, a Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom mosonmagyaróvári párthelyiségében, a Karolina közkórházban 1945. január 30-án megejtett vizsgálatról felvett jegyzőkönyvet. ...Weisz Vilmos zsidó kmsz.-t a 102/205 kmsz. Móvári Kühne gyári félszázad-parancsnokság küldte be 1944. december hó 13-án combnyaktöréssel. Jelenlegi állapota kórházi ápolást nem igényel. Fekve szállítható. A helyi Nyilaskeresztes Párt Szervezettől cca. két héttel ezelőtt 3 pártszolgálatos egyén jelentkezett Dr.Kishalmy Lajos sebészfőorvos úrnál, aki azt a felvilágosítást adta, hogy fekve szállítható, mire kijelentették, hogy másnap elviszik. Az elszállítása azonban a mai napig sem történt meg.

Berger Dénest a mosonszentjánosi 102/211 kmsz. utalta be 1945. január hó 3-án. A Pártszervezet ellenőrzése időpontjában a beteg már kórházi ápolást nem igényelt. A kórházgondnokság az elszállítást napokon keresztül szorgalmazta, míg a helybeli Állomásparancsnokság a kórház által kért intézkedésére a beutaló alakulat február hó 1-én elszállította.

Klein György zsidó kmsz.-t a m.kir. 522. Hadikórház 1944. december 25-én élelmezési jeggyel utalta be a kórházba, mert a megnevezett hadikórház akkor működni megszűnt. Nevezett combtöréssel állt ápolásunk alatt, jelenleg szállítható állapotban, kórházi ápolást nem igényel, fekve szállítható. A helyi Nyilaskeresztes Pártszervezettől, ugyanakkor, mikor Weisz Vilmos ügyében történt 3 pártszolgálatos jelent meg, akiknek Dr. Kishalmy Lajos sebészfőorvos úr tudtára adta, hogy fekve szállítható, mire kijelentették, hogy másnap elszállítják. Az elszállítás azonban a mai napig sem történt meg.

A kórházban jelenleg 14 fekvő hely van menekült orvosok és azok hozzátartozói (számára) szemben a jegyzőkönyvben feltüntetett 24 fekvőhellyel. ...

A kórház igazgatósága éppen a betegek elhelyezése miatt visszásnak tartván a helyzetet, 1944. december hó 20-án 950/1944. sz. alatt a 17785/1944.alp.számra hivatkozással kérte Alispán Urat, hogy az itt elhelyezett orvosok lakáshoz való juttatása végett a város polgármesterét keresse meg és utasítsa őt lakáskiutalásra.

Eljáró polgármester kijelenti, hogy az idehelyezett orvosoknak a városban való elhelyezése a lehetőségekhez képest folyamatban van. ...Felolvasás után helybenhagyólag aláíratott. Kmft. Dr.Kőhalmy sk. polgármester; Zsibóy István sk. igazgató-főorvos; Horváth Zoltán sk. r.főorvos; Dr. Szalay Sándor sk. városi ügyész tb.vm.t. főügyész; Veres Béla sk. kórházgondnok, mint jegyzőkönyvvezető. ...

Rendőri jelentés a Népbíróság számára Mosonmagyaróváron és környékén elrabolt zsidó ingóságok sorsáról.

Magyar államrendőrség mosonmagyaróvári kapitánysága Politikai detektívcsoport. Jelentés 1945. évi július hó 19-én.

Jelentem, hogy Hajós György az elhagyott javak kormánybiztosa, jelenleg mosonmagyaróvári lakos 138/1945. pol.sz. alatt tett feljelentése ügyében a nyomozást lefolytattam.

Megállapítottam, hogy Z. győri pénzügyi igazgató, valamint a mosonmagyaróvári pénzügyőri szakasz főbiztosa K. 1945. évi március hó 29-én három ismeretlen egyénnel és K. N. pénzügyőri vigyázóval Németországba menekültek. Magukkal vitték a zsidó értékek nagy részét és jelentős pénzüsszeget. Az itt felsorolt egyének közül K. N. pénzügyőri vigyázó Németországból hazatért. A feljelentésben nevezett ellen az a gyanú merült fel, hogy ő Németországba kivitt értékek egy részét hazatérése alkalmával magával hozta, valamint az a gyanú is, amely általánosan a helybeli pénzügyőri szakasz valamennyi tagjára is hárul, hogy 1944. évi október hó 15-ig, míg a zsidó vagyon kezelését teljesen kizárólag a pénzügyőrség végezte, azt felületesen végezték, tehát ilyen formán minden olyan egyén, aki a zsidó ingóvagyon kezelésében a legcsekélyebb munkát is végezte, gyanúsítható a zsidó ingóságok eltulajdonításával. ...

A mosonmagyaróvári pénzügyőri szakasz valamennyi tagjának lenyomozása közben, kihallgattam F. I. és N.L. mosonmagyaróvári lakosokat, akik jelenleg a helybeli járásbíróóság foglyai, és egyenként és külön-külön a következőket adták elő. ...

Mint zsidóraktár-munkásokat pénzügyőr vette őket fel arra a célra, hogy a zsidó templomban bútorokat fognak hurcolni, mert az ott dolgozó női munkások nem bírták a nehezebb munkát, de annak dacára, hogy bútor volt a zsidótemplom udvarán, azokhoz nem kellett hozzányúlniuk, hanem ők is a ruhaneműket hordták fel az alsó helyiségből az emeletre. Rajtuk kívül a raktárban volt 10-12 női munkás, valamint pénzügyőr és egyes alkalmakkor ellenőrzési útja közben megjelent a raktárban B. főszemlész. ...

Kikérdezett B.J. gyári munkás előadta, hogy mint nyilaskeresztes párt pártszolgálatosa és a város által kiküldött bizalmi egyén vett részt a zsidó lakásokból való kiürítéseknel. ... Saját részére az alább felsorolt tárgyakat vásárolta: 2 drb. szekrény, 2 drb. ágybetéttel, 4 drb. karosszék, és 1 drb. toalett tükör, 1200 pengőért. Ezen bútordarabok még jelenleg is birtokában vannak. Beismerte, hogy a mosoni Weisz órás házából 1 drb. teknőt és 1 drb. fazekat vitt Seidl lakására B. pénzügyőr parancsára. ...

Kikérdezett H.L.-né született G.R. háztartásbeli, aki a feljelentés szerint zsidónő motozó volt előadta, hogy Mésner és Fridrich nevű nyilaskeresztes párttagok felhívására, mint bizalmi jelent meg a mosoni fiúiskolában, ahol a zsidónők motozása történt, V.J.-né által. Neki az volt a kötelessége, hogy a motozást ellenőrizze. A motozás célja az volt, hogy a zsidóknál lévő ékszert és pénzt előkerítsék. A talált ékszer és pénz M.J. bizalmi egyének lettek átadva. A motozásnál jelen volt a rendőrségtől néhány detektív és csendőr, akik az ott lévő összes személyeket ellenőrizték. ...

Kikérdezett B.B.-né született B.K. – főgépész neje – előadta, hogy kb. 1944. évi október hó végétől november hó végéig volt a helybeli Serényi-féle zsidóraktárban alkalmazva munkásként. Raktárban az edények osztályozását, valamint azok kiadását eszközölte. Saját maga részére is igényelt egyes tárgyakat, de az igénylésre nem kapott semmit. Olvashatatlan aláírás sk. pol. osztályvezető. Horváth Sándor sk. detektív. ...

A községi jegyzők akadályozzák a deportálásból hazatért polgárok elrabolt javainak visszaszerzését. 1945. augusztus 30. 92 Mejk./1945. sz.

Alispán Úrnak Győr. A vármegye területén levő több községbe visszaérkezett deportált részéről szóbelileg előterjesztett panaszokból arról szereztem tudomást, hogy egyes községi jegyzők a vonatkozó és érvényben levő törvényes rendelkezések figyelmen kívül hagyásával teljesen önkényesen járnak el az elhagyott javakkal kapcsolatban.

A visszatért deportáltak által felkutatott vagyontárgyak önkéntes visszaadására hajlandó birtoklókat a visszaadásról lebeszéljük, sőt a jogos tulajdonost a már önként visszaadott javaknak a birtokló részére teendő visszaadására utasítjuk olyan helyt nem álló és az érvényben levő törvényes rendelkezésekkel ellentétes visszatartással, hogy pl. az illető vagyontárgyat az oroszok adták a birtoklónak, vagy azt árverésen vették, tehát ő a jogos tulajdonos.

Minthogy ezen eljárás egyáltalán nem felel meg a fennálló rendelkezéseknek, ... tisztelettel kérem Alispán Urat, szíveskedjék a vármegye területén működő községi és körjegyzőket (községi előljáróságokat) szigorúan és sürgősen utasítani az elhagyott javak keresésére vonatkozó és érvényben levő törvényes rendelkezések pontos tanulmányozására és betartására ...

Fenti intézkedéséről szíves értesítését kérem. Az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának győrmegyei megbízottja. ... „

A Holocaust Füzetek 5/1996. számában jelent meg Berkes Tímea: A Győr-Moson-Pozsony vármegyei zsidók története 1944-ben. című dolgozata, melyből az alábbiakat idézzük:

„... A holocaust két részre osztotta az embereket, akik akkor éltek: zsidónak és nemzsidónak minősítettek csoportjára. A két csoport – Magyarországon – az 1930-as évek végétől, végletes formában pedig 1944-1945-ben két külön történetet élt át; a két élménynek közös pontja alig akad. Ez lehet az egyik oka annak, hogy a holocaust élménye a mai napig nincs megnyugtató módon feldolgozva.

A zsidónak minősítettek számára a holocaust önmaguk, rokonaik és barátaik megalázását, megkínzását és megölését, közösségeik szétesését, addigi életformájuk megszűnését jelentette. A zsidók áldozatul való kiválasztásának régi hagyománya van. A „faji” kiválasztás kikerülhetetlensége, az így kiválasztottak teljes megsemmisítésének eszméje és megvalósításának módszere azonban új volt. Ezekről az emberektől az emberhez méltó halál lehetőségét is elvették. A zsidók és nem-zsidók szenvedésének összehasonlíthatatlanságát Bibó István is kiemelte: a háború alatt a nem-zsidók a halálnak valamilyen ismert alakjával találkoztak; ezzel szemben a zsidók „a tébolynak, a szadizmusnak, és az emberek által mesterségesen csinált sűrített Borzalomnak” a különböző változatait ismerték meg.

A nem-zsidó környezet azon részének, akik számára a zsidók gettózása és deportálása nem vált személyessé azáltal, hogy általuk szeretett lényeket érintett, a zsidók eltűnése elsősorban állami rendeletekkel törvényesített lehetőséget hozott állásaik elfoglalására, házaik és üzleteik kiigénylésére. Egy szűkebb kör, a közigazgatásban dolgozók körében a „végső megoldás” elsősorban meg növekedett terhelést, többletmunkát jelentett; ehhez esetenként, ha az illető döntési helyzetbe került – és került, néha – lelkiismereti probléma is járulhatott.

A két eltérő élmény okozta feszültség 1945 után sem nyert feloldást. A túlélő zsidóknak személyes okokból nem lehetett lezárt, ami velük történt; emellett a történetek a nem-zsidó környezethez való viszonyukat is megkérdőjelezték. A holocaust két okból sem lehetett lezárt a túlélő – és nagyrészt az az óta született – zsidók esetében. Egyrészt a Soá személyes gyászt jelent számukra, amit esetenként a túlélés miatti önvád súlyosbít. Másrészt, ami egyszer megtörtént, az megismétlődhet; az esetleges ismétlődéstől való félelem feloldatlan görcsöket, torzított cselekedeteket és félreérthető beszédet válthat ki. Ez a félelem összekapcsolódik azzal, hogy a holocaust megkérdőjelezte a nem-zsidókkal való

kapcsolatukat. Ez különösen súlyos lehetett azoknak a magyar zsidóknak az esetében – és ők alkották a többséget -, akik a magyar nemzet részének tekintették magukat; 1944-45-ben pedig ez a közösség sorsukra hagyta őket.

Ahhoz, hogy a két közösség viszonya rendeződjön, a nem-zsidó környezetnek: a tömeges pusztulást eredményező intézkedéssorozat végrehajtóinak, haszonélvezőinek és passzív szemlélőinek kellett volna önmaguk szerepét tisztázni és a történetekért a rájuk eső felelősséget, vállalni. ...

Győr-Moson-Pozsony vármegye és Győr város zsidónak számító lakóinak számáról az 1941-es népszámlálás és az 1944-es csendőrségi összeírások alapján a következő adatokat kapjuk:

	1941	1944
Győr	4688+247; 8,2 %	4669
Mosonmagyaróvár	466+25; 2,7 %	373+23
magyaróvári járás	321+4; 0,7 %	298
pannonhalmi járás	156+12; 0,6 %	175
sokoróaljai járás	456+2; 1,7 %	?
tószigetcsilizközi járás	164+20; 0,3 %	188

Győr zsidó lakóinak aránya a trianoni terület többi törvényhatósági jogú városához viszonyítva magasnak mondható: Budapesten kívül csak Miskolcnak és Komáromnak volt nagyobb arányú zsidó lakossága. Ezzel szemben a vármegyében lakó zsidók 1 % körüli aránya alacsonyabb, mint a vármegyék országos aránya (2,3 %). ...

A zsidó közösségi jogok sérelme. Zsidó közösségek a vármegyében a német megszállás előtt.

A vármegye területén Győrött, Mosonmagyaróvárott, Téten, Gyömörén, Györszentmártonban és Rajkán volt zsidó anyahitközség, fiókhitközség pedig Ásványrárón és Mosonszentjánosban. ...

A győri zsidósággal ellentétben a vármegyei közösségek mindegyike az ortodox irányzathoz tartozott, a status „quo” irányzatot pedig a mosoni zsidó hitközség képviselte. E közösség rabbija Dr. Klein Béla volt. ...

A rajkai hitközség rabbija Krausz Mózes. ...

A mosoni, téti és györszentmártoni hitközségek szervezetei közül a legrégebbinek a Mosonmagyaróvári Izraelita Nőegylet számított; 1875-ben kapott engedélyt a működésre. A mosonmagyaróvári és a györszentmártoni Chevra Kadisa, valamint a Téli Izraelita Nőegylet működésének kezdete az 1894 és 1898 közötti évekre esik. A rajkai Chevra Kadisa és a Nőegylet tevékenységének kezdetéről nincs levéltári adat. ...

A zsidó önkormányzat felszámolása a német megszállás után. A magyarországi deportálásokat szervező és irányító Eichmann törzs egyik első intézkedése az izraelita hitközségek önkormányzatának felszámolása volt. Budapesten központi zsidó tanács alakítását rendelte el, ...

Zsidó tanácsok szervezését a német megszállók vidéken is elrendelték. ...A mosonmagyaróvári zsidó tanács vezetője Frischmann Oszkár kereskedő volt. Május második felétől rá hárult a feladat, hogy a mosoni gettó ügyeit intézze.

A helyi zsidó tanácsok a körzeti zsidótanács fennhatósága alá tartoztak. ... A helyi zsidó tanácsokról nagyon kevés adatunk van. ... Május közepén a vármegyei zsidók gettózásával a helyi zsidó tanácsok – a mosonmagyaróvári kivételével – valószínűleg megszűntek. ...

A zsidó egyesületek gyakorlatilag március végén, a hitközségek önkormányzatának felszámolásával egy időben beszüntették működésüket. ...

A zsidó vallásfelekezeti és iskolai anyakönyvek beszolgáltatását június 24-én rendelték el. ... A magyaróvári járás főszolgabírája július 10-én kapta meg a rajkai jegyző kimutatását. Rajkán három születési anyakönyvi kivonat maradt az 1835-1895 közötti időszakból, valamint két-két házassági (1853-1896) és halotti (1852-1896) anyakönyv. Oroszvárott szintén három születési anyakönyv maradt, az 1850-1886 közötti időszakból. ... A mosonmagyaróvári polgármester viszont azt jelentette az alispánnak július 18-án, hogy az anyakönyvek „a volt mosoni rabbi lakásán szorgos kutatás ellenére sem voltak feltalálhatók”, míg a zsinagóga épületében volt hitközségi irodába az oda helyezett ingóságok miatt bejutni nem tudtak. ...

Összeírás. 1944 április elejétől május közepéig több alkalommal is összeírták a települések zsidónak számító lakóit. A névjegyzékek pontos számontartásra és ellenőrzésre szolgáltak, később a gettózást ezek alapján végezték el. ...

A magyaróvári járás főszolgabírája a névjegyzékek kézhezvétele után a „félvérekről” és a községekbe újabban költözött zsidókról jelentést kért a jegyzőktől. Ezután két máriakálnoki „félvért” töröltek a listáról, három levéli kisgyermeket pedig már a mosoni gettóból vittek haza. A többi járás főszolgabírája nem vizsgálta meg hasonló módon a névjegyzékeket. A „végső megoldás” végrehajtásán egyes esetekben tehát módosíthatott a közigazgatás hivatalnokainak hozzáállása, ami néhány emberélet megmentését jelenthette. ...

Gettózás, deportálás. A gettózás és deportálás „törvényes alapja”.

A zsidók gettózására a nyilvános rendeletet 1944. április 28-án adták ki. ... A nyilvános rendelet ugyanis három héttel megelőzte egy bizalmas rendelet, ami kimondta, hogy „A m.kir. kormány az országot rövid időn belül megtisztítja a zsidóktól. A tisztogatást területrészenként rendelem el, melynek eredményeként a zsidóságot nemre és korra való tekintet nélkül a kijelölt gyűjtőtáborba kell szállítani”. ...

A mosoni gettó. A vármegye zsidó lakosságának gettózását május 13-án rendelte el Telbisz Miklós alispán. A „költöztetés” időpontja május 15-17. A gettó Mosonmagyaróvárott, a mosoni városrészben a zsinagóga környékén, valamint az Osztermayer és a Mosonvár utcában volt.

A Mosonba költözéshez a fogatokat, ha az érintett zsidónak nem volt saját fogata, a közösségi vezetésnek kellett biztosítania; a költségek a zsidó hitközséget terheltek. ...

A vármegyei zsidókat tehát május 15-én és 16-án vitték Mosonmagyaróvárra. Az eredeti alispáni rendelet szerint még május 17-e is lehetséges dátuma lett volna a gettózásnak, azonban nincs erre adat, hogy bármelyik községben e napra hagyták volna a gettózást. A Győri Nemzeti Hírlap május 23-i adata szerint addig 996 zsidót vittek a mosoni városrészbe. A cikk azt is megjegyzi, hogy azok a győri zsidók, akik a bombázástól való félelmükben költöztek falura, „póruł jártak ... mert őket is a mosonvárosrészi gyűjtőbe költöztették”. ... „

A mosoni járásból 97 férfit, 142 nőt vittek a mosoni gettóba egyéves kortól kilencvenéves korig.

„A járásokban visszahagyott zsidók nem sokáig maradhattak otthonaikban. Az alispán május 27-én adta ki az utasítást, hogy az összes sárga csillag viselésére köteles zsidó Mosonmagyaróvárra szállítandó. ... Az ekkor Mosonmagyaróvárra vitteknek a helyi rendőrségen kellett jelentkezniük, a május közepén Mosonba vitt embereket ezzel szemben Frischmann Oszkár, a mosonmagyaróvári zsidó tanács vezetője fogadta. Az e rendelet végrehajtása során Mosonmagyaróvárra szállítottak számát nem lehet megállapítani, mivel nem tudni a falvakban munkaszolgálatot teljesítők számát. A gettózásukról kiadott rendelet szerint a költségek a zsidó közösségeket terhelték. Frischmann Oszkár azzal a kéréssel fordult a főszolgabírákhoz, hogy állapítsák meg a fuvardíj összegét. A válaszok közül a sokoróaljai ismert: Fülöp Kálmán arra utasította Frischmann, hogy a jegyzőkhöz forduljon a kérdésben. Megjegyezte, hogy tudomása szerint Kajár és Szerecseny kivételével mindenütt kifizették a számlákat. Győr számvevőszéke 1944. június második felében fizetett hét községnek fuvardíjat, így a többi helyen valószínűleg valóban a zsidók fizették ki a gettózás költségeit.

A mosoni gettó „belakoltatásának” utolsó fázisa a Mosonmagyaróvár melletti magyaróvári városrészben lakó zsidók átköltöztetése volt. Május 31-én történt, tehát a győri gettó megnyílásával egy időben vált teljes létszámúvá a mosoni gettó. Május 26-án Sattler János polgármester a zsidók „július 1-ére valószínűsíthető számát” 1250 főre tette. Valószínű tehát, ennyi emberre számított, hogy a gettóban fog lakni. Ez a becslés azt is felveti, másfél héttel a városból való elszállítás előtt a polgármester még nem tudta, hogy a zsidók csak ideiglenesen vannak városában.

A gettóköltöztetéssel kapcsolatos ügyeket a Mosonvármegye szerint Perjámosy Elemér városi tanácsnok vezette. A közvetlen intézkedésekért Mayer János nyugalmazott főjegyző volt felelős. A lap ugyancsak tudósít arról, hogy „A keresztény vallású zsidókat összetelepítik egy-egy lakásba, és figyelemmel lesznek arra is, hogy hasonló foglalkozásúak és társadalmi állásúak lehetőleg együtt lakjanak. A gettó belső életéről, és arról, hogy a jelzett intézkedések megvalósultak-e, nincs adat. A gettóba szállított zsidók az első napoktól kezdve igényelték, hogy otthon maradt ingóságai egy részét a gettóba vihessék. Néhány napig még sikerült. ...A győri csendőrpárancsnokság 22-én kelt utasítása (a főszolgabírák egy részével telefonon közölték), kérte a főszolgabírákat, hogy az utánszállítás engedélyezésének jogát ne engedjék át a községnek, és ők maguk is csak a legszükségesebb esetben engedélyezzék.

Az utánszállítás tiltása azért is érdekes, mert a mosonmagyaróvári hatóságoknak gondot jelentett a gettó ellátása. Sattler János polgármester május 26-án kérte a főszolgabírákat, engedélyezzék élelmiszer, tűzifa, és ruha Mosonba szállítását a járásukban lakott zsidóknak. „Az egyesített vármegye zsidócsaládjainak itteni összpontosítása, illetve átvétele során megállapítást nyert, hogy egyes községek még a legszükségesebb ingóságok, élelmiszerek, ruházati cikkek és romlandó tárgyak elhozatalát is megtiltották A zsidócsaládok nem tudnak főzni, nem tudják ruhaneműjüket mosni, mivel az itteni közegészséget veszélyeztetik. A legtöbbször csak az egyrend fehérenemű van. A polgármester kérése nem vezetett eredményre.

Június 2-án, a gettó lakóinak Győrbe szállítása előtt, a mosonmagyaróvári polgármesterhelyettes az alispánra hivatkozva felkérte a zsidók vezetőit, „hogy a város területén a zárt területre telepített zsidó személyek közül a 18-48 éves férfi zsidó személyeket 24 óra alatt írja össze és a 2 példányban elkészített névjegyzéket hozzám, terjessze be. ... Külön kimutatásba vegye ... azokat ... akik gépkocsivezetők, gépkocsijavítók. A jegyzet rovatba vegye be, hogy az összeírt zsidó személy munkaképes-e”. A rendelet célja minden bizonnyal az volt, hogy a munkaképes zsidó férfiakat munkaszolgálatra vigyék, és ezzel megmentsék őket a deportálástól, másrészt pedig munkaerőt nyerjenek a hadicélokra. Sajnos nincs adat arról, hogy hány embert vittek ki így a gettóból.

A gettózottak közötti öngyilkosságról egy adat van: a Mosonvármegye egy ménfőcsanaki férfi öngyilkosságáról számol be. A mosoni gettó lakóit június 6-án délelőtt vitték vonattal Győrbe, a gyűjtőtáborba.

A győri gyűjtőtábor. A vármegye zsidó lakosságát június 6-án, a győri zsidókat pedig június 7-10. között vitték a Budai úti gyűjtőtáborba. ...Az épületeket 27-én valóban kiürítették; ez után rendbe kellett hozatni, hogy legalább ideiglenesen megfeleljenek lakóhelynek. A munkát munkaszolgálatosokkal végeztették. Június 6-án, akkor fejezték be, amikor a mosoni gettóból már megérkeztek a gettózottak. ...

A gyűjtőtáborra Farkas Henrik így emlékezett vissza: „Általában az összetömörítést és a baraktáborokba való kiköltöztetést majdnem kizárólag csendőrök intézték ... A németek részéről csupán három félelmetes külsejű SS-legényt láttunk a táborban. ... A táborban élelmezést is kaptunk. Részben a tábor területén lévő konyhán, részben a tábor melletti napközi otthon konyháján főztek számunkra naponta háromszor levest. Ezen kívül némi kenyeret is adtak. A tábor területén a rendet a saját kebelünkéből választott rendőrök tartották fenn.” ...

Ferenczy László május 29-i jelentése szerint a győri gyűjtőtáborban 6700 zsidó összegyűjtésére számítottak: Győrből ötezer, Mosonmagyaróvárról pedig ezerhétszáz zsidót akartak gyűjtőtáborba vinni és deportálni. ... Június 12-i jelentésében Ferenczy 5085 főben adja meg a gyűjtőtábor létszámát. A győri és a vármegyei zsidók együttes száma ennél mintegy kilencszázzal több volt. Erre a különbségre nincs megnyugtató magyarázat. A különbség egy részét a munkaszolgálatosok, az internáltak, illetve az április óta meghaltak teszik ki, azonban nem valószínű, hogy e három csoport ilyen nagy számú lett volna. A gyűjtőtáborból is próbáltak munkaszolgálatra vinni embereket. Ferenczy megjegyezte jelentésében, hogy „A honvédség részéről újból történtek kísérletek zsidóknak munkaszolgálatra való behívására”. ...

A deportálás. Az eredetileg tervezett menetrend szerint a győri gyűjtőtáborban lakókat június 12-én és 15-én deportálták volna Auschwitzba. Mindkét szerelvényt egy nappal a tervezett indulás előtt indították. Ennek oka nem ismert.

A győri gyűjtőtábor tehát június 6-ától 14-ig állt fenn. Az első deportáló vonat június 11-én indult. Farkas Henrik visszaemlékezése szerint a 18-55 év közöttieket vitték ezzel a vonattal; a szerelvény 13-án ért Kassára, 15-én pedig Birkenaubába. A második vonat június 14-én indult Győrből. „Míg a második transzport 14 nap múltán hozzánk érkezett, a mi transzportunkból kb. már csak 150-en maradtunk életben.”

Ha igaz az, hogy az első szerelvényel vitték ki a munkaképes korosztályt, akkor a második szerelvényen utazók közül még kevesebben élhették túl az első szelektálást. A deportált zsidók száma körülbelül ötezer lehetett; a pontos számot azért nem lehet megállapítani, mert nem tudható, hogy a gyűjtőtábor 5085 foglya közül hány embert tudtak munkaszolgálatra kivinni.

Randolph L. Braham átvette Kasztner Rezső jelentéséből azt, hogy a győri és komáromi zsidók közül kellett volna kikerülnie az Ausztriába valóban dolgozni kivitt zsidóknak. Az erről folytatott tárgyalásokról viszont azt írta, hogy Eichmann június 14-én adott engedélyt harmincezer zsidó Ausztriába szállítására. Győrből épp aznap indult a második deportáló szerelvény, így nem valószínű, hogy a „vonatcsere” története tartható. (sz. megj. Szita Szabolcs: „Utak a Pokolból” című könyvében közli a Kassán át közlekedő 137 vonat áthaladásának dátumait és a vonaton lévők létszámát. E szerint június 16-án 2985 fővel ment Kassán át egy győri deportáló vonat. Mosoni származású túlélők állítják, hogy Győrből

Mosonmagyaróváron és Hegyeshalmon keresztül ment a deportáló vonatuk, de Auschwitzba mentek, nem Ausztriába. Hitelesen ez csak akkor lesz megállapítható, ha valaki lesz olyan szerencsés és megtalálja a deportáló vonatok fuvarokmányait. Ezt megerősítik hegyeshalmi és mosonszolnoki lakosok is, Hegyeshalomban akkor szolgálatot teljesített vasutasokra hivatkozva.)

A vegyes házások és mentesítettek sorsa. A zsidórendeletek hatálya alól mentesültek azok a vegyes-házások, akik keresztény vallásúak voltak és gyermekeik is kereszténynek számítottak. ... A nyilas hatalomátvétel után azonban rájuk is sor került. ... Győrött 1945 február 12-én internálták azokat, akik vegyes házások, vagy valamilyen okból kivételezettek voltak. A vegyes házások gettója a győri Reálgimnáziumban volt. A főispán február 27-én utasította a rendőrséget, hogy a gettó őrzése maradjon a Fegyveres Nemzetszolgálat feladata.

...

Az utolsó nyom a gettó sorsáról a március 24-én kelt polgármesteri átirat: „Győr városának kiürítésével kapcsolatban tisztelettel megkérem Főispán urat, hogy a Győrött elhelyezett gettó, ezen kívül a Győrött lévő fogolytábor, valamint a cigánytábor kiürítésével kapcsolatban intézkedni szíveskedjék. A kiadott kiürítési rendeletek szerint az intézkedés a felvevő terület főispánját illeti meg ... megkérem Főispán urat, hogy a gettó tábor őrzésével, a cigányok és zsidók szállítás alatti őrzése felől is rendelkezni szíveskedjék, mert hatóságom nem rendelkezhet sem a katonai, sem a csendőri szervekkel és nem rendelkezhetik az eddig őrszolgálatot ellátó fegyveres nemzeti szolgálattal sem”. Az irat szerint eredetileg a gettó és a cigánytábor lakóit is nyugatra, Németországba akarták vinni. Másként történt a vegyes házások gettójának lakóit, mintegy 35-40 embert március 26-án este 9 körül a medvei Duna-hídról a Dunába lötték. Az orosz csapatok március 28-án érték el Győrt. ...

A felszabadulás után. A veszteségek. 1944-ben Győrött 4669, a vármegyében körülbelül 1200-1300 zsidó élt. 1944. június 11-én és 14-én közülük megközelítőleg ötezer embert deportáltak.

A felszabadulás után az első adat a győri és megyei zsidók számáról az Új Életben jelent meg. A lap szerint a deportáltak közül 300, míg a munkaszolgálatosok közül 480 ember tért vissza, így a közösség lélekszáma 780. Randolph L. Braham szerint 1946-ban 950 zsidó volt Győrött. A két adat között elég nagy a különbség még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy az Új Élet adata az év elejéről való, hiszen a lap által közölt adat a Győrbe és a megyébe visszatértek számát egyaránt tartalmazza.

A következő adat az 1949-es népszámlálás adata. Győrött 556 ember vallotta magát izraelita vallásúnak, a megyében pedig 162. Ezek szerint a terület zsidóságának a vesztesége körülbelül 88 %-os. A pontos képhez persze hozzátartozna, hogy a területről származók közül hányan maradtak külföldön, vándoroltak ki 1945-46-ban, költöztek más magyarországi városba, mint ahogy az is, hogy hányan születtek 1945 után. Az izraelita vallásúak száma természetesen nem foglalja magába azok számát, akik keresztény vallásúak voltak, de zsidónak számítottak. ...

A vidéki hitközségek közül a győri neológ hitközség volt az első, amelynek megalakulásáról az Új Élet hírt adott. ... Mosonmagyaróvárott a status quo hitközség 66 fővel működött, Feigelstock Ernő elnöksége alatt. A megyei hitközségek közül a rajkai élt tovább, 13 fővel, Löwin Pál elnöksége alatt.

Úgy tűnt tehát, hogy valamennyire újra tud indulni a zsidó közösség élete a megyében. Nem így történt. Braham idézi az 1956-ban az Egyesült Államokba ment Klein Tibor rabbi adatát, aki 150 körülire tette a győri közösség létszámát.

A vármegyében lakó zsidók száma falvanként* 1941/1944 évek. Magyaróvári járás** Cíkolasziget 8/4; Darnózseli 9/9 a; Dunakiliti 4/5 b; Halászi 4/6; Hegyeshalom 8/7 c; Horvátkimle 1/1; Kisbodak 10/10 d; Lébény 27/24; Levél 6/5 e; Lipót 4/4; Magyarkimle 15/7 f; Máriakálnok 3/3 g; Mecsér 3/2; Mosonszentjános 32/15; Mosonszentmiklós 11/12; Mosonszentpéter 12/10 h; Mosonszolnok 1/-; Oroszvár 3/4; Pusztasomorja 3/3; Rajka 162/167; összesen 326/298. * Az eredeti névjegyzékek közlésétől a személyi adatok védelme érdekében tekintek el. ** A névjegyzékek a 2506/1944. m.fsz. számon: OL. Mf. 1.71.166.c. ML.; a/ Az április 21-én készített listán egy névvel kevesebb szerepel, ugyancsak 8 főről szól a gettózásról adott jelentés; b/ Az április 24-i listán egy névvel kevesebb van, mert a kislány még nem volt hat éves; c/ A hat éven aluliakat is tartalmazza; d/ A május 15-i csendőrségi jelentésen feljegyzés: a négy munkaszolgálatoson kívül „A többiek át lettek adva”; e/ A listán szerepel három gyermek neve is, akik nem voltak csillagviselésre kötelezettek, ám épp e névjegyzék alapján őket is bevitték a mosoni gettóba. A főszolgabíró határozott fellépésére hazaengedték őket.; f/ Az április 8-i kimutatásban egy emberrel kevesebb neve szerepel; g/ Az április 8-i listán 5 név szerepel, két főre azonban a főszolgabíró rákérdezett, így ők keresztény vallásuk miatt lekerültek a listáról; h/ A lista nem közöl születési adatokat.”

A vészkorszak előtről két könyvből idézzük városunkról és környékéről, a helyiségenként írt ismertetéseket a nevezetesebb személyekről. A könyvek a következők: Kerekes Sámuel – Enyedy Barnabás: „Győr-Moson-Pozsony Közigazgatásilag Egyelőre Egyesített Vármegyék és Győr Törv. hat. jogu, sz. kir. város Részletes Ismertetője és Monográfiája az 1929-1930. évekre” (1), és Szeghalmy Gyula „Dunántúli Vármegyék 1938”. (2). Elgondolkodtató, hogy a vészkorszak kezdetén ilyen méltató könyveket jelentettek meg.

„Moson. Nagyközség. – Hozzá tartozik: Krisztinamajor, Újmajor, Kisudvar, Izabellamajor, Károlyháza-pusztá, Kozliktanya, Megyimoritanya, Priegltanya, Ráblpuszta.

Moson izraelita lakossága 700 fő.

Magánorvosok: Dr. Löwin Jakab. Orvostudori diplomáját a budapesti egyetemen 1911-ben nyerte. 1914-ig fővárosi közkórházakban működött. Mosonban 1919 óta folytat orvosi praxist. Az Orsz. Társ. Bizt. orvosa, a közs. képv. testület választott tagja. Háborúban, mint népfelkelő orvos harctéri szolgálatot teljesített. Dr. Malz Ármin (fogorvos) Dr. Sommer Adolf, Dr. Stadler Károly.

Ügyvédek: Dr. Weisz Lajos.

Áll. elemiiskola. Tanítók: Hirn Henrik. Középiskoláit Vágújhelyen, a tanítóképzőt 1902-ben Eperjesen végezte. 1902-től 1923-ig több helyen volt tanító, illetve igazgató, 1923 óta Mosonban áll. isk. tanító.

Egyesületek, Iparvállalatok és Szövetkezetek. Szalag- és Paszományárúgyár R.T. Gyárigazgató: Győri Géza, Moson. Németországban végzett felső ipariskolát, 1907-ben. 1908 óta áll a gyár szolgálatában, előbb, mint műszaki tisztviselő, 1919 óta, mint gyárigazgató. Községi képviselő testület tagja. 1914-ben bevonult az első honv. gy.-ezredhez Budapestre, harctéri szolgálatot teljesített, majd a gyár érdekében felmentették.

Földbirtokosok. 672. kh. Károlyháza-pusztá. A birtok bérlője: Justh Sámuel. Középiskoláit Pápán, a gazdasági tanintézetet Debrecenben végezte: 1894-ben. 1919-ben vette bérbe a fenti birtokot, azelőtt 19 éven át a gróf Battyányi-uradalom gazdatisztje volt. 100 hold saját földje is van. A birtok egyike a megye legszakszerűbben vezetett gazdaságainak, nagy sertésexporttal. Tagja a törv. hat. bizottságnak, s a Győri Mezőgazdasági Kamarának.

1894-től 1897-ig Wienben a 11. huszárezredben szolgált. Háború alatt hosszú harctéri szolgálat után súlyosan sebesült, s mint rokkant szerelt le.

Baromfikereskedő: Steiner Oszkár.;

Bor-, sör- és szesznagykereskedő: Deutsch Ernő. Az üzletet 1869-ben nagyapja alapította, édesapja továbbfejlesztette. Moson és környékének szeszszükségletét ellátja, nagy készlettel rendelkezik. Háború alatt katonai szolgálatot teljesített. Unokafivére Schneider Lipót, a Doberdón hősi halált halt.

Cséplőgép tulajdonosok: Schneider Vilmos.

Bőrkereskedők: Gerstmann Károly: középiskoláit Bécsben végezte 1916-ban, ugyanott szerezte szakképzettségét is. Üzletét nagyatyja alapította 1851-ben. 1925 óta van saját tulajdonában. 1916-ban bevonult a 18. gy. ezredhez, olasz fronton harcolt, Károly cs. ker. tulajd. 1919-1920-ig a Nemzeti Hadseregben is szolgált.; Reichenberg Adolf.

Bútorkereskedők: Gróf Salamon, Spitzer Adolf.

Cement- és mészkereskedők: Kurz Antal, Weisz Antal. ;

Cipőkereskedők: Kohn Bernát, Sauer Ferencné. ;

Cipészek és csizmadiák: Feigelstock József, Rehberger Lajos.

Cukrárszok és cukorkakereskedők: Berl Mór. ;

Divatárúkereskedők: Bass Rafael: Szakmáját Sárváron tanulta. Férfi- és női divatüzletét 1903-ban alapította. A várm. törvhat. bizottságnak, valamint a községi képv. testületnek virilis tagja. Helyet foglal a Mosonvárosi és Vidéki Takarékp. igazgatóságában, tagja az OMKE-nek. 1915-ben a komáromi tüzérekhez vonult be, az oroszok elleni harcokban vett részt. Kohn Bernát, özv. Sauer Ferencné, Topf Lipót.

Férfiszabók: Braun József. ;

Fakereskedők: Schneider Vilmos

Fogtechnikus: Stadler Ottó.;

Fűszer- és vegyeskereskedők: Scheiber Pál: Fűszer- és gyarmatárú nagykereskedő. Szakmáját Jánosházán tanulta, 1906-ban szabadult fel, 1913-ban, helyben önállósította magát. A várm. törv. bizottságnak és a közs. képv. testületnek virilis tagja. A mosoni izr. hitközség elnöke. OMKE választmányi tagja. Mozgósításkor vonult be a 83. köz. gy. ezredhez Szombathelyre, orosz fronton harcolt, megsebesült, az összeomláskor szerelt le. Három testvére és négy sógora vett részt a háborúban. ; Breiner Gizi. ; Löwin Gusztáv. ; Steiner Zsigmond. ; Szauer Emil. ; Weisz Simon, Wellisch Mórné.

Gabona-, termény-, és lisztkereskedők: Löwin Károly: Középiskoláit Magyaróváron végezte, szaktudását atyja üzletében sajátította el. Az üzletet, mely egyike a város legrégebbi üzleteinek, 1913-ban vette át atyjától Löwin Sámuelától. Az összes mezőgazdasági terményekkel kereskedik. Békében a pétervárad tüzérekénél szolgált, háború alatt 37 hónapig teljesített harctéri szolgálatot. Kitüntetései: bronz vit. érem, vas. érd. ker. Károly cs. ker. János fivére, ok. MÁV mérnök, szerbek elől menekülve szerzett betegségében halt meg. ; Löwin Manó: Magyaróvárott végzett gimnáziumot. 1906-1910-ig malmoknál és nagyobb

gabonacégeknel Orosházán gyakornokoskodott. 1910-1914. évben Nagykanizsán és Marburgban volt tisztviselő. 1920-ban önállósította magát. A főhercegi udvari malomnak helyi képviselője. Mozgósításkor vonult be, háború alatt az orosz és olasz harctér táborig kórházaiban teljesített szolgálatot, mint szakaszvezető. ; Neumann Mór. ; Stadler Jakab. ; Stern Jakab.

Gépkereskedő és gépügynök: Seiden Lipót. Géplakatosok és lakatosok: Fischer Márton iparát atyjánál tanulta. 1893-1925-ig a MÁV szolgálatában állott, mint fő kocsivizsgáló ment nyugdíjba. 1927-ben lakatos műhelyt alapított melyet Hugó fiával közösen vezet. Knapp Jakab.

Hentesek és mészárosok: Schlezinger Manó: Iparát helyben, atyjánál tanulta. 1913-ban szabadult fel. 1923-ban vette át atyjától 30 éve fennálló üzletét. 1915-ben vonult be a 76. gy. ezredhez, orosz fronton harcolt. Megsebesült, 60 százalékos rokkant lett. Károly cs. ker. tulajdonosa. ; Steiner Oszkár. ;

Kalapos (női) Fischer Sári., ; Kertészek: Szigeti Béla virág- és kertész. ; Kézmű árúkereskedő: Braun József. ; Steiner Vilma. Könyv- és papírkereskedők: Fischer Ignác. ; Lisztkereskedők: Löwin Manó, Breiner Gizi.; Marhakereskedő: Weisz Jakab.

Óráskok és ékszerészek: Weisz Lajos. Szakmáját Magyaróvárott tanulta. 1900-ban szabadult fel, azután Németországban, Bécsben és Debrecenben fejlesztette tudását, 1913 óta van helyben önálló kereskedése. Órákban, arany- és ezüstékszerekben nagy raktárt tart. Katonai éveit 1910-tól 1912-ig szolgálta le. Mozgósításkor újra bevonult, orosz, román és olasz harctéren szolgált, mint I. oszt. számvivő altiszt. Kitüntetései: Koronás ezüst érd. ker., koronás vas érd. ker. Károly cs. ker. és a III. oszt. katonai szolg. jelvény.; Friedmann László. rövidárú-kereskedő: Fischer Ignác.

Szállítmányozók: Steiner Lajos: 1915-ben önként vonult be a 76. gy. ezredhez. 31 hónapig frontszolgálatot teljesített, mint altiszt szerelt le. 1926-ban önállósította magát, szállítmányozási irodája és bérautó vállalata van.; Szesznagykereskedő: Deutsch Ernő.; Tüzelőanyag-kereskedők: Kurz Antal, Schenider Vilmos, Weisz Henrik.; Ügynökök: Berger Frigyes.; Geiger Károly. ; Kurz Hermann. ; Weisz Ignác.; Varrógépkereskedők: Seiden Lipót.” (1)

„Izr. Szentegylet – Moson. 1860-ban alakult. Hatáskörébe tartozik a mosón-magyaróvári járás. Elnök: Spitzer Adolf, alelnök: Friedmann Sándor, pénztáros: Fischer Ignác, választmányi tagok: Löwin Manó, Weiner Miksa, Neumann Mór, Schneider Ernő, Braun Mór, Gerstl Gyula, Kurz Antal.

Bass Rafael: textilkereskedő. 1875-ben született Sárváron. Szakmáját Kőszegen tanulta ki. Mint segéd Szombathelyen és Kőszegen működött. Szülei halála után átvette sárvári üzletük vezetését, amely már 101 éve áll fenn. 1903-ban önállósította magát Mosonban. 1915-18-ban az olasz fronton harcolt. Jelenlegi üzletét 1846-ban alapították, első tulajdonosa Wellisch volt. Községi képviselő. Felesége: Gerstmann Malvin. Gyermekai: László és Lili.

Deutsch Ernő kereskedő és gazdálkodó. Mosonban született 1883-ban. Iskoláit Pozsonyban és Bécsben végezte. A magyaróvári gazdasági akadémián oklevelet szerzett 1906-ban, azután szülei gazdaságában működött. 1909. óta cégtárs volt, 1918-ban autós osztagnál teljesített katonai szolgálatot. 1918-ban a magnemesítő állomás igazgatója volt. Községi képviselő. Neje: Fischer Margit. Gyermekai: Marianne és Gyula.

Deutsch Testvérek Ecetgyára – Moson. Néhai Deutsch Gyula alapította 1896-ban. Likőr- rum- pálinka, szesz és bornagykereskedését 1916-ban létesítette. Exportra is dolgozik. Jelenlegi cégtulajdonos Deutsch Ernő.

Feigelstock Zsigmond vaskereskedő. Mosonban született 1905-ben. Szakmájában, 1925-ben szabadult fel, azután tíz évig, mint segéd dolgozott helyben és Magyaróváron. 1935-ben önállósította magát. Felesége: Zendan Frida.

Frischmann Oszkár műszaki kereskedő. 1898-ban született Sopronban, ahol kereskedelmi érettségit tett. Szakmáját apja mellett tanulta ki. 1916-ban hadbavonult, az olasz fronton harcolt, ahol megsebesült, és mint 33 százalékos rokkant szerelt le. Kitüntetései: Kétszer kisezüst bronz v.é. Kcsk. Rangja emléklapos főhadnagy. 1930-ban önállósította magát Mosonban. Az üzlete kerékpárt, rádiót, varrógépet és villamos cikket tart raktáron.

Gerstmann Károly bőrkereskedő. Mosonban született 1897-ben. Iskoláit Magyaróváron és Bécsben végezte. Szakmáját apjánál tanulta ki. 1921-ben lett önálló. Az üzlete már 1851 óta áll fenn. A világháborúban 13 hónapon át az olasz fronton harcolt, és mint tizedes szerelt le. Kcsk-je van. Neje: Sági Ilona. Gyermekei: Péter és Pál.

Kelen László divatkereskedő. 1908-ban született Magyaróváron. A győri kereskedelmi akadémián érettségizett. Szakmáját atyja mellett tanulta ki és néhány évig Budapesten volt gyakornok és üzletvezető. 1937-ben, mint cégtárs belépett atyja üzletébe, mely már 40 éve áll fenn. Katonai kötelezettségének eleget tett, jelenleg emléklapos hadnagy.

Knapp Mór vaskereskedő. Mosonban született 1892-ben. Fiatal korában kitanulta a lakatos ipart, azután, mint segéd dolgozott apja, K. Gábor vaskereskedésében. 1929-ben lett önálló, amikor átvette apja üzletét, és műhelyét. A háborúban hat hónapig az orosz fronton küzdött, egyszer megsebesült. Később a győri ágyúgyárban hadimunkás volt. Az izr. hitközség pénztárosa. Felesége: Gerstl Elza.

Kurz Antal mész-, cement- és szénkereskedő. 1887-ben született Bezenyén. A kereskedői szakmát apja mellett tanulta ki. 1920-ban önállósította magát Mosonban. Részt vett a világháborúban, a Kárpátokban és Galíciában harcolt és 1915 februárjában orosz hadifogságba esett. 1918-ban tért vissza. Neje: Kohn Blanka. Fia: László.

Löwin Károly liszt-, termény- és vegyeskereskedő. Mosonban született 1886-ban. Atyja mellett tanulta ki szakmáját. 1913-ban lett önálló, amikor átvette atyja üzletét, amely 1875 óta áll fenn. Részt vett a világháborúban, az orosz és olasz fronton küzdött, és mint tizedes szerelt le. Kitüntetései: bronz v.é., Kcsk., szolg. érdemkereszt. Felesége: Deutsch Olga. Gyermekei: János és Miklós.

Schneider Károly fakereskedő. Mosonban született 1890-ben. Magyaróváron járt gimnáziumban és Bécsben kereskedelmit, Brünmben pedig felsőipari iskolát végezett. Brünmben kitanulta a szövőipart is. Két évig textilipari pályán működött Szombathelyen. Végigküzdötte a világháborút az orosz és olasz fronton. Kitüntetései: Kétszer bronz v.é., kétszer Kcsk. A faszakmát a háború után tanulta ki Bécsben és Győrött. 1926-ban önállósította magát Mosonban. Neje: Heves Ilona. Egy fia van: György.

Spitzer Adolf bútorkereskedő. 1876-ban született Farkasdon. Iskoláit Érsekújváron végezte. 1900-ban lett önálló kereskedő Mosonban. Végigküzdötte a világháborút az orosz és a román fronton. Egyszer megsebesült és 50 százalékos rokkant lett. 1905-12-ig izr. hitközségi elnök, 1930. óta az izr. Szentegylet elnöke. Az OMKE körzeti alelnöke, a Mosonmagyaróvári Takarékpénztár igazgatósági tagja. Neje: Steiner Gizella.

Dr. Stadler Károly OTI-orvos Moson. 1893-ban született Magyaróváron. A középiskolát Magyaróváron és Győrben, az egyetemet Budapesten végezte. Orvosi diplomáját 1917-ben kapta. A háborúban katonaeorvos volt az albán fronton. Mint hadnagy-orvos szerelt le. Kitüntetései: signum laudis a kardokkal, Kcsk. Vöröskeresztes ezüst díszérem. Szakcsón volt körorvos – 1923-ig, majd három éven át a budapesti Bródy-kórházban működött. 1926-ban nyitott rendelőt Mosonban, s azóta OTI orvos. Neje: Keller Mária. Egy fia van: Péter.

Stern Jakab-cég gabonakereskedés, Moson. Tulajdonosok: Stern Alfréd és Stern Ernő. Ernő 1885-ben született Mosonban. Iskolai tanulmányait Mosonban végezte. Atyja néhai S. Jakab mellett működött, aki 1876-ban alapította meg az üzletet. Stern Ernő 1923-ban lett önálló. 1915-18-ban a román fronton harcolt. Községi képviselő. Külföldre is exportált. Stern Alfréd 1880-ban született Mosonban. Itt és Pozsonyban tanult és 1913-ban lépett a cégbe. Jelenleg a cég győri üzletét vezeti. Neje: Reichenfeld Rózsi. Gyermekai: György és Andor.

Weisz Ernő mész- és szénkereskedő. Mosonban született 1884-ben. Iskolázása után a kereskedői pályára lépett. Mint segéd Győrött, Losoncon és Sárváron működött. 1910-ben önállósította magát Mosonban. A világháborúban a román fronton küzdött. Felesége: Melcon Ilona. Gyermekai: Tíbor és Éva.

Weisz Oszkár gépkereskedő. Mosonban született 1901-ben. Iskolázása után Pozsonyban a rőfös szakmát tanulta ki, és mint segéd Mosonban működött. 1920-ban nyitotta meg gépkereskedését. Ő képviseli a Singer-varrógéptársaságot és a Petrofor-vállalatot. Felesége: Luka Teréz. (2)

„Magyaróvár rt. város. Hozzá tartozik: Fenyőmajor, Paulaudvar, Csikólegelő, Lóvár, Jánosmajor, Karoserdei erdő-örlak, Gátórház és Udvarrét. Izr. lakosság: 150 fő.

Moson és Magyaróvár egyesítése ügyében bizottság: Dr. Havas Béla magyaróvári műselyemgyár igazgatója. ; Adófelszólamlási bizottság: Hoffmann Ede kereskedő. ; Virilisták: ... Dr. Havas Béla magyaróvári Műselyemgyár Rt. vezérigazgatója; Szekeres Richárd gyárigazgató; Dr. Weisz Gyula járási tisztiorvos; Weisz Ignác ok. gazda; Hoffmann Ede rövidárú-kereskedő; Toldi Ödön magyaróvári Műselyemgyár Rt igazgatója. ; Választottak: Springer Ferenc mészáros.

Köz hivatalok: Dr. Vámos Albin. Középiskoláit Miskolcon, jogi tanulmányait Budapesten végezte 1906-ban, Kolozsváron jogtudományi doktorrá avatták, ügyvédi vizsgát tett 1907-ben Budapesten. 7 éven át Budapesten ügyvédi irodája volt. 1914-ben Nagykárolyba albírónak, majd 1917-ben Magyaróvárra helyezték át.

Állampénztári tanácsosok: Oesterreicher Mór.

Egészségügyi intézmények és orvosok. Orsz. Társ. Bizt. Int. magyaróvári kirendeltsége: .. Szakorvosok: Dr. Szilily Pál urológus; Körzeti kezelőorvosok: Dr. Weisz Gyula járási tisztiorvos, vm. tb. tiszti főorvos.; Orvosok: szilsárkányi Dr. Szily Pál műtőorvos és urulógus. Középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Budapesten több karitatív intézet rendelő főorvosa és szakorvosa volt. 1928 óta helyben az Orsz. Társ. Bizt. szakorvosa. Háború alatt, mint százados-orvos szolgált. Kitüntetései: koronás arany érd. ker., a vit. érem szalagján, vöröskereszt II. oszt. díszjelv. a hadiékítménnyel.

Dr. Viltsek Vilmos, fogorvos. Középiskoláit Nyitrán, egyetemi tanulmányait 1904-ben Budapesten végezte. A pozsonyi állami kórház, a kolozsvári klinika és a szombathelyi m.

kir. Bábaképzőintézet orvosa volt. 1914- óta helyben fogorvosi gyakorlatot folytat. Háború alatt, mint főorvos, egy éven át orosz fronton volt. Bronz, sign. laud. tulajdonosa.

Dr. Weisz Gyula járási tisztiorvos, vm. tb. tiszt főorvos. 1910-17-ig mosonvármegyei Karolina Kórház rendelő orvosa volt, 1917-től járási tisztiorvos. Háború alatt a cs. és kir. 11. huszárezred főorvosa volt. 1914 szeptemberében harctéri szolgálata alatt súlyosan megsebesült, seb. érem tulajdonosa.

Ügyvédek: Dr. Stadler I. Miklós. ; Dr. Steiner Győző: Középiskoláit Pozsonyban és Győrött, egyetemi tanulmányait Budapesten és Wienben végezte. Jogtudományi doktorrá 1884-ben avatták, ügyvédi vizsgát 1886-ban tett. 1886-93-ig Érsekújvárott és az óta helyben ügyvédi gyakorlatot folytat. Várm. és városi törvh. bizottság tagja. Háború alatt fiai: Ernő, ügyvéd, Dezső, máv.mérnök és Miksa, kolozsvári gyógyszerész, orosz fronton harcoltak.

Magyar Kegyes Tanítórend magyaróvári reálgimnáziuma. Rendes tanárok: Izr. hitoktató: Hirn Henrik. ; Magy. Kir. Áll. Polgári Leányiskola. Tanár: Vas Márta.; Hitoktató: Izr. hitoktató: Hirn Henrik.;

Hírlapok. „Moson vármegye”. Megindult „Magyaróvári Hírlap” néven 1903-ban, mint hetilap, Anda Gyula árvaszéki elnök és Gálosi Soma megyei számvevő szerkesztésében és kiadásában.

Szövetkezetek és pénzügyintézetek. Magyaróvári Bank R.T. Ügyész: Dr. Stadler I. Miklós ügyvéd.;

Iparvállalatok. Magyaróvári Műselyemgyár R.T. vezérigazgató: Dr. Havas Béla. Igazgató- Toldi Ödön.; Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár R.T. Igazgató: Szekeres Richárd kir. tanácsos.

Földbirtokosok.: Springer Ferenc; Weisz Ignác. Bérlők: Springer Ferenc.; Cipőkereskedők: Hecksch Adolf; Hoffmann Ede; Kohn Gábor; Steiner Gábor. Cséplőgép- és traktor tulajdonosok: Springer Ferenc. Dohánytőzsdések: Sussmann Ferenc; Viltsek Vilmosné. Fehérneműkészítők: Löwin Aranka. Fűszer- és vegyeskereskedők: Singer Dávid; Stadler Jakab; Sussmann Ferenc. Gabonakereskedő: Neumann Mór. Hentesek- és mészárosok: Feldmár Izidor; Springer Ferenc; Weisz Emil. Játékárúkereskedők: Löwin Aranka. Kalapkereskedők: Kohn Gusztáv; Steiner Ignác. Kefekötők: Gerstl Vilmos. Kézimunkakereskedő: Löwin Aranka. Kézműárúkereskedők: Hecksh Adolf; Hoffmann Ede; Stadler Jakab; Sussmann Oszkár. Női kalapkészítő: Sauer Antónia. Rövidárúkereskedők: Hecksh Adolf; Hoffmann Ede; Stadler Jakab; Sussmann Oszkár. Ruhakereskedők: Hecksch Adolf; Hoffmann Ede; Kohn Gábor; Steiner Ignác. Sapkakészítő: Nemes Zsigmondné. Sportcikkereskedő: Kohn Gábor; Steiner Ignác. Szűcs: Nemes Zsigmondné. Úri- divatkereskedők: Hecksch Adolf; Hoffmann Ede; Kohn Gábor; Steiner Ignác. Villanyszerelők: Schusitzky Pál.” (1)

„Cikolasziget kisközség.

Vendéglős: Steiner Zsigmond. A környék népszerű vendéglőse, aki a községben a legelső mészáros is volt. Saját földjén gazdálkodással is foglalkozik. A képv. testületnek 1902 óta virilis alapon tagja. A vendéglő vezetését Béla fiának adta át. Dezső fivére 1914-ben az orosz fronton hősi halált halt. A vendéglőben szállást is lehetett foglalni.” (1)

„Steiner Béla kocsmáros. Cikolasziget. 1902-ben született Darnón. Polgári iskolát végzett, azután apja kocsmájában működött. 1927-ben átvette ezt az üzletet, mely 1900 óta áll

fenn. Neje: Lang Gizella. Gyermekai: Ferenc és Endre. Nagybátyja: Steiner Dezső hősi halált halt.” (2)

„Darnózseli (Mosondarnó izr. lakós 8 fő, és Zseli 4 fő,).

Földbirtokosok: Mauthner Henrik 516 kh. (Atti-major.)

Fűszer és vegyeskereskedő: Grosz Mór szatócs. Mészáros: Hirschler Oszkár. Vendéglősök és korcsmárosok: Berger Béla.

Zseli: Fűszer- és vegyeskeresk. Farkas Lajos, vendéglős, hentes- és mészáros. 1892. óta önálló, 1914 óta lakik Zseliben. Közs. képv. testület tagja. Háború alatt 31. honv. gy.-ezred kötelékében 3 ½ évig szolgált. Mint szakaszvezető szerelt le.; Hentes- és mészáros: Farkas Lajos.; Vendéglős: Farkas Lajos. Úgy a vendéglős, mint a mészáros ipart Dunaszegen tanulta. Mint segéd Budapesten dolgozott. 1892 óta önálló, előbb Dunaszegen, 1914 óta pedig helyben van üzlete. Virilis tagja a közs. képv. testületnek. Már békében katona volt, háború alatt 3 és fél évig a 31. honv. gy. ezredben szolgált, mint szakaszvezető szerelt le.” (1)

„Farkas László korcsmáros és mészáros, Darnózseli. 1903-ban született Dunaszegen. Négy középiskolát végzett Győrben, azután kitanulta a mészáros ipart. 1935-ben önállósította magát Darnózselin. Neje: Braun Lenke, egy leánya van: Éva. Nagybátyja Ehrenthal Mihály, két unokatestvére Goldschmidt Mihály és Rothbaum Emil hősi halált halt.” (2)

„Dunakiliti kisközség. Izr. lakosa: 2 fő. Weisz Rudolf szakmáját édesapja üzletében tanulta. Atyjának halála után, 1928 óta az üzlet saját tulajdona.” (1)

„Weisz Rudolf kereskedő Dunakilitin született 1900-ban. Iskoláinak elvégzése után átvette az apja által alapított rőfös-fűszer és rövidárú üzletet. Felesége: Lang Józsa. Gyermekai: Miklós és Róbert. Sógora Lang Sándor frontharcos volt és megsebesült.” (2)

„Halászi nagyközség. Izr. lakos: 1 fő. Fűszer- és vegyeskereskedések: Gellei Ignácné.” (1)

„Hegyeshalom nagyközség. Izr. lakos: 10 fő. Földbirtokosok: Özv. Rehberger Mátyásné. Férje halála óta gyermekeivel együtt gazdálkodik 43 kh. birtokán. Hangya, Hitel- és Tejszövetkezet tagja. Férje 1915-ben, orosz fogságban halt meg, öccse 1917-ben orosz fronton hősi halált halt.; Cipészek és csizmadiák: Rehberger András; marhakereskedő: Kohn József” (1)

„Back Antal rövidárú- és rőföskereskedő. 1895-ben született Pozsonyban. Szakmáját Mosonban tanulta ki. 1915-ben hadbavonult, az orosz és olasz fronton küzdött, és mint káplár szerelt le. Kitüntetései: kieszüst és bronz v.é. 1932-ben önállósította magát Hegyeshalomban. A Magyaróvári Előre Kerékpár-egylet működő tagja és alelnöke. Neje: Gerlach Borbála. Gyermekai: László, Ervin és Irén.

Neumann Miklós fogtechnikus. 1908-ban született Budapesten. Fogászati szakiskolát végzett. Mint fogtechnikus, Magyaróváron kezdte meg működését. 1935-ben önállósította magát Hegyeshalomban. Lobaratóriuma modern berendezésű. Neje: Winterstein Emma. Leánya: Aranka. Apósa Winterstein Hermann végig küzdötte a világháborút.

Singer Dávid rövidárú- és vegyeskereskedő. 1911-ben született Diszelen. Kereskedelmi szakmáját Tapolcán tanulta ki, és mint segéd Győrben működött. Két testvérel, Adolffal és Izidorral együtt 1935-ben nyitotta meg hegyeshalmi üzletét. A

Magyar Ökölvívó Egyesület működő tagja. 1931-ben a dunántúli ökölvívó versenyen második lett. Öt szép díjat nyert. Édesapja Singer Hermann végigküzdötte a világháborút.” (2)

„Horvátkimle. IZR. lakosa: 12 fő. Földbirtokosok: Lunczer Irma 33 kh. birtokát maga kezeli. A győri Back-malom örleményeit gabonára váltja át. Lunczer Lipót. 35 hold birtoka bérbe van adva. A közs. képv. testületnek 1901 óta virilis tagja. Vegyeskereskedése is van. Unokaöccse Fried Ede orosz fronton hősi halált halt.; Baromfikereskedő: Lunczer Lipót. ; Hentes- és mészáros: Knapp Sándor. 1913-ban szabadult fel. 1917-ben keresk. érettségit tett. 1922 óta önálló iparos helyben. Háborúban másfél évet harctéren töltött, megsebesült, jobb lábát amputálták. Kitüntetései: kieszüst vit. érem és Károly cs.kir.” (1)

„Kisbodak kisközség. IZR. lakosa: 10 fő. Földbirtokosok: Scheiber Lipót. Süly-i község határából bérel 80 kh.-t. Szerződése 3 év múlva lejár. Közs. Képv. Test. Tag. Háború alatt frontszolgálatot teljesített. 1908. óta van helyben korcsmája. ; Vendéglősök és korcsmárosok: Scheiber Lipót. ; Baromfikereskedő: Gróf Árpád. ; Fűszerkereskedő: Gróf Árpád.” (1)

„Levél nagyközség. IZR. lakosa: 5 fő. Fűszer- és vegyeskeresk. Löwin Andor.” (1)

Lébény nagyközség. IZR. lakosa: 47 fő. Fűszer- és vegyesker: Winkler Mihály, (A gimnáziumot Pozsonyban és Magyaróváron végezte, szakmáját Pozsonyban tanulta, ahol mint segéd is működött. Önálló lett 1903-ban Magyaróváron, Lébényben 1926. óta van üzlete. Bevonult 1914-ben a 4. honv. tüzérezredhez. Orosz fronton szolgált, mint felderítő altiszt. 1915-ben orosz fogságba került, 1921-ben tért haza. A legfelsőbb katonai parancsnokságtól elismerő levelet kapott. József és Ferenc testvérei a háborúban hősi halált haltak.) Deutsch Etel. ; Nemschitz Pál. ; Schlésinger Henrik. ; Schlésinger Vilmos. ; Wittmann Simonné.

Gabona- és terménykereskedő: Deutsch Alfréd.; Hentesek és mészárosok: Goldstein Jakab. ; Goldstein Gyula. Órás és ékszerész: Schlesinger Vilmos.

Vendéglősök és korcsmárosok: - korlátolt italmérők: Winkler Mihály.” (1)

„Lipót kisközség. IZR. lakosa: 3 fő. Fűszer- és vegyeskereskedő: Berger Gyula.” (1)

„Vendéglősök és korcsmárosok: Berger Béla.” (2)

„Magyarkimle kisközség. IZR. lakosa: 29 fő. Földbirtokosok: Mauthner Henrik. Novák-puszta és Mária-major. 3000 kh. ; Lunczer Dánielné 27 kh.

Iparvállalatok: Mauthner Henrik szesz-, dextrin-, szirup-, szőlő-, cukor- és faedénygyára, továbbá műmalma.

Fűszer- és vegyeskereskedő: özv. Lunczer Dánielné; Gróf Simon. ; Knapp Lipót.” (1)

„Máriakálnok kisközség. IZR. lakosa: 2 fő. Fűszer- és vegyeskereskedő: Singer Géza. Lisztkereskedők: Singer Géza.”(1)

„Singer Géza fűszer- és vegyeskereskedő. 1893-ban született Vértesszőlősön. Kereskedői szakmáját Tatán tanulta, ki és mint segéd dolgozott Budapesten. A háborúban 28 hónapon át küzdött a szerb, orosz és olasz frontokon, két ízben megsebesült. Mint tizedes szerelt le. Kitüntetései: bronz v.é., seb. érem. Kcsk. Két évig Győrben volt önálló és 1923-ban létesítette máriakálnoki üzletét. Felesége: Knapp Lenke.” (2)

„Mecsér kisközség. IZR. lakosa: 5 fő. Grotta Jenő bérlő és kereskedő. 210 hold részben saját, részben bérelt birtokán gazdálkodik. Közs. képv. testület tagja.”(1)

„Grotta Jenő vegyeskereskedő. Mecséren született 1877-ben, Győrben járt középiskolát, azután kitanulta a kereskedői szakmát. Mint segéd 10 éven át működött. 1917-ben átvette édesapja által alapított üzletét, 35 holdnyi gazdasága is van. Volt virilis községi képviselő. Neje: Wiener Gizella. Gyermekai: Andor, Béla és Margit”. (2)

„Mosonszentjános nagyközség. IZR. lakosokról, számáról nincs adat. Magánorvos: Dr. Bloch Manó. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1911-ben avatták doktorrá. Aradon és Temesváron kórházi s. orvos volt. 1913. óta helyben magánorvos. Helyi betegsegélyző egyesület orvosa. Háborúban orosz fronton teljesített szolgálatot, mint főhadnagy-orvos szerelt le. Kitüntetései: sign. laud. és koronás arany érd. ker.

Körállatorvos: Breuer Rezső. Az állatorvosi főiskolát Wienben végezte 1917-ben, azóta helyben állatorvos, 1927 óta pedig körállatorvos. Háborúban román és olasz frontokon teljesített szolgálatot, mint állatorvos. Kitüntetései: arany érd. ker. a kardokkal.

Dr. Székely Emil. Középiskoláit Győrött, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, 1904-ben avatták doktorrá, ügyvédi vizsgát 1909-ben tett. Háborúban orosz, olasz és szerb frontokon harcolt, mint t. zászlós szerelt le.

Mosonszentjánosi Betegsegélyző egyesület. 1884-ben alakult. Tagjainak száma 183. Egyesületi orvos: Dr. Bloch Manó.

Cipőkereskedő: Székely Arnold. Divatárúkereskedők: Bloch Paula. ; Székely Arnold.

Rövidárúkereskedő: Goldberger Bernát.” (1)

„Bloch Henrik magánzó, 1854-ben született Komáromban. Itt végezte a középiskolát, azután apja mellett működött, aki fogyasztási adóbérlő volt. Később Mosonszentjánosra költözött, ahol malomképviselete volt 1914-ig. Azóta, mint magánzó él. Néhány neje: Flaschner Janka volt. Gyermekai: Anna f. Kelen Gáborné, Manó dr. orvos és Paula divatkereskedő. Imre fia hősi halált halt.” (2)

„Mosonszentpéter kisközség. IZR. lakosság: 5 fő. Dohánytőzsdék: Szarvas Henrik. Fűszer- és vegyeskereskedések: Szarvas Henrik. Vegyeskereskedő és dohánykistőzsdés: Szarvas Henrik. 1918 óta vezeti üzletét, amelyet édesapjától vett át. A Lövész Egyesület és a Dalárda Egyesület tagja. Már békében a 64. gy. ezredben szolgált, háború alatt a szerb, orosz és olasz fronton teljesített szolgálatot, több nagy ütközetben vett részt. Kitüntetései: kieszüst, bronz vit. érem, vaskereszt és Károly cs. ker. 6 évig szolg. érem. Mint őrmester szerelt le a háború végén.

Rövidárúkereskedők: Schay Mihály és Szarvas Henrik.” (1)

„Szarvas Henrik kereskedő. 1890-ben született Mosonszentjánoson. Sopronban lépett a kereskedői pályára. Végigküzdötte a világháborút a szerb, orosz és olasz frontokon, mint őrmester szerelt le. Kitüntetései: kieszüst és bronz v.é., Kcsk. kor. vaskereszt. 1919-ben lett önálló kereskedő Mosonszentpéteren, átvéve atyja Sz. Vilmos üzletét, melyet 1897-ben alapított. Rőfös-, rövidárú- fűszer- és vegyeskereskedése van. Felesége: Weisz Frida. Virilis községi képviselő.” (2)

„Mosonszentmiklós kisközség. IZR. lakossága: 23 fő. Fűszer- és vegyeskereskedők: Krausz Géza. ; Szende Gyula. Gabona- és terménykereskedők: Krausz Sándor.” (1)

„Spitzer Miksa uradalmi tisztviselő. 1883-ban született Aldebrőn. A középiskolát Gyöngyösön végezte. Több uradalomban működött, mint gazdatiszt. 1922. óta gr. Wenkheim

Pál mosonszentmiklósi uradalmának központi vezető tisztviselője. Végigküzdötte a világháborút a szerb és olasz harctéren, egyszer súlyosan megsebesült. Mint őrmester szerelt le. Kitüntetései: bronz v.é. kor. ezüst érdemkereszt, Kcsk. seb. érem. Neje: Goldstein Etelka. Gyermekai: Juliska, f. Holczer Istvánné, Ibolya és János. Krausz Géza kereskedő. Itt született 1877-ben. Iskoláit elvégezve Győrbe lépett a kereskedői pályára és ott volt segéd is. Később átvette néhai apja mosonszentmiklósi üzletét. 1930-ban elhunyt. Az üzletet azóta az özvegye és Dezső fia vezeti. Krausz Géza a világháborúban a szerb és a román fronton harcolt. Majd tábori csendőr lett. Mint tizedes szerelt le. Kcsk-át kapott. Neje: Koralek Katalin. Gyermekai: Irma és Dezső. Szende Gyula vegyeskereskedő. Itt született 1881-ben Győrben tanulta ki a szakmáját és ott volt segéd is. 1918-ban átvette az édesapja üzletét. A világháborúban a román fronton küzdött. Neje: Lusztig Eszter. Egy fia van: László.” (2)

„Oroszvár kisközség. Izr. lakos: 8 fő. Oroszvári Polgári Kaszinó. Pénztáros: Berl Simon. Biztosítási ügynökök: Krausz Károly.

Cement- és mészkereskedő: özv. Epstein Mihályné. Dohánytőzsdések: Berl Simon. Fűszer- és vegyeskereskedők: Berl Simon; Dux Henrik.

Malmok: Grosz József. 1915. óta van darálómalma, mely a község szükségleteit kielégíti. 4 alkalmazottat foglalkoztat. A közs. képv. testületnek virilis tagja. Ferenc öccse résztvett a háborúban.

Zöldségkereskedő: Ferundl Manóné.” (1)

„Pusztasomorja nagyközség. Izr. lakosa: 5 fő. Fűszer- és vegyeskereskedő: Stern Mórné.” (1)

„Rajka nagyközség. Izr. lakos: 160 fő. Izr. hitközség. Rabbi helyben nincs, zsinagóga van. Elnök: Weisz Vilmos, kereskedő. Metsző: Szendrovics Mór.

Baromfikereskedők: Silberberg Ábrahám. Bőrkereskedők: Löwin Samu. ; Trödl Gábor. Cement- és mészkereskedők: Kurz Ferenc. Cipőkereskedő: Klinger Gyula. Cipész: Lang Jenő.

Divatkereskedők: Nádas Jenő. Budapesten végezte középiskoláit. Keresk. akadémiai oklevelét 1913-ban nyerte. 1920. óta van a községben önálló üzlete. A budapesti Szalaggyár-elárúsító RT-nak igazgatója, a helyi szalaggyár cégvezetője, a Hitelszövetkezet tagja. Háború alatt a 25. közös gy. ezred kötelékében teljesített az orosz és szerb harctereken szolgálatot, 50 százalékos hadirokkant lett, mint zászlós szerelt le. A Károly cs. ker. és sebesülési érem tulajdonosa.

Weisz Jakab: Pozsonyban végezte a gimnáziumot, a budapesti állatorvosi főiskola hallgatója is volt. 1922-25-ig Wienben és Berlinben élt. 1925 óta önálló kereskedő, a Hitelszövetkezet tagja. 1918-ban vonult be a 23. honv. gy. ezredhez, a forradalom az olasz fronton találta, mint hadapródjelölt-őrmester szerelt le.

Dohánytőzsdések: Gelehrter József. Fakereskedők: Kurz Ferenc. Középiskoláit Boldogasszonyban végezte, szakmáját Bécsben tanulta. Üzlete 1908-ban alakult, épületanyag, tűzifa, szén és mészkereskedés. Már a háború előtt katona volt. 1904-ben vonult be a 76. közös gy. ezredhez. Mozgósítástól a háború végéig az orosz és olasz harctéren teljesített szolgálatot, mint altiszt. Kétszer sebesült. Kitüntetései: kisezüst és bronz vit. érmek, Károly cs. ker. és dicsérő elismerés. Lipót öccse 1915-ben az orosz fronton eltűnt, Miklós öccse a háborúban szerzett betegségében 1922-ben meghalt.

Fűszer- és vegyeskereskedők: Löwin Samu. Szakmáját helyben, édesapjától tanulta, akitől 1897-ben vette át az üzletet. Az üzlet 80 éve áll fenn, jelenleg fiával együtt vezeti. Az izr. hitközségnek volt elnöke, a községi képv. testület volt tagja. A Hitelszövetkezet tagja. Családtagjai közül többen vettek részt a háborúban. Mór fia az olasz fronton, mint repülőosztaghoz beosztott őrzető teljesített szolgálatot.; Trödl Gábor. ; özv. Weisz Jakabné. ; Weisz Vilmos.

Gabona- és terménykereskedő: Löwin Mór. Középiskoláit Pozsonyban végezte. 1920 óta önálló gabonakereskedő. Üzletét öccsével együtt vezeti. Exportot is bonyolít le az összes mezőgazdasági terményekből. Hitközség pénztárnoka. Háború alatt olasz fronton repülőosztagnál teljesített szolgálatot. ; Löwin Lipót.

Hentesek és mészárosok: Weisz József. Mesterségét édesapjánál tanulta. 1904-ben szabadult fel. Huzamosabb ideig dolgozott Mosonban és Pozsonyban. 1910 óta van önálló üzlete. Vágott és élő állatot exportál külföldre, két segédet foglalkoztat. Virilis tagja a községi képv. testületnek. Bátyjai: Ignác és Sándor a háború alatt az olasz és orosz fronton teljesítettek szolgálatot. Unokafivére: Spuller Ignác olasz fronton 1916-ban hősi halált halt. ; Weisz Ignác.

Marhakereskedő: Weisz József. Szikvízgyáros: özv. Spuller Miksáné. Férje halála óta, 1918-tól kezdve fiával közösen vezeti szikvízgyárát, amely a község és a környék szükségletét teljesen kielégíti. Az üzem kézierőre van berendezve, évi fogyasztása körülbelül 15 000 üveg. Két fia vett részt a háborúban: Rudolf sebesülten fogságba esett, két évig volt fogoly, Emil kétszer sebesült, 50 százalékos rokkant lett. ; tojáskereskedő: Weisz Róza. ; Tollkereskedők: Kohn Fülöp. ; Schwarz Izidor. ; Ungár Izidor.

Vendéglősök és korcsmárosok: Pollák Henrik (kóservendéglő). ; özv. Pollák Ferencné.” (1)

„Izr. hitközség Rajka. Az anyakönyv-könyvet 1835 óta vezetik, de már korábban is meg volt a hitközség. A temető átalakítása írott feljegyzések szerint 1830-ban történt, - 35 család 110 lélekkel tartozik a hitközségbe. Van temploma és imaháza. 6 év óta Krausz Mózes a rabbi, feleségének nagyatyja Schlesinger József 35 éven át volt rabbi Rajkán. A Szentegylet is működik. Hitközségi kántor: Szendrovics Mór. Hitközségi elnök: Löwin Sámuel. Alelnök: Kurcz Lipót.

Löwin Mór kereskedő. Rajkán született 1899-ben. Iskoláit rajkán és Pozsonyban végezte, a kereskedelmi szakmát atyja, L. Sámuel mellett tanulta ki. Önálló lett 1924-ben. 1930-ban testvérelével együtt megalapította a mai gabonakereskedelmi cégét, nagy raktárt építettek. Az OMKE rajkai megbízottja. Felesége: Hertzka Frida. Gyermekai: Dorottya, Irén és Júlia.; Pál szintén nő, felesége: Neumann Stefánia. Fia: Tibor.

Magyar Szalagipar. Nádas és Hackenberger, Rajka. 1912-ben alapította Homberg Emil. Kizárólag szalag-gyártással foglalkozik. 120 alkalmazottja, két tisztviselője és egy raktárnoka van. Jelenlegi tulajdonosai 1931-ben vették át a gyárat. Hackenberger Károly az üzemirész vezetője. A gyár 1933-34-ben modernizálva lett.

Spuller Zsigmond gabonakereskedő. Rajkán született 1901-ben. 1930-ban alapította a gabonakereskedését, sokat exportál külföldre. Felesége: Fleischmann Rózsi. Egy fia van: Miklós. Testvére: Jenő, aki 1903-ban született Rajkán.

Spuller Zsigmond és Jenő szikvíz-gyára Rajka. 1915-ben alapította a mai cégtulajdonosok apja, Spuller Miksa volt izraelita hitközségi elnök. A család 400 éve él Rajkán. Az üzemnek két töltőállomása van, 1500 üveggel van felszerelve.

Weisz József hentes- és mészáros mester, állatexportőr. Rajkán született 1885-ben. Atyja mellett szabadult fel, azután a pozsonyi családi üzletet vezette, 1910-ben alapította meg rajkai üzletét. Felesége: Klein Kornélia. Gyermekai: Miklós, Zsuzsanna és Anna.” (2)

Az 1930 és 1938-ban kiadott két ismertető munkából azért gondoltunk itt idézni, mert egyrészt a vészkorszak előtti évtizedet ismerteti, másrészt átnyúlik a vészkorszakba. A városunk és járásunk helyiségeinek szervezeteit, egyesületeit, üzemeit, boltjait, azokban szereplő dolgozó személyeket mutatja be. A cél az alapos megismertetés, hisz egészen személyes vonatkozású adatokat is közöl, mint képzettség, család, kitüntetések. Ez a megértést és egymás elfogadását segíti akkor, amikor az első zsidótörvény már megjelent. Hisz az 1938-ban kiadott könyv elterjedése, olvasása bizonyára jócskán áthúzódott 1939-re és még későbbre is. Az 1930-ban megjelent könyv azt mutatja, hogy a zsidók megítélése mit sem változott, elfogadó, elismerő volt. Természetesen kizárólag a zsidó vonatkozású részeket idéztük a könyvben rendelkezésünkre álló sok anyag közül. Ezért is néha talán nem eléggé összefüggő ez a rész, de kerülni akartuk, hogy túlságosan terjedelmes legyen.